

МІНІСТЕРСТВО ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені акад. В. Лазаряна

СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
ТРАНСПОРТНОЇ АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ

ТЕЗИ

**Міжнародної наукової конференції
ЛЮДИНА І СВІТОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА МЕЖІ РОЗВИТКУ
(24–25.11.2011)**

ТЕЗИСЫ

**Международной научной конференции
ЧЕЛОВЕК В ГЛОБАЛИЗИРУЮЩЕМСЯ МИРЕ:
ПЕРСПЕКТИВЫ И ГРАНИЦЫ РАЗВИТИЯ
(24–25.11.2011)**

THE ABSTRACTS

**of the International Scientific Conference
THE HUMAN BEING AND THE GLOBALIZATION:
PROSPECTS AND LIMITS OF THE DEVELOPMENT
(24–25.11.2011)**

Дніпропетровськ, 2011

Людина і світова глобалізація: перспективи та межі розвитку [Текст]: Тези Міжнародної наукової конференції / Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2011. – 107 с.

В збірнику представлені тези доповідей Міжнародної наукової конференції «Людина і світова глобалізація: перспективи та межі розвитку», яка відбулася 24–25 листопада 2011 р. у Дніпропетровському національному університеті залізничного транспорту імені акад. В. Лазаряна.

Тематика збірника охоплює складні та актуальні проблеми філософського осмислення системних змін, які спостерігаються в сучасних західних соціумах, соціально-антропологічні виміри глобальних трансформацій, проблеми гендерної ідентифікації у суспільстві паритетної демократії, соціокультурні аспекти локальних цивілізацій в умовах глобалізації та інші актуальні питання сьогодення.

Збірник призначений для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, філософів, психологів, соціологів, студентів та широкого кола читачів.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ЛОКАЛЬНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

ТА УКРАЇНСЬКА СПІЛЬНОТА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	6
Політика багатовекторності та Україна (Білополий В. В., Руденко С. Г.).....	6
Культурно-історичні аспекти міжнародної європейської політики (Горбач О. Н.).....	7
Вивчення іноземних мов як чинник соціальної адаптації особистості в добу глобалізації (Іовова Л. В.)	8
Інформаційні патерни в сучасній українській медіакulturі: артикуляція дослідницьких напрямів (Крайнікова Т. С.).....	9
Философские аспекты военной деятельности в контексте нравственного и эстетического воспитания военной элиты Украины (Крымец Л. В.).....	11
Уявлення російських емігрантів першої післяреволюційної хвилі про свою місію у Європі у контексті глобалізаційних процесів (Лавренко В. С.).....	12
Глобалізаційні аспекти національного права (Мельник М. В.)	14
Личность в информационном обществе: проблема выбора (Оборина А. Н.).....	15
Реалии Украины и новые комьюнитарности в глобальных процессах (Петрушин О. О., Бедрань А. А.)	16
Значення соціальної справедливості в концепції правосвідомості Б. О. Кістяківського (Попад'їна Т. С.).....	17
Людина у сучасному світі симулякрів (Редько М. С.).....	18
Молодіжна субкультура в Україні як об'єкт дослідження (погляд етнолог) (Сироватко Н. Г.)	20
Екологічна інкультурація студента в умовах соціокультурної трансформації суспільства (Складановська М. Г.)	21
Постнекласична метафізика історії і специфічний хід дослідження націогенезу на рубежі тисячоліть (Скловська О. І., Скловський І.З.).....	22
Українські іммігранти Іспанії (Темірова І. Ю.).....	23
Український етнос в умовах глобальних проблем сучасності (Федюк В. Ю.).....	24
Общечеловеческое и этническое в культуре национальных меньшинств (Чернова Л. Є.).....	26
Вплив глобалізації на формування соціокультурного портрету української нації (на матеріалі роману Л. Костенко «записки українського самашедшого») (Яценко А. М., Дашко Н. С.)	27

СЕКЦІЯ 2: ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ ТА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА

ПАРИТЕТНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	28
Мода и нарративы постмодернизма (Власова Т. И.).....	28
Проблемы социальной адаптации студентов-первокурсников (Власова О. П.)	30
Postmodernism and marginality in the philosophical theories (Irina Kolieva)	31
Исследование понятий фемининного и маскулинного в качестве основных категорий гендера (Костюк Н. П.).....	32
Philosophical-theological interpretation of people's division into sexes (Tatyana Kuptsova)	34
Жіноче коло інтелектуальної комунікації М. Павлика (Остропольська М. В.)	35
Формирование и становление идентичности в условиях глобализации (Пантилеенко Е. С.)	36
Вплив західноукраїнських жіночих рухів на глобалізаційні процеси сучасності (Чернова Ю. О.)	38

СЕКЦІЯ 3: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	39
Чего следует остерегаться в современных глобализационных процессах? (Аврахов И. А.)	39
Идеи К. Поппера о философии исторической науки и алгоритмы процессов глобализации (Айтов С. Ш.)	40
О формах неизбежной трансформации человека (Бескаравайный С. С.)	41
Мораль и нравственность в процессах глобализации (Билан Н. И.)	42
Сім'я в контексті сучасних трансформацій (Глазунов С. В.)	44
Сила та слабкість держави як основного політичного інституту в умовах глобалізації (Дорош Л. О.)	45
Фронтір - американська модель глобальної трансформації (Іванченко Д. А.)	46
Мышление как ценность (Кострюкова Л. О.)	47
Модусы бытия человека в экзистенциальном анализе Л. Бинсвангера (Кострюкова М. С.)	49
Наука і віра: глобалізаційний контекст (Макарець М. Ф.)	50
Место аллегорической интерпретации в философском наследии Тертуллиана и её связь с проблемой соотношения телесного и духовного, веры и разума (Мищенко А. В.)	51
Зовнішньополітична доктрина Німеччини в міжвоєнний період (1918–1939 рр.), як реакція на глобалізацію міжнародних відносин (Моїсеєнко С. О.)	53
Слово «ідентичність» в сучасних дискурсивних практиках (Попов В. Ю.)	54
Віртуальна ідентичність як засіб самопрезентації особистості у глобальній мережі (Правдіна М. О.)	55
Толерантність як засаднича духовна цінність громадянського суспільства (Сулим О. В.)	57
Софийность как антропологическая основа познания мира (Тибайкина Т. Л.)	58
Актуалізація національної ідентичності як відповідь на глобалізаційні виклики (Цимбал Т. В.)	59
Аксиологическая стратификация в постмодерне (Шишкин Д. А.)	61
Сучасна індивідуалістична модель суспільних взаємовідносин та поняття трансмодерної особистості (Поль Вітц, Кароль Войтила) (Якимець Н. Р.)	62
СЕКЦІЯ 4: ПЕРСПЕКТИВИ ДІАЛОГУ ЦИВІЛІЗАЦІЙ	63
Глобалізація та проблеми міжкультурного спілкування (Гаркуша В. М.)	63
Диалог и партнерство в экоккультурном пространстве Европы (Гербельский Л. В., Складановская М. Г., Староселецкая Е. М.)	65
Глобалізація і мультикультуралізм: аспекти взаємовпливу (Гордієнко А. В.)	66
Концепт і ментальність (відповідність деяких британських концептів українським еквівалентам) (Зеленська О. Ю.)	67
Философский аспект в интерпретации романа Андре Жида «Подземелья Ватикана» (Коваль Н. Б.)	68
Обґрунтування ефективності проведення заходів підвищення добробуту діяльності підприємств ресторанного господарства (Кривоший В. В.)	69
Усунення комунікативних розривів у вимірі перспектив діалогу в умовах світової глобалізації (Мельничук Н. Ю.)	71
Україна – Європейський Союз: пошук особливих варіантів співробітництва (Олійник Ю. Р.)	72
Межцивилизационный диалог как детерминанта оптимизации устойчивого развития современного общества (Плаксина О. И.)	73

Вивчення латині студентами-екологами як діалог цивілізацій і культур (Попович Р. Г.)	74
Самопознание и самореализация как фундаментальная задача осознанного человека (Раинская Р. С.)	75
Диалог как способ международной коммуникации (в контексте диалогизма М. М. Бахтина) (Узун Л. В.)	77
Влияние глобализации на развитие современных культур и цивилизаций: дилеммы и вызовы (Южанин М. А.)	78
СЕКЦІЯ 5: ОСВІТА В ІННОВАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	80
Професійна мобільність майбутніх фахівців (Амеліна С. М.)	80
Електронний навчальний посібник з іноземної мови (Вереїтіна І.А.)	81
Макропедагогіка як механізм реформування вищої школи в Україні (Вікторов В. Г., Приходько В. В.)	82
Использование веб-упражнений при обучении иностранному языку (Ижко Е. С.)	83
Aims of content and language integrated learning in Ukraine (Kateryna Ilyeva, Vira Tiutiunnik, Maria Storoubel)	84
Громадянська освіта і розвиток реалістичного розуміння глобалізованого світу (Крутась Ю. В.)	85
Процедура вступу до вищого навчального закладу: проблеми та перспективи (Мироненко О. А.)	87
Перевод поэтических текстов в учебном процессе подготовки переводчиков в вузе (Миронова Т. Ю.)	89
Роль педагогічної практики у формуванні творчої особистості майбутнього вчителя (Михайленко Н. А.)	90
Релігійна складова системи освіти незалежної України (Мосюкова Н. Г.)	92
Forming grammatical competence as an important part of foreign language acquisition (Nosenko T. K.)	93
Аксєологические аспекты военно-патриотического воспитания в системе Вооруженных сил Украины (Пальчик С. И.)	94
Изменение парадигмы технического образования в условиях глобализации (Переста Г. И.)	96
Потенціал вищої освіти у формуванні духовних передумов становлення громадянського суспільства (Сандюк Л. О.)	97
Психолого-педагогічні особливості сприйняття навчального матеріалу курсантами (Сарафанюк Е. І.)	98
Мовна освіта в вищих технічних навчальних закладах в інноваційному суспільстві (Скрипниченко Л. В., Масалова Л. В.)	99
Creativity and innovation in education (Tiurenkova V. Ya.)	101
Личностно-ориентированный подход в обучении иностранным языкам в высшей школе (Тютюнник В. Ю., Кондрашева О. В.)	102
Інформаційно-синергетичні ідеї в сучасній освіті (Шаталович І. В.)	103
Дегуманитаризация образования как фактор кризиса института семьи (Шаталович А. М.)	104
Аксіосфера освіти в інноваційному суспільстві (Юшкевич Ю. С.)	106

СЕКЦІЯ 1. СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ЛОКАЛЬНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ ТА УКРАЇНСЬКА СПІЛЬНОТА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ПОЛІТИКА БАГАТОВЕКТОРНОСТІ ТА УКРАЇНА

Білополий В. В., Руденко С. Г., ДВНЗ «ПДАБА»

Нинішня влада стоїть перед дилемою: Захід чи Схід. Суть якої розкрив у своєму виступі прем'єр-міністр Азаров: "Думаємо по-європейському і дивимося на Схід", перебуваючи 25 жовтня 2011 р. в Дніпропетровську. Політика багатовекторності влаштовує українську владу, тому що ця позиція – це зовнішньополітичний захист олігархічного класу, який в умовах пострадянського геополітичного вакууму (і політичного й економічного) добре влаштувався на цій багатовекторності. Отримуючи від Росії дешевий газ, експлуатуючи в Україні дешеву робочу силу – цей клас продавав свою продукцію на західні ринки. Драматизм ситуації для олігархів полягає в тому, що їм потрібна низька ціна на газ від Росії і європейські ринки. Але сьогодні грати у багатовекторність уже не виходить. Ми можемо перебувати між векторами. Замість того, щоб проводити власні вектори, наприклад, між Росією, Києвом і Євросоюзом, - ми плутаємося серед них. Етап, коли Україна могла бути незалежною від блоків, завершується. Держава не може жити без союзів.

Історія відносин Європейського Союзу з Україною – це історія драм, які найчастіше закінчувалися добре. Сьогодні, однак, багато що вказує на те, що може бути інакше. Європейська сторона останнім часом каже своє, політики Партії регіонів – своє. 25 жовтня 2011 р. в Києві розпочався ювілейний 20-й раунд переговорів про Угоду про асоціацію, який може стати останнім у переговорному процесі, що продовжується з весни 2007 р. і цей день може бути визначальним для майбутнього шляху нашої країни. Тобто, чи справді нинішнє українське керівництво продовжить закріплений у документах курс на інтеграцію з ЄС, чи розвернеться в сторону Митного союзу з Росією, Білорусією та Казахстаном.

В середині жовтня 2011 р. Київ і Брюссель узгодили найбільш складну частину угоди – розділ про поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі (DCFTA) між Україною і ЄС. Однак до повного завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію, невід'ємною частиною якої є DCFTA, залишилося вирішити декілька політичних питань. І наразі головним каменем спотикання між Україною та Євросоюзом є наполягання Києва долучити до преамбули Угоди про асоціацію "перспективу входження України в ЄС". У Брюсселі сподіваються, що під час останнього раунду переговорів Київ не буде наполягати на долученні перспективи членства, бо цього ніхто не може сьогодні дати Україні. Знання цього питання залежить тільки від українського керівництва. Варто зазначити, що можливо, під час переговорів буде досягнуто домовленості вписати в Угоду про асоціацію формулу, зафіксовану в декларації Варшавського саміту Східного партнерства – візовий режим буде ска-

совано в належний час. Іншими словами, коли українська сторона виконає всі умови.

Залишається сподіватись, що Київ прийме умови Брюсселя, парафує угоду на грудневому саміті ЄС-Україна, щоб скористатись можливостями, які пропонує нова Угода про асоціацію разом з поглибленою і всеохоплюючою зоною вільної торгівлі. Слід зауважити, що підписання цих документів відкриває можливості для України стати частиною європейського ринку, мати доступ до багатьох програм Європейського Союзу. Ми бажаємо добра і процвітання російському народу, але там є внутрішні проблеми, і немало. А ми б хотіли бачити себе серед країн, де цих проблем немає або де навчилися їх вирішувати. То куди нам треба прагнути, до чого? Люди переконались, що рухатись нам треба туди, де створена дієва ефективна система, а це, безумовно, західний вектор.

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Горбач О. Н., Національний університет «Львівська політехніка»

Духовні цінності народів завжди відігравали помітну роль у міжнародних стосунках. З часів Стародавнього світу спостерігаються процеси нав'язування, поширення духовних здобутків одних народів іншим, особливо переможців переможеними. Відбувався, правда, і зворотний процес: переможені нав'язували світ своєї духовної культури переможцям. Так було під час завоювання стародавнього Єгипту арабами, а також коли Рим підкорив стародавню Грецію.

В епоху Середньовіччя, релігійні переконання християн ставали основною мотивацією ведення загарбницьких християнських походів, міжконфесійних війн, що набували міжнародного змісту. В епоху Відродження та Нового часу на арену міжнародної політики все частіше висуваються національні духовні цінності, що набувають вигляду боротьби за національні пріоритети в галузі освоєння нових територій, боротьби за першість у галузі виробництва промислових товарів, домінування на землі та воді, досягнення світової військової могутності. На цій економічній основі базувалося прагнення духовного домінування, поширення в завойованих регіонах планети національної культури, мови, звичаїв, релігій завойовників чи підкорювачів. Унаслідок цього домінуючою у світі в певні історичні періоди були іспанська, французька, англійська мова та культура.

Дослідження культурно-історичних аспектів у політологічному житті українського народу зумовлюється багатоконфесійним складом великої території України. Вивчення цих аспектів актуалізується міжнародними стосунками України, визначення чіткого зовнішньополітичного вектору. Входження України до світових економічних, політичних спільнот зумовлює вивчення культурно-історичних чинників у розрізі динаміки розвитку суспільства від стародавніх цивілізацій до сучасності.

Формування європейських держав відбувалося під впливом дуже схожих

культурних традицій. Історія свідчить, що вже у середньовічному папському Римі була збудована своєрідна християнська “світова держава”, яка принесла в політичну думку такі нові поняття у галузі міжнародних відносин як підпорядкованість цивільної влади універсальній духовній, можливість формування вищих наддержавних утворень, зокрема, і побудови християнської цивілізації. Християнське зовнішньополітичне зверхництво мало вирішальне значення в політичному становленні середньовічних держав Європи, їх консолідацію в боротьбі з арабським та мусульманським світом, з нашествиями на Європу орд гунів та монголо-татар.

Культурні надбання європейських держав безпосередньо вливалися у дипломатію цих держав і, навпаки, політична сила держави слугувала засобом нав’язування національних традицій. Для прикладу, Франція у кінці XVII ст. стала наймогутнішою європейською державою, політична система якої являла собою зразок для наслідування. Результатом того французька мова стала мовою міжнародної дипломатії.

Сьогодні кожна європейська держава може похизуватися своїми досягненнями та культурно-історичними традиціями, що сягають глибокої давнини. У цьому розрізі культурно-історичних основ творення цілком логічною виглядає політична спілка Європейський союз. У подібних спілках, союзах, блоках немаловажне значення має спорідненість націй у їх культуротворенні, традиційності, світогляду, релігій, шанобливості до культур інших народів.

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Іовова Л. В., ДНУЗТ імені В. Лазаряна

Глобальні проблеми – екологічні, економічні, культурні, що постали перед людством, неможливо вирішити без інтеграції зусиль усіх країн. На думку сучасних філософів, шлях до їхнього розв’язання полягає «у зближенні різних соціальних систем з їх наступним синтезом у змішаному суспільстві, що поєднає в собі позитивні риси кожної з них за допомогою лібералізації та плюралізму».

Процеси інтеграції прискорюють динаміку суспільства та обумовлюють постійний взаємозв’язок і зміни в усіх сферах суспільного життя, які також спричиняють соціальні наслідки. Зростає потреба у висококваліфікованих спеціалістах, підвищуються вимоги до інтелектуальної підготовки кадрів, відбуваються зміни у співвідношенні сфер людської діяльності, укріплюються політичні, економічні та культурні зв’язки між країнами.

Сьогодення не пропонує особистості легких шляхів інтеграції в соціальну систему, а неспинний суспільний розвиток потребує постійного пристосування, адаптації до нових умов. У XXI столітті дедалі більшого значення набувають макрофактори соціалізації, оскільки вони прямо й опосередковано впливають на кожного індивіда. Одним із таких факторів, що торкнувся майже всього населення та викликав потребу в особистісних змінах, стала інтернаціоналізація.

Успішність процесу соціальної адаптації залежить від якості вищої освіти, від розуміння її суті та глибинного значення. Актуальність цієї проблеми зазначають філософи, педагоги та суспільні діячі.

Передумовою соціалізації особистості в межах однієї етносоціокультурної спільноти є, насамперед, рідна мова і культура. В умовах глобалізації необхідним чинником соціальної адаптації постає ще й пізнання інших мов і культур, адже це відкриває можливості інтеркультурного спілкування та сприяє становленню двомовної або багатомовної особистості.

Отже, успішність соціальної адаптації особистості в добу глобалізації значною мірою залежить від культурологізації процесу освіти, що накладає додаткові обов'язки на всіх викладачів вищої школи та, особливо, на викладачів гуманітарних предметів, іноземних мов зокрема. Нині метою методики навчання іноземних мов стає оволодіння культурологічною компетенцією на основі сформованих комунікативних навичок.

В умовах глобалізації без знання культурних норм і цінностей європейських народів, без володіння іноземними мовами молода людина може довгий час залишатися пасивною, не конкурентоздатною та неспроможною реалізувати свій потенціал.

ІНФОРМАЦІЙНІ ПАТЕРНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МЕДІАКУЛЬТУРІ: АРТИКУЛЯЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАПРЯМІВ

*Крайнікова Т. С., Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Дефініція. Слово «патерн» походить від англ. *pattern* – зразок, шаблон, система, модель, інваріант. У термінологічних словниках (з інформатики, дизайну, психології, культурології та ін.) воно здобуває різноманітні відтінки значень, що зумовлено професіоналізацією уживання.

Приміром, у «Словнику термінів міжкультурної комунікації» Ф. Бацевича йдеться: паттерн культурний – об'єднання, інтеграція в одне сприйняття, ... зразок, модель різних елементів культури, притаманних певній національній лінгвокультурній спільноті. Це об'єднання, інтегрованість забезпечує спільну звичну форму культурної поведінки в різних сферах життєдіяльності народу (етносу)».

Нас же цікавить феномен власне інформаційного патерну, який ми визначаємо таким чином: *патерн інформаційний – стійка ментальна схема пошуку, сприйняття та продукування інформації, що проявляється як на індивідуальному, так і на колективному рівнях.*

Інформаційні патерни містять зразки уявлень про інформацію та її джерела, зосереджують у собі відповідні потреби та установки, принципи інтерпретації.

У цю дефініцію ми закладаємо усвідомлення того, що національна медіакультура детермінується патернами як самих медіа, так і споживачів. Тобто доцільно розрізняти інформаційні патерни медіа (пов'язуючи їх із концепціями медіа) та споживчі інформаційні патерни (носіями яких є медіа-

споживачі).

Як результат селекції досвіду і медійної діяльності (патерни медіа), і споживання інформації (споживчі патерни), інформаційні патерни несуть традиції національної медіакультури, визначають типові моделі інформаційної поведінки суб'єктів інформаційного простору.

Головні напрями подальших соціокомунікаційних досліджень феномену пов'язані як з теоретичними, так і практичними його аспектами.

«Інформаційний патерн» та дотичні поняття: проблема семантичного розмежування. При дефініюванні поняття «інформаційний патерн» важливо відмежувати його від дотичних «стереотип», «мем», «медіавірус» і т. п.

Стереотип – спрощене, заздалегідь прийняте уявлення, що не впливає з власного досвіду людини (В. Ліпман у кн. «Громадська думка»). Поняття «стереотип» зазвичай має негативне забарвлення, тоді як інформаційний патерн – переважно нейтральне. Крім того, ці поняття відрізняються обсягом значення: стереотип – вужче, патерн – ширше, адже патерн є набором різних уявлень, в тому числі й стереотипних.

Найвужче значення має поняття «мем», яким позначається основна одиниця культурної передачі чи ініціації (Р. Докінз). Як аналог гену, мем є елементарним будівельним блоком свідомості людини. Долучення індивіда до медіакультури чи певної інформаційної субкультури великою мірою відбувається саме через «підхоплення» та реплікацію мемів.

В останньому зазначеному аспекті поняття мем асоціюється з поняттям «медіавірус». (термін Д. Рашкоффа). Йдеться про медіаподії (інформування про наукові технології, скандали, політичні вибори, концертні тури), які поширюють меми та мемокомплекси.

Тож, якщо медіавірус – носій, а мем – одиниця інформації, що переноситься медіавірусом, то інформаційний патерн є «узором» (ще так перекладається це іншомовне слово), в який інтегрується комплекс уявлень та переконань суб'єкта (певного ЗМК чи медіаспоживача).

Інформаційний патерн як чинник індивідуальної та групової ідентифікації в умовах становлення «дифузної аудиторії». У вищенаведеному визначенні культурного патерну Ф. Бацевича наголошене інтегративне значення патернів: ці утворення, й справді, є тими моделями, шаблонами, що лягають в основу ментальності певних соціокультурних спільнот (субкультур, етносів тощо). Однак не варто залишати поза увагою й те, що патерни виявляються також на індивідуальному рівні – як чинник самоідентифікації окремого індивіда. Тож, окремий науковий інтерес представляє функціонування інформаційних патернів у площині індивідуальної та групової ідентифікації.

Цей напрям актуалізується в умовах формування сучасної «дифузної аудиторії» ЗМК, за визначенням Н. Аберкромбі і Б. Лонгхерст (Abercrombie N., Longhurst B. Audiences. – London: Sage, 1998)). Йдеться про те, що в умовах розширення мережі ЗМК (збільшення кількості найменувань, утвердження інтернет-медіа) аудиторія фрагментується вкрай складним і несталим чином. Адже певний медіаспоживач відстежує інформацію з численних друкованих

та електронних джерел: читає певні офлайнові журнали і газети, дивиться певні телеканали, відвідує певні сайти тощо.

Спеціалізація медіапропозиції та медіапопиту дала змогу К. Андерсону сформулювати теорію довгого хвоста (викладена в кн. «Длинный хвост. Новая модель ведения бизнеса» (М., 2008)). К. Андерсон представляє свою теорію у вигляді динозавра з маленькою головою (символізує хіти), середнього розміру тілом (символізує ринок основних масових товарів) і нескінченно довгим хвостом (що символізує нескінченні можливості нішевого попиту).

Звуження, спеціалізація, перегрупування цільових аудиторій медіа, вочевидь, пов'язана із переформатуванням інформаційних патернів, що функціонують в медіакультурі. Тож, у практичній площині постає завдання виявити та проаналізувати ці закономірності.

Висновок. Теоретичне та практичне вивчення інформаційних патернів медіа та споживчих інформаційних патернів відкриває можливості глибшого пізнання сучасної української медіакультури, оскільки йдеться про виявлення найбільш закономірних і повторюваних зразків представлення і сприйняття інформації.

ФИЛОСОФСКИЕ АСПЕКТЫ ВОЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В КОНТЕКСТЕ ПРАВСТВЕННОГО И ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ВОЕННОЙ ЭЛИТЫ УКРАИНЫ

Крымец Л. В., Военная академия, г. Одесса

Формирование национальной военной элиты в Украине – процесс многомерный, неоднозначный, однако остро необходимый в условиях тотального понижения престижа военной деятельности, снижения уровня национального самосознания военнослужащих и не достаточного внимания к этому вопросу со стороны государства.

Со своей позиции мы рассматриваем субъекта военной элиты как образец военнослужащего, к которому должны стремиться все представители Вооруженных Сил Украины. Это профессионал высочайшего уровня, обладающий достоинствами, как мужества, силы, целеустремленности, так и гуманности с самой высокой степенью ответственности. Это личность, которая достойно наследует лучшие традиции воинской этики, является действительным патриотом своего Отечества.

Военной элитой имеют право называться лишь хорошо образованные, высококультурные всесторонне развитые представители Вооруженных Сил, творческие, научные и познавательные интересы которых не ограничиваются военной деятельностью. Именно поэтому в контексте повышения культурного и интеллектуального уровня будущих офицеров так важна воспитательная и научно-исследовательская работа, что являются приоритетными направлениями деятельности Военной академии.

Осмысление феноменов войны и военной деятельности невозможно без разработки новых перспективных отраслей философского знания – философии войны и военной деятельности. Обладая специфическим предметом, от-

личным от предметов родственных философских дисциплин, философия военной деятельности сосредоточила свое внимание на исследовании военной специфики научного знания, роли и влиянии учений выдающихся философов на становление военной теории, формировании научного мировоззрения военнослужащих.

Проведя ретроспективный анализ философских исследований заметим, что непосредственное отношение к военной деятельности имели Конфуций – будучи министром внутренних дел и главнокомандующим княжества Ли, Аристотель, как наставник Александра Македонского, Марк Аврелий, как Римский император, Сенека, Цицерон, Николо Макиавелли, Георг Вильгельм Фридрих Гегель – как придворный советник прусского престола. Список можно продолжать, и это лишь подтвердит наш тезис относительно актуальности исследования различных аспектов военной деятельности в истории философии.

Война и военная деятельность как объекты соответствующего философского знания феномены не однозначные, требующие детального и глубокого научного исследования. М. Бердяев утверждает, что войны народов за историческое существование имеют моральный и религиозный смысл и необходимы для высших целей мирового прогресса. М. Хайдеггер напротив, не сторонник исторического подхода к войне как к объекту, а рассматривает ее с метафизической позиции как модус Бытия и экзистенцию Сущего.

В контексте формирования военной элиты изучение основ военной философии, воинской этики, эстетики войны и логики принятия тактических и стратегических решений являются задачами крайне важными и актуальными как для высшего военного образования Украины, так и для научно – исследовательских философских объединений. Нравственное и эстетическое воспитание военнослужащих в стенах Военной академии г. Одессы проводится непосредственно во время организации педагогического процесса, как на занятиях, так и в деятельности военно – научных кружков. Курсанты привлекаются к исследовательской работе, принимают участие во Всеукраинских научных конференциях. Что дает основания для надежды на формирование в перспективе нового поколения военнослужащих, обладающих развитым самосознанием и волей к оптимизации и гармонизации военной системы.

УЯВЛЕННЯ РОСІЙСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ ПЕРШОЇ ПІСЛЯРЕВОЛЮЦІЙНОЇ ХВИЛІ ПРО СВОЮ МІСЦЮ У ЄВРОПІ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Лавренко В. С., ДНУ імені Олеса Гончара

У масовій свідомості затвердилась думка про те, що глобалізація як процес безпосередньо пов'язана лише з періодом, наближеним до сучасності. Традиційно її асоціюють із початком НТР, появою транснаціональних корпорацій, глобальних комунікаційних мереж, та й глобальних проблем. Разом із тим, доба між двома світовими війнами у Європі цілком може бути розглянута як одна із глобалізаційних хвиль. У цей час світ вперше здобув досвід діяльності міжнародних організацій, міжнародне життя настільки активізувалась, що жо-

дна із держав не могла уявити своє існування без участі у міжнародній політиці (згадаємо хоча б боротьбу СРСР за прийняття до Ліги Націй), з'явилася гуманітарна проблема наддержавного рівня у вигляді біженства – спочатку породженого революцією та громадянською війною у Росії, потім приходом до влади у Німеччині нацистського уряду та драматичними подіями у Іспанії у 1936-39 рр. Тож, нам видається актуальним і суспільнозначущим звернення до досвіду функціонування «взаємозалежного суспільства» у 1920-30-ті рр. До питання про місію російської пореволюційної хвилі звертався ряд як вітчизняних, так і власне емігрантських дослідників. Серед них відзначимо О. Бригадіну, М.Вандалковську, О. Дороченкову, В. Д'якова, М. Назарова та інших. Але бачення емігрантами свого призначення у контексті глобалізаційних процесів залишилося певною мірою поза увагою наших колег.

Емігранти чітко відзначають тенденцію світу до перетворення на більш глобальний, причому статті з подібною тематикою ми можемо знайти не лише у часописі «Євразія» (такі твердження цілком відповідали би тематиці видання), а й у козачих газетах та журналах, на кшталт «Рідного краю», «Станиці» чи «Вільного козацтва», орієнтованих переважно на висвітлення побутових негараздів біженців. Оскільки, емігранти були переконані у своєму поверненні на Батьківщину у перші роки вигнання, а згодом, хоча переконаність спала, але надія не залишала їх лави, вони виходили із принципу, що їхня поведінка у Європі може вплинути на ставлення великих держав до відродженої Росії. А за умов глобалізації, підтримка основних гравців міжнародної політики значила немало, власне саме вона визначала виживання державного утворення. Згадуючи про цю ситуацію, емігрантські публіцисти часто наводили приклад Польщі, яка зобов'язана своєю появою на світовій карті розрахункам Антанти. Невдалий досвід англійського та французького десанту до Росії не перекреслював покладання біженцями великих сподівань на колишніх союзників у Першій світовій війні. Цікаво, що і уряди більшості європейських держав підтримували еміграцію лише з розрахунку на майбутню підтримку з боку відновленої Росії. Тут варто навести приклад «російської акції» у Чехословаччині.

Свою місію щодо майбутньої Росії в умовах глобалізації емігранти вбачали у створенні нового іміджу росіян, причому, іміджу виключно позитивного. У західному суспільстві щодо росіян існувало немало стереотипів, багато з яких мало тяглись ледь не з наполеонівських часів. Зокрема, французи називали козаків дикунами через те, що в далекому 1814 р. вони не надто чемно себе поводити на вулицях захопленого Парижу. Англійський журналіст Ф. Етлі асоціював козаків із Закавказзя, порівнював їх із римськими колоністами на етнічно чужорідних землях, тощо. Більшість західних обивателів дивувало, що у напівдикій країні, якою їм мислилася Росія, можуть бути вчені масштабу Мечникова. Тому емігранти всіляко підкреслюють у своїх виданнях позитивну репутацію, яку вони здобули у закордонних працедавців. Адже ця репутація – частина образу Батьківщини, який формується за їх безпосередньої участі.

Тобто, емігранти розглядали своє вигнання як шанс для формування позитивного образу Росії у західних держав, що збільшувало вірогідність її нормального державного буття в умовах глобалізації.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

Мельник М. В., НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого»

В сучасний трансформаційний період українського державотворення все більшого значення набуває проблема глобалізації як результату розвитку світової економіки, наукового та інформаційного прогресу, що проникає у всі сфери суспільного життя. Вивченням впливу глобалізації на право займається порівняно нова галузь науки – правова глобалістика, яку визначають як частину інтегральної міждисциплінарної галузі наукових знань (глобалістики), спрямованої на дослідження неперервного, об'єктивно існуючого загальносвітового процесу, який поширюється на правовідносини в усіх без винятку сферах суспільного життя, що мають світове значення, зумовлює виникнення взаємозв'язків та взаємозалежності між їх суб'єктами, сприяє уніфікації, стандартизації норм права, створенню єдиного правового простору, а також сприяє дослідженню наслідків такого процесу. Питання глобалізаційних аспектів національного права розглядали такі науковці, як С. Алексєєв, Л. Васечко, Р. Гринюк, В. Журавський, О. Зайчук, М. Козюбра, О. Копиленко, В. Костицький, О. Петришин, П. Рабінович, Н. Оніщенко, О. Скакун, Ю. Шемшученко та ін. Усі з них відзначили як наслідок впливу глобалізації трансформацію національної правової системи. Її основними напрямками є: 1) універсалізація національного права – процес стандартизації та уніфікації правових норм і принципів відповідно до норм міжнародного та наднаціонального права; 2) динаміка зміни співвідношення міжнародного і національного права, що виражається в частковому визнанні деяких принципів і норм міжнародного права як повноцінних джерел національного; 3) зростання впливу регіонального права; 4) розвиток і поширення нового явища – наднаціонального права, який є продуктом глобалізації і являє собою особливу сферу правового регулювання, в рамках якої взаємодіють суб'єкти національного і міжнародного права. На відміну від міжнародного, в наднаціональному праві суб'єкти правовідносин делегують повноваження для ухвалення рішень наднаціональним структурам, які надалі набувають властивості прямої дії. Вплив глобалізації позначається і на правотворенні та правотворчості в напрямку розширення їх соціальної бази, тобто все більше і більше суб'єктів приймають не пасивну, а найактивнішу особисту участь в цьому процесі. В правовий простір включаються все нові сфери суспільних відносин, спричиняючи появу нових засобів правового регулювання. Відбувається трансформація джерел національного права, що виражається, з одного боку, в появі нових джерел (так, до них входять принципи і норми міжнародного права), з іншого – у зміні значущості кожного з них, зокрема все більшої ваги набирає порівняно нове для нас явище – судовий прецедент. Універсалізація національного права виражається у виробленні спільного, всеосяжного під-

ходу до права шляхом рецепції, гармонізації, уніфікації, стандартизації, адаптації, апроксимації та інфільтрації. Простежується підвищення ролі процесуального права; соціалізація права, що веде до посилення впливу публічного права на приватне; гуманізація та демократизація права; взаємодія з регіональними та світовою системами. Більшість сучасних дослідників, зокрема Р. Бірюков, визначають позитивним наслідком глобалізації акультурацію національного права, тобто обумовлений глобалізаційними процесами взаємозв'язок між різними правовими культурами, що виражається у взаємному збагаченні та обміні ціннісними структурними елементами. Як зазначає Л. Васечко, першочерговим завданням для України в умовах правової акультурації є подолання деформацій правової свідомості, а також вироблення і впровадження єдиної державної ідеології. На мій погляд, до цього переліку слід додати також завдання збереження ідентичності й самобутності національної правової системи.

ЛИЧНОСТЬ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ: ПРОБЛЕМА ВЫБОРА

Оборина А. Н., НМетАУ

Мы совершаем свой собственный выбор каждый день, каждую минуту. Человек строит свою жизнь, опираясь на определенные собственные знания, навыки, умения, прошлый опыт и суммируя все эти факторы, совершает выбор, что и приводит его к формированию своей судьбы.

Там, где есть выбор (будь то цели деятельности или выбор средств, ведущих к достижению этих целей, или выбор поступков в определенной жизненной ситуации), всегда есть свобода. В таком случае объективным основанием ситуации выбора является объективное существование спектра возможностей, определяемых действием объективных законов и многообразием условий, в которых эти законы реализуют свое действие, в результате чего возможность переходит в действительность. И человек оказывается перед проблемой выбора: какая из возможностей должна быть реализована в его деятельности? Свободное действие человека должно предполагать его ответственность за этот выбор. Свобода и ответственность – это две стороны одного целого – сознательной человеческой деятельности. Свобода есть возможность осуществления целеполагающей деятельности, способность действовать со знанием дела ради избранной цели... Свобода порождает ответственность, ответственность направляет эту свободу.

В современном обществе проблема свободы выбора оказывается связанной с научно-техническим прогрессом. Для человека, которому доступна информация обо всем и не составляет труда в течении нескольких минут узнать о мировых новостях, экономики, политики и т.д., самой большой проблемой является выбор: из массы источников выбрать всего один (или несколько) на основе которого делать выводы и строить в дальнейшем собственную жизнь.

Итак, человек, умеющий делать осознанный выбор, принимая на себя ответственность за последствия этого выбора, является личностью свобод-

ной, а следовательно, активной, целеустремленной и творческой, личностью, способной изменять внешний мир. Значит, необходимо развивать у человека способность делать осознанный выбор. Это особенно важно на пути становления информационного общества, когда человек получает доступ к огромному потоку информации и должен в соответствии с ним строить свое поведение.

Ситуация осложняется тем, что в информационном обществе наблюдается отрицательный эффект чрезмерного выбора. С одной стороны, это совершенно логично: чем больший выбор – тем большее количество информации требуется переработать, чтобы сделать осознанный выбор. С другой стороны, ситуация чрезмерного выбора может привести к ложному выбору, если нет четких критериев выбора для каждой ситуации. Поэтому вопрос о выборе и ответственности за последствия этого выбора как ценностных ориентациях информационного общества остается открытым. В каком русле его обсуждать дальше? Выбор – за Вами!

РЕАЛИИ УКРАИНЫ И НОВЫЕ КОМЮНИТАРНОСТИ В ГЛОБАЛЬНЫХ ПРОЦЕССАХ

Петрушин О. О., Бедрань А. А., ДВНЗ «УГХТУ»

После приобретения статуса независимого государства Украина находится в поисках самоидентичности. З. Бжезинский в своей работе «Велика шахматная доска» обращает внимание на то, что уход Украины из геополитической среды России создал равные альтернативы для двух государств – стать политическим катализатором новых событий и коммуникаций или вернуться к прежним формам социоустройства. Неспособность Украины копировать чужое законодательство, не учитывая психоментальные особенности народа, привела к тому, что усилились изоляционистские настроения, оттоки активного населения за рубеж, вместо стимулирования государством малого и среднего предпринимателя. Возникают крупные монополии и олигархополитические группы, что опять же нехарактерно для украинского менталитета и восприятия государства как кланово замкнутой структуры с преимуществами для очень небольшого круга предпринимателей. Двумысленность и нечеткость внешней политики делает Украину не субъектом, а объектом внешней политики.

Образовательная политика также не способствует консолидации народа и формированию артикулированной политико-исторической памяти. Украинское государство в лице правящих режимов копирует Россию во внутренней политике, где господствует дух патернализма, что опять же, не соответствует духу украинской ментальности, где не приоритет государства, а доминанта личностно-семейного начала. Происходит ориентация политики на зависимую и неактивную (экономически) часть населения не создавая условий для экономически активной его части.

Глобализм привел к созданию мировой экономики и политики, где начинают господствовать стандарты и увлечение ими, при этом выхолащивается

дух неповторимости, конкуренции, предприимчивости и креативности. Идет процесс навязывания стандартов жизни и моделей поведения на самые разнообразные социальные структуры и формы жизни, без учета их традиций, ментальности, культурно-религиозных особенностей. Этому процессу способствуют изменения «стиля и характера жизни», то есть упрочнение модели так называемого равенства – полов, рас, культур, расширение прав детей. Произошло наступление «масс» (Ортега-и-Гассет). В современной Украине наблюдаются рецепции равенства без осознанной базы равенства. Творческий потенциал Украины не задействован и напоминает «шаманизм».

Государство Коста-Рика уже третье десятилетие входит в число самых организованных в смысле обеспечения медициной и образованием. Коста-риканцы направляют энергию на укрепление внутренней стабильности общества без идеологем, проводя демилитаризацию государственной политики. Главная проблема – милитарность экономики.

В Индии, Бангладеш, Индокитае возникают уникальные формы общежития экономико-союзной кооперации, где существует стабильность, занятость, виды на будущее. Хотя это возможно только там, где государство не пытается формализовать все социальные структуры и типы активности. Глобальная политика за последние 50 лет сформировала понятие «золотой треугольник», «сверхдержава», «третий мир», «неразвитое государство» - мифологические концепты, которые все же работают на уровне международной политики, так как они формально понятны. Украинский менталитет склонен не к групповой, а к индивидуальной свободе, пиетете семьи, второстепенности государства при решении важнейших для народа проблем, расовой терпимости, самодостаточности, экономической подвижности, уверенности в своих силах. Эти все особенности и должны стать ориентирами в политике государства Украины.

ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ В КОНЦЕПЦІЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ Б.О. КІСТЯКІВСЬКОГО

Понад'їна Т. С., НМетАУ

Б.О. Кістяківський – видатний соціолог, правознавець, філософ кінця XIX-початку XX століття, – приділяв значну увагу зміні в вітчизняній правовій думці методологічних підходів до вивчення юридичних явищ. На думку автора, право є, перш за все, явищем соціальним, оскільки воно «існує виключно у суспільстві, а суспільне життя обумовлює усі правові прояви». Єдиним засобом для втілення формальних приписів законодавця у життя є їх свідоме застосування людьми, адже «різниця між соціальним світом і природою починається там, де визначальним елементом стає свідомість людини». При аналізі свідомості людини, Б.О. Кістяківський основну увагу приділив пошукові тих культурних, історичних, духовних основ, що визначали б зміст і умови реалізації основних цінностей життя суспільного угруповання, способів і форм життєдіяльності людини, при цьому беззаперечними цінностями він визнавав людську свободу та справедливість.

Втілення юридичних норм через правосвідомість у життя є єдиним засобом утвердження справедливості у суспільстві. Справедливість як категорія виникає виключно у соціальному світі, у природі все керується поняттям необхідності, а не справедливості. «На противагу категорії необхідності, яка однаково застосовна і до природних, і до соціальних явищ, категорія справедливості, постійно вживана в судженнях про соціальний мир, непридатна до природних явищ». Саме завдяки свідомості та існуванню свободи волі, у суспільстві гарантується рівність, ведеться боротьба із злом. Б.О. Кістяківський вважав право кінцевим продуктом соціальних процесів і, як наслідок, ідеальним поєднання форми необхідності, за зразком законів природи, з нормативним змістом справедливості як людського витвору. Право є сукупністю норм, основним призначенням яких є встановлення і розмежування свободи осіб, тобто єдиним реальним механізмом для утвердження рівності, свободи та справедливості у суспільних відносинах.

Б.О. Кістяківський вважає, що категорія справедливості притаманна людині як такий. А отже – існують об'єктивні вимоги справедливості, які не залежать від культурних, економічних чи історичних відмінностей. Індивідуальні прояви розуміння добра і зла не означають суб'єктивності самої категорії, а етичні настанови не еволюціонують і не можуть еволюціонувати. «Певний моральний припис може бути тільки в певний момент відкритим, так чи інакше сформульованим і потім застосовуватися в різних суспільствах». Той факт, що окремі особи чи навіть окремі народи не знають, які конкретні правила суспільної поведінки є соціально справедливими – жодним чином не є підтвердженням відсутності такої спільної вимоги. Такі вимоги випливають із самої сутності, духовної гідності людини, цілей та призначення суспільства, права та держави.

Б.О. Кістяківський вважає, що постійно відбувається прогрес у більш повному відображенні поняття «соціальна справедливість». Загалом життя і людство «гуманізуються, норми справедливості все більше здійснюються, наприклад, цілий ряд найбільш варварських установ, як-то: тортури, усякого роду кваліфіковані страти, зовсім знищуються». Але для приведення в дію формального правового устрою та для його правильної роботи необхідна безперервна духовна активність усіх членів суспільства.

Боротьба із юридичним позитивізмом, тобто сприйняттям права виключно як наказів правителя, пропаганда ідей відродження концепції природного права стала основною метою автора, і мала неабиякий вплив на подальший розвиток українського правознавства. Б.О. Кістяківський переконаний, що будь-який суспільний прогрес здійснюється, в першу чергу, для досягнення більшого ступеню свободи та справедливості.

ЛЮДИНА У СУЧАСНОМУ СВІТІ СИМУЛЯКРІВ

Редько М. С., ДНУ імені Олеса Гончара

З кожною епохою загальне розуміння людського існування переживало зміни та трансформації. В класичний період людина себе усвідомлювала

крізь призму картезіанського твердження «*cogito ergo sum*». Такому баченню характерний символічний образ дзеркала, який виконував роль відображення рис особистості, рефлексії та укріплення її індивідуальної свідомості. Але сучасний образ людини значно змінився, так як культура набула нових рис грошово-вартісних відносин з інформаційною сіткою мас-медіа. Актуальним для неї стає твердження «*consume ergo sum*», тобто «споживаю значить існую». У сучасному світогляді людини став домінуючим образ вітрини – геометричне місце споживання, у відображенні якого людина, на жаль, себе не знайде. Цей образ не лише ілюструє те, що егоїстично-споживацький спосіб став домінуючим у суспільстві, але й той факт, що вітрина це імітація, симуляція, якому намагається наслідувати людина.

Поняттю симуляція у 20 ст. нове значення надав французький мислитель Ж.Бодріяр. Він інтерпретував феномен симулякру, як не просто гру ілюзій, а певний маркер реальності, що отримує сенс лише всередині певної універсальної системи, яку саму ж і конститує. Вплив мас-медіа, реклами, Інтернету відчуває кожна людина. Роль симулякрів у формуванні сучасного суспільства та культури надзвичайно цікаві, особлива роль людини, в цих трансформаціях. Цей феномен є продуктом штучного буття у світі плінних речей. Поняття симулякру є ключовим для людини сучасного світу. За таких умов виникає закономірне питання - як може здійснити себе людина у час симулякрів?

В людській природі імманентна потреба у творчості, у створенні нової реальності, і саме такого світу по відношенню до якого вона була би деміургом. Платон у діалозі «Софіст» стверджує, що творчість є або божественна, що створює природні предмети і їх відображення, або людська, що створює штучні предмети і їх симулює. У сучасному світі безмежної гри симулякрів, культ споживання є інструментом владної стратегії маніпулювання. Щастя людини епохи симулякрів у добробуті та комфорті, а тому все зводиться до кількості речей та знаків, які були накоплені людиною протягом життя. Також, завдяки речам ми повідомляємо іншим до якої групи ми належимо. Адже знаки, товари і культура безперервно переплетені. Високе мистецтво, людське тіло і абстрактна теорія – все це знаки і всі вони для продажу.

Вплив, симулякрів на людську природу має свої межі. Людина відмовляється від свого повного розчинення у симуляції, хоча не завжди розуміє що це таке симулякр. Механізм порятунку досить примітивний, людина намагається зберегти автентичну сутність, залишити у своїй пам'яті очищений вигляд речей через протилежності. Всі виступи проти системи виявляються підкріпленням реального засобами уявного: брехня живить правду, порушення – закон, революція – капітал. Також прикладом тому є безліч соціальних, культурних інституцій, які не рідко використовують заперечення, намагаючись через симуляцію смерті уникнути своєї власної агонії. Повсюди відновлюють втрачені здібності, або втрачене тіло, або втрачену соціалізацію, або втрачений смак до їжі.

Отже, в безодні симулякрів, в логіці відмінностей кожен шукає своє обличчя, і чи віднайде це обличчя людина крізь дзеркало власної рефлексії?

МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА В УКРАЇНІ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ (ПОГЛЯД ЕТНОЛОГА)

Сироватко Н. Г., Вінницький НТУ

В останні десятиліття в Україні більш відчутним став вплив процесу глобалізації на життя людини, що значною мірою відобразилось на усіх галузях наукового знання. Такій тенденції піддалася й українська етнологія, розширивши межі вивчення свого предметного поля. Так, окрім дослідження традиційних питань етногенезу, матеріальної та духовної культури українського народу, його звичаїв і традицій, вітчизняних етнологів зацікавив ще один аспект вивчення українського суспільства, а саме – молодіжна субкультура в Україні кін. ХХ – поч. ХХІ ст.

З точки зору етнології, молодіжна субкультура – це невід'ємна жива складова, дітище пануючої культури, члени якого не протиставляють себе останній, а живляться з неї, створюючи на її основі власні цінності, ідеологію, звичаї, традиції, атрибутику, символіку, фольклор, які так чи інакше адаптовані до загальноприйнятих соціумом культурно-історичних правил (звичаїв, традицій) та завдань. При цьому відмінною ознакою молодіжної субкультури від решти субкультур (дитячої, професійної і под.) є те, що вона здатна або змінити напрям розвитку стрижневого центру загальної культури і примусити давати останню нові плоди у вигляді нових ціннісних орієнтацій (хіпі, рокери, скінхеди, Straight Edge та ін.); або ж поступово самознищитися, переконавшись у власній неієвості (тедді-бойз), непотрібності (стиляги), абсурдності (панки).

За допомогою загальнокультурного механізму відбувається випробовування тієї чи іншої молодіжної субкультури на відповідність культурно-історичним потребам часу. Доказом є історія та наслідки руху хіпі у США, панків у Англії, бікіняжів у СРСР, люберів у Російській Федерації тощо.

Постає й інше питання : які риси притаманні молодіжній субкультурі. Завдяки широкому спектру можливостей етнології як науки, маємо змогу найбільш об'єктивно визначити та обґрунтувати ті загальні риси, без яких молодіжна субкультура не може такою вважатись :

- наявність самоназви молодіжної субкультури, яку визнають усі її члени;
- пріоритет певних ідей та життєвої позиції молоді, бажання їх розповсюдження та пропагування,
- створення на основі етнічної та інших культур власних звичаїв, норм та правил поведінки,
- знання і розуміння субкультурної символіки, атрибутики, мови та фольклору,
- часте проведення спільного дозвілля членами молодіжної субкультури, яке полягає в обміні інформацією, самоствердженні та приверненні до себе уваги «сірої маси»,
- незалежність від офіційного визнання/невизнання владою та більшістю суспільства.

Вирішенням проблеми дослідження молодіжної субкультури в Україні як одного з факторів розвитку сучасного українського етносу в умовах глобалізації, повинні займатись фахівці різних галузей знань, зокрема й етнології. Адже саме етнологія здатна надати об'єктивне визначення самого поняття молодіжної субкультури, виокремити її загальні ознаки, встановити причини появи молодіжних субкультур, здійснити їхню класифікацію, а також (а це є найсуттєвішим і найактуальнішим завданням етнології) спрогнозувати їхній вплив на розвиток сучасного українського суспільства. Оскільки саме українська молодь є фундаментом, на якому зростає кожне наступне покоління, а значить й український етнос в цілому.

ЕКОЛОГІЧНА ІНКУЛЬТУРАЦІЯ СТУДЕНТА В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Складановська М. Г., ПДАБА

Глобальна екологічна криза – найгостріша проблема сьогодення. Причини глобальної екологічної кризи і можливі шляхи виходу з неї треба шукати не в зовнішніх обставинах. Екологічна криза – це криза світосприйняття людини, антропоцентричної парадигми її мислення. Таким чином, на перший план виходить проблема формування й розвитку екологічної культури, екологічної свідомості людства.

Сучасна соціокультурна криза загострила спотворення вищих цінностей у світосприйнятті молоді людини. Формування екологічної культури раціональним шляхом доведення необхідності зміни антропоцентричного світосприйняття виявляється неефективним. Ми вважаємо, що подолати бар'єр зміни ціннісних установок і типу світосприйняття можливо через культурний аспект екологічного виховання, культуровідповідність процесу екологічної інкультурації та культуротворчість.

Провідними чинниками ефективності екологічної інкультурації особистості студента є, на наш, погляд, наступні:

створення відповідного екокультурного середовища в родині, у вищому навчальному закладі, дозвіллевому об'єднанні, суспільній організації тощо;

розвиток інтелектуального світу особистості на базі формування екологічного мислення як системного творчого мислення, синтезу логічного і образного мислення, заохочення до творчої діяльності з проблем розвитку екологічної культури, участі у наукових конференціях, дослідженнях тощо;

запровадження в соціокультурних проектах таких психологічних механізмів створення мотивації екологічної поведінки студента, як мотиваційна фіксація, мотиваційне переключення, афіліація, мотиваційне зміщення, позитивне підкріплення, схвалення, методів створення суб'єктивного ставлення до природи (екологічної емпатії, рефлексії, художньої репрезентації природних об'єктів);

розвиток емоційно-почуттєвого світу особистості студента, що дає можливість отримати позитивні емоції від спілкування з незайманою природою, впливу синтезу різних видів мистецтв;

розвиток креативності студента, створення можливості його самореалізації в різних видах творчої діяльності, доброзичлива підтримка його творчих спроб, що є цінним як для особистості автора, так і для створення творчої атмосфери в тих групах, які є референтними для студента;

врахування сталих рис українського менталітету, національного характеру українця в проектуванні і організації екокультурних заходів;

виховання таких психологічних рис, як відповідальність, емпатія, доброта, співчуття, розвиток пізнавальних і естетичних потреб особистості, що є психологічним підґрунтям формування екологічної культури особистості;

формування ціннісних орієнтацій молодого людини, зміст яких має включати пріоритет гармонійного співіснування Людини і Природи, коеволюції суспільства і природи;

розвиток емоційного інтелекту особистості як здатності розпізнавати власні емоції, осмислювати їх, розуміти емоції інших людей, регулювати власний емоційно-психологічний стан, усвідомлювати і створювати мотиви своєї подальшої поведінки.

Сформована екологічна культура кожного громадянина і суспільства в цілому є провідною умовою збереження життя як космічного феномену, безпечного існування нашої держави, її прогресу і розквіту.

ПОСТНЕКЛАСИЧНА МЕТАФІЗИКА ІСТОРІЇ І СПЕЦИФІЧНИЙ ХІД ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОГЕНЕЗУ НА РУБЕЖІ ТИСЯЧОЛІТЬ

Скловська О. І., к. і. н., доцент, Державна льотна академія України

Скловський І. З., к. і. н., доцент, Кіровоградський НТУ

Метафізика української ідеї в «нормативно-громадянській моделі» елітоутворення підштовхує до ідеалів свободи, – до громадського осмислення проблеми легковажного чи нігілістичного до неї ставлення. Альтернативісти наполягали на легітимації протестів (електорату) проти «бездуховного класу» та втіленні «опозиційних чеснот». Нормативи еволюції буття української нації мають посилювати важелі активного громадського протистояння невігластву поневоленого народу, який вніс свій вклад у цивілізованість еліти, навіть за умов «гранично-межової ситуації»: протистояння між демократичним патріотизмом, інтернаціоналізмом та русифікацією, тобто у історичних межах, коли постійно відтворюються патріотичні «архетипи виживання Вітчизни й особистості» (П.Гнатенко, С.Кримський, Ф. Прокоф'єв).

Підвалини постнекласичної парадигми торкаються ментально-ціннісної поваги до слов'яно-православних коренів буття, з їх пошуком цілістності традиційних малектичних та постнекласичних метафізичних підходів, щодо національної ідеї, – засадово спрямованої передусім на єдність «великої сім'ї» та її громадського консенсусу:

– «національне тіло» є духовною сукупністю ідеалів, тобто вищих вимог титульного та інших етносів, що в Україні з давніх-давен були зайняті громадським створенням цивілізованої єдності, але на основі громадського переконання власної національної мрії. Знайдена підстава притаманна

метафізиці – узагальнює європейську самоідентичність народу, зокрема в паціонарному протистоянні проявом фундаменталізму та націоналізму, націонал-нігілізму, тощо;

– громадські пошуки свободи та саморегуляції можуть посилити схильність носіїв національної гідності до специфічної форми громадського діалогу з усіма прихильниками еволюції «політичної нації» – тобто цивілізованого самовизначення українців. Аналіз чинників політичної саморегуляції передбачає еволюційно-конституційне подолання стереотипів злої асиміляції, богоборства та нецивілізованої культури;

– софіологізація природофільських аспектів буття нації, людини, насамперед, виявляє точки подолання етноцентризму, діють часто попри вимог громадської свободи, що як раз символізує суттєвість апіорних підвалин свободи. Тоді виявляється зміст історичної еволюції форм боротьби за свободу нації. Доведено, що войовничий націоналізм не може бути зроблений засадовим стосовно українського націотворення, так само як не потрібна міфологізація історичних пріоритетів цивілізованої нації, навіть під тиском націонал-нігілізму;

– софіологічна послідовність властивостей націогенезу та знання української ідеї зумовлені специфікою етносоціального знання, – дає змогу виявити межі так званої містичної «видимої натури» (Г.Сковорода), об'єктивації історичної ходи того, що існує як «річ-у-собі» (етнос є «Я і не-Я») власна ідея – «річ-для-себе», субстанційно й об'єктивно рухається як софійно-історичний та віктимно-змагальний контекст буття з часів стародавньої Еллади.

УКРАЇНСЬКІ ІМІГРАНТИ ІСПАНІЇ

Темірова І. Ю., ДонНУ

За останні два десятиріччя Іспанія перетворилася на справжній «едем» для шукачів кращої долі з усіх кінців світу і в цьому випадку українці не стали винятком. Протягом останніх 3-4-х років, коли потік іммігрантів до країни почав знижуватися, українська спільнота іммігрантів тільки збільшується.

Українська спільнота іммігрантів є дванадцятою за розміром в Іспанії і третьою серед іммігрантів зі Східної Європи, поступаючись румунам і болгарам. Згідно з щорічним звітом Національного інституту статистики Іспанії на 2010 р. українців в Іспанії налічувалося 83 тис. осіб (1,5% іммігрантів Іспанії). Аналіз даних з 2001 по 2010 р. дозволяє стверджувати про стабільне зростання розміру спільноти українців. Проте, його помилково приписувати винятково щорічному збільшенню притоку українських іммігрантів до Іспанії. Внаслідок кампаній легалізації розмір української спільноти в офіційних статистичних звітах суттєво збільшився.

Західні регіони України є основними донорами іммігрантів як до Іспанії, так і Португалії, Італії та інших країн Південної і Західної Європи – близько 70% іммігрантів походять зі Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Хмельницької, Рівненської та Волинської областей.

Аналіз домінуючих вікових груп українських іммігрантів допоможе під-

твердити трудовий характер імміграції до Іспанії. Згідно з даними Національного інституту статистики Іспанії у 2009 р. найпоширенішими серед українців були три вікові категорії приблизно одного розміру, а саме - «16-24 роки», «25-34 роки» і «35-44 роки» з невеликою перевагою другої. Кількість українських іммігрантів віком молодше 16 років демонструє стабільне зростання з 2001 р., що дозволяє зробити припущення про посилення процесу возз'єднання сім'ї не тільки серед традиційних іммігрантів з Латинської Америки, але й для українців. Очевидно, батьки, які вирушили до Іспанії, прийнявши рішення залишитися на достатньо довгий час, а можливо, назавжди, намагаються перевезти своїх дітей та інших членів родини.

В результаті підрахунку щорічного притоку українців з 2001 по 2010 рр. встановлено, що найбільші спільноти українських іммігрантів зосереджені в Мадриді (20,319), Малазі (8,069), Аліканте (6,514), Барселоні (6,345), Валенсії (6,166) та Мурсії (5,761). Що стосується способу розселення українців у Іспанії, то вони переважно мешкають у великих містах, як і інші іммігранти, через більшу кількість можливостей для працевлаштування, і що найважливіше – змоги швидко знайти некваліфіковану роботу. В той же час українці достатньо рівномірно розосереджені по всій Іспанії – у великих містах, селищах міського типу і селах.

Згідно з даними щорічних муніципальних реєстрів відносна кількість чоловіків та жінок з України на території Іспанії з 2001 по 2005 рр. була приблизно однаковою [13]. Проте, починаючи з 2008 р. спостерігається різке зростання кількості жінок. Найбільш ефективним поясненням більшої активності українських жінок в Іспанії за чоловіків особливо в останні декілька років є ситуація на ринку.

Протягом 2004-9 рр. 56 % українських іммігрантів працювали у сфері послуг та сільському господарстві.

Таким чином, українська імміграція до Іспанії має переважно трудовий характер і попри посилення наслідків економічної кризи і намагання уряду зменшити кількість іммігрантів шляхом виплати компенсацій усім бажаючим повертатися додому, українці не поспішають залишати Іспанію.

УКРАЇНСЬКИЙ ЕТНОС В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

Федюк В. Ю., Дніпропетровська державна фінансова академія

На початку XXI століття в Україні склалася ситуація, прогнозувати наслідки якої доволі непросто. Темпи зростання обсягу виробництва в Україні залишаються невисокими, незадовільними є масштаби інвестиційної діяльності, не зменшується безробіття, кількість померлих значно переважає кількість народжуваних, більшість населення не має можливості повноцінно харчуватися, отже, дедалі погіршується стан здоров'я людей, – усе це ускладнює демографічну ситуацію, посилює небезпеку інших негараздів суспільного життя, викликає тривогу за майбутнє нації та Української держави. Після проголошення незалежності в житті українського народу розпочався етап,

котрий передбачає глибинну кількісну і структурну модернізацію. Це насамперед перебудова масової свідомості, її переорієнтація, що має передбачати утвердження національної і людської гідності, стійкості і сили волі, а через свідомість мусить проходити відчуття самотності й самоутвердження українства, почуття загальноукраїнської спільності. Консолідаційні якості українського етносу закорінені в його характері, світогляді й є важливою константою національної свідомості, а відтак засадовими цінностями національної ідеї. У нас є багатоетнічна українська держава, є український етнос, що постав у своїй величчї волелюбності. Аби подолати тяжку соціальну-економічну кризу, щоб наблизитися до цивілізованих країн світу, де гуманізм, взаємоповага і толерантність давно стали для всіх зрозумілими поняттями, необхідно, в умовах сучасної глобалізації, вирішити питання усталення національної самосвідомості, відродження історичної пам'яті та створення умов для формування почуття національної ідентичності та гордості усіх громадян України за свою державу. Іншими словами, творчою насагою українського державотворчого процесу та й одночасно націотворення є та глибина історичної пам'яті, яка продовжує жити патріотичну свідомість українського етносу, концентрувати його енергію на шляху до повної незалежності України та самоутвердження українського народу. Історичною істиною є те, що кожному народові належить пройти свій шлях, і ніхто, крім нього самого, не здатний це здійснити. Історія свідчить, що всі держави, які створювалися чи відтворювалися на уламках імперій, починали свій шлях у вільне життя з відродження духовності й мови корінного народу. Відроджуючись духовно, усвідомлюючи себе як одну з найяскравіших зірок у безмежних небесах людськості, народ підносився й матеріально. Згадаймо історію Греції, Чехії, Польщі, Латвії та інших країн. Незважаючи на злигодні долі, народи цих країн досягли значного поступу в усіх галузях духовного й матеріального життя. На сучасному етапі, для збереження цілісності буття української етносоціальної спільноти важливим є вирішення проблеми «держави і нації (етносу)», що має відповісти на питання, як включити в національний розвій етнонаціональний фактор, перетворити багатонаціональний склад населення України з фактора слабкості на фактор сили та могутності держави. Саме тому, перед сучасною українською владою постає питання щодо збереження мовно-культурної самотності тих етнічних меншин та етнографічних груп, які хоч і є громадянами нашої держави, але за походженням не є корінними українцями. Для прикладу, такі багатоетнічні європейські країни як Швейцарія, Люксембург, Франція, Бельгія мовно-культурні проблеми власних етнічних меншин вирішили досить вдало на законодавчому рівні, забезпечивши збереження їхньої духовно-культурної самотності (запровадивши у всіх навчальних закладах курси вивчення рідних діалектів та мов). Використовуючи історичний досвід щодо вирішення культурно-мовних проблем, таких багатоетнічних держав як Швейцарія, Франція, Бельгія, Люксембург, українська політична влада зможе не лише забезпечити гармонійний розвиток усіх етніч-

них меншин держави, але й зберегти культурні особливості українців, як титульного етносу.

ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКОЕ И ЭТНИЧЕСКОЕ В КУЛЬТУРЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИНСТВ

Чернова Л. Є., ПДАБА

Общечеловеческая культура существует и развивается через этнонациональные культуры. Целостность и системность этнонациональной культуры обеспечивает процессы интеграции, саморазвития и своеобразие этноса в качестве общности. Именно этническая культура воспроизводит особенности бытия, психологии и самосознания группы, создает новые модели жизнедеятельности, цели и программы будущего развития, творчески интерпретирует старые идеи и традиции. Самобытность культуры не в элементах (модусах), они одинаковые во всех культурах, а в их сочетании и применении. Именно этническая культура превращает нацменьшинства из номинальной группы (популяции) в субъект деятельности. **Культуру мы предлагаем рассматривать как основной способ воспроизводства и развития этносов, нацменьшинств в качестве субъектов жизнедеятельности.** Мировая культура и этническая культура находятся в сложных взаимосвязях и взаимовлияниях. Исторически, из особенных этнонациональных культур в процессе их взаимодействия выкристаллизовывалось общее содержание, присущее всем им, в тех или иных вариациях. Так сложилась мировая культура как синтез этнонациональных культур. Сегодня, наоборот, отдельные народы черпают идеи, ценности и критерии из мировой культуры, обогащают и развивают свои этнонациональные культуры, опираясь на культуру человечества. Еще одна причина наличия общего в содержании этнических культур – это общечеловеческая природа, порождающая сходство потребностей, форм жизнедеятельности, психологии и мышления. Когда нарушается мера (баланс) общего, особенного и уникального в культуре конкретного этноса или нации (надэтническое), у них замедляется развитие, снижается качество культурного потребления и творческий потенциал, утрачивается самобытность, что грозит в будущем полной ассимиляцией. Таким примером сегодня является массовая культура, культура маргинальности. Сохранение уникальности культуры нацменьшинств и этносов в процессе глобализации и трансформаций современности является гарантией будущего развития страны и человечества в целом.

Вывод. Сохранение культурного разнообразия – залог устойчивого и эффективного развития отдельных стран и человечества в целом. Для решения этой задачи необходимы теоретические исследования, взвешенная и комплексная национальная политика, правовая база, практическая деятельность культурно-национальных обществ и общин для репродукции своей культуры следующим поколениям своего этноса, диалог культур, презентация своей культуры на национальном и мировом уровнях.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПОРТРЕТУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Л. КОСТЕНКО «ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО»)

Яценко А. М., ст. Дашко Н. С., к. філол.н, доцент, ДНУ ім. Олеся Гончара,

Ліна Костенко у своєму романі «Записки українського самашедшого» створює портрет української нації на сучасному етапі, наголошуючи на негативному впливі глобалізаційних процесів як деструктивній силі, яка впливає на деградацію соціуму та формування негативних ціннісних та світоглядних орієнтирів українців. Перешкоджання негативному впливові глобалізації на українське суспільство стає одним з ключових питань твору.

Глобалізаційний вплив на формування портрету нації у Костенко багатоаспектний: руйнування національного менталітету за рахунок експорту цінностей західної цивілізації (пропагування деструктивного «американського способу життя» через медіапродукти та Інтернет) та творення нових культурних та естетичних цінностей, заснованих на принципах масовізму, що призводить до втрати українцями національної ідентичності, до глибокої психологічної кризи як на рівні особистості, так і на рівні соціуму.

У соціальному контексті українці в Костенко не є відокремленими від світу, вони тісно вплетені в складну систему глобалізованого світу: українці є частиною глобалізованого ринку праці (українські заробітчани та секс-рабині), є реципієнтами інформаційних воєн, які ведуть між собою цивілізації (які власне і призвели до розпаду біполярного світу, а отже створення незалежної України), який прагне стабільного життя в незалежній країні, проте не здатен мислити раціонально, через маніпуляцію ще несформованою національною свідомістю та політичною не активністю громадян. На глобальному рівні українці – аморфні напівпровідники політичного сурогату, який виливається інформаційним брудом у масове суспільство.

У культурному аспекті експорт західних цінностей призвів до відмови від етнокультурних цінностей. Неякісний інформаційний продукт створив викривлене бачення нацією позицій України у світі. Масовий медіапродукт негативно впливає на моральний та інтелектуальний розвиток нації, руйнує адекватне сприйняття дійсності, на чому особливо наголошує Ліна Костенко, зазначаючи, що нація потрапляє в «інформаційний полон», з якого немає виходу. У нації деформовані традиції, манера спілкування (використання ненормативної лексики, агресія, відсутність толерантності), етичні та моральні орієнтири (пріоритетним стають «грошові» професії – збагачення як найвища цінність).

Глобалізація впливає і на розкол українців, який письменниця позначає як «нація» та «антинація». Ключовим в ньому є мовне питання (мова як ідентифікатор нації). На деградацію нації впливає і такий чинник як вестернізація політичного життя: пропагування американського варіанту демократії, реалізація якого в умовах України не можлива, спотворює формування векторів розвитку держави та призводить до зниження політичної активності грома-

дзян, руйнує їх соціальні орієнтири.

Отже, глобалізований портрет української нації у Л. Костенко – це маса маріонеток в руках світових гігантів, які маніпулюють її свідомістю та визначають ціннісні орієнтири. Українці заперечують свою суть як нації, руйнують свою історичну пам'ять, прагнуть уніфікації (жити в «глобальному селі»), забуваючи, що глобалізація, яка прагне зруйнувати міжнаціональні кордони та національну ідентичність, впевнено веде людство до катастрофи. Проте, Л. Костенко вірить у День гніву, який постає не лише як заперечення свавілля політичної еліти, але і як виклик світові, який не зможе зруйнувати українську душу, яка ще зберігає величезний культурний спадок нації.

СЕКЦІЯ 2: ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ ТА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА ПАРИТЕТНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

МОДА И НАРРАТИВЫ ПОСТМОДЕРНИЗМА

Власова Т. И., ДНУЖТ имени акад.В. Лазаряна

В 70-х годах прошлого века дискурс моды (fashion) стал неотъемлемой частью западного постмодернизма, включая в себя дискурсы сексуальности, пола и гендера, мультикультурализма и т. д.

Приоритетное место в этой иерархии, безусловно, занимает сексуальность. У. Саймон, например, утверждает, что использование сексуальности в контексте быстро изменяющегося настоящего, по сути, в корне отличается от того, что человечество наблюдало ранее.

Теоретики постмодернизма провозгласили, что сексуальность – это никогда «просто секс», все дискурсы и нарративы сексуальности всегда «о чем-то еще».

В свою очередь мода (fashion) не только отражает все трансформации постсовременности, но оказывает серьезное воздействие на новые сексуальные значения, которые формируются сейчас. Ученые полагают, что «fashion» – это утверждение, стилизованная форма выражения, которая определяет человека, место, время, класс, религию, культуру и даже нацию. Очевидно, что как концепт «fashion» демонстрирует кросскультурный характер.

Репрезентация женщины в публичной сфере всегда была связана с модой. Как социокультурный феномен мода всегда репрезентирует определенный нарратив, определенный мифообраз. Такие нарративы и образы обычно хорошо известны и легко узнаваемы, например, нарратив «унисекс», манифестируемый в женском «dress-code», начиная с середины прошлого века. Интересно заметить, что хотя женщины пользовались равным правом на труд в бывшем СССР (трактористки, шахтеры, строители, летчики), мода на «унисекс» не поддерживалась государственной идеологией того времени. С другой стороны, женский костюм всегда был отражением культурных стереотипов. Например, в настоящее время следы стиля украинского рококо ярко представлены в «dress-code» украинских публичных женщин (Ю. Тимошенко, А. Герман и др.).

Интересный пример взаимосвязи политики и моды предлагает нарратив

так называемой Берегини. Как известно, 20 лет тому назад, когда многие дискурсы на Украине были весьма туманны (гендерный – в том числе), наряду с распространением западного дискурса гендерного равенства существовал сильный призыв к традиционным гендерным ценностям. Публикации тех лет показывают развитие нарратива Берегини, основанного на идеях «домашнего матриархата» и «фемининной ментальности», присущей Украине. Ю. Тимошенко ярко репрезентировала «fashion image» этого нарратива, полностью изменив к тому времени свой собственный стиль и стилистику образа «женщины-политика»: она стала носить волосы в виде косы-короны, ее костюмы и платья всегда подчеркивали ее женственность, ее аксессуары, как правило, также являлись частью этнического женского костюма.

Интересно заметить, насколько женский образ связан с модой, особенно когда мы говорим о публичной женщине. Автор статьи в «The Daily Telegraph», описывая драматические события суда над Ю. Тимошенко, практически начинает с того, что «Mrs. Tymoshenko is famed for her sharp designer suits and peasant-style hair braid».

Интересной иллюстрацией концепта украинской фемининности и соответствующего имиджа публичной женщины служит официальный документ «Дресскод государственных служащих» (2000, октябрь, № 58).

В этом документе содержится детальное предписание того, что носить, включая ткани (нельзя – джерси, бархат, сатин, шифон), декоративность костюма (нет – вышивке, оборкам и т. д.), общий стиль (не рекомендуются короткие юбки, облегающие платья), украшения (серьги должны гармонировать с цветом глаз, бриллианты следует носить только замужним женщинам и т. д.).

Важно подчеркнуть, что если в середине XXв. экономические трудности привели к тому, что женщины с большим желанием примеряли мужскую одежду и в прямом, и в переносном смысле, то к концу миллениума «кибер-девушка» Мадонна сыграла особую роль в создании нового «fashion» нарратива. Как известно, она прошла через периоды «Мерлин Монро», «Марлен Дитрих» и «alley cat», став кибермоделью «новой женщины», «фигурой на носу корабля» для последующего поколения молодых женщин, которые становились моложе с каждым прожитым годом. В этой связи интересно отметить развитие нарратива «girl power», безусловно, связанного с властью и влиянием «ur-Girl» Мадонны но все же комментаторы утверждают, что героинями новой культуры «девочек», были прежде всего Вивьен Вествуд («Buffulo Girl») и Кортни Лав.

В старом мире, где богатые покупают одежду, бедные ее шьют, а модели ходят по подиуму, с образом топ-модели, с нарративом супермодели также произошли трансформации: «супермодель» умерла, имен больше нет, настоящих красавиц больше нет. «Bland» – новая красота: простая, безупречная и ничем не примечательная: по подиуму идут клоны, в основном, 17-летние девушки из Украины и России.

И все же, возвращаясь к иконам «fashion» и имиджу публичной женщины, будет совершенно справедливым заметить, что и у Chanel, и у Armani, и у Dior

публичная женщина – всегда женственная и одновременно сильная; она знает, куда идет и что делает; она не боится сказать, кто она, и она обладает властью.

ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ-ПЕРВОКУРСНИКОВ

Власова О. П., ДНУЖТ имени акад. В. Лазаряна

Данная тема обусловлена теми актуальными проблемами смены установок, черт и типов поведения юношей и девушек, которые, став студентами, оказались в ситуации абсолютно нового межличностного и социального окружения.

По мнению ученых, именно социальная среда наполнена гендерными стереотипами. В возрасте, когда формирование мужественности и женственности, в целом, не проходит без проблем, студенты первокурсники сталкиваются с множеством рисков психологической незрелости. Кроме гендерных проблем, перед первокурсниками возникают общие для обоих полов социально-психологические проблемы, которые, с одной стороны, связаны со значительной социально-экономической зависимостью от родителей, а с другой, с необходимостью принятия самостоятельных решений.

Несмотря на то, что студенческая жизнь традиционно считается радостной и беззаботной, она наполнена многочисленными проблемами, на которые нам указывает возрастная психология. В 17-18 лет молодые люди достигают физической зрелости, однако развитие «Я-концепции» продолжается, более того, в новых социальных, психологических и экономических условиях ломаются те навыки, ценности и личностные установки, которые уже сформировались. Поэтому особую важность приобретает процесс адаптации юношей и девушек, а также помощь профессионалов в решении тех проблем, которые часто требуют решения «здесь и сейчас», а именно: как безболезненно влиться в незнакомый студенческий коллектив, привыкнуть к жестким требованиям учебного процесса (особенно в условиях перехода к Болонской системе в высшей школе) и др. Тем, кто приехал из маленьких городов или сел, необходимо привыкнуть к незнакомому городу и к самостоятельной жизни. Молодежь часто подвергается различным видам дискриминации, в том числе гендерной.

Самостоятельное решение проблем при отсутствии достаточного жизненного опыта и родительской опеки часто приводит к ухудшению ситуации, последствиями чего является исчезновение мотивации к учебе, перепады настроения, депрессия, агрессия, нервные срывы, стремление все бросить. Как показывает статистика, процент суицидов среди молодежи достаточно высок.

Существующий в ДНУЖТ институт кураторов студенческих групп, безусловно, направлен на решение подобных проблем, однако куратор-преподаватель не всегда владеет достаточными психолого-педагогическими знаниями и навыками; более того, иногда кураторы формально относятся к своим обязанностям.

Поэтому с первых дней учебы в вузе студентам должна оказываться профессиональная помощь, направленная как на преодоление трудностей, которые возникают во всех аспектах их адаптации к студенческой жизни, так и на решение проблем, возникающих впоследствии. Последнее включает осуществление социально-психологических и педагогических системных мероприятий, которые способствуют успешной адаптации девушек и юношей к новым социально-психологическим условиям самостоятельной жизни.

POSTMODERNISM AND MARGINALITY IN THE PHILOSOPHICAL THEORIES

Irina Koliieva, Dnipropetrovsk National University of Railway Transport

Speaking about the theories of postmodernism many scholars mention the fact that the present theories are based either on the simplified concepts currently appeared, or on the retrospective patterns which deserve no credit (Jonathan Dollimore). It should also be pointed out that the more complete the history of different modernistic tendencies is, the less convincing the postmodernistic interpretation as the breakthrough to somewhat drastically new or unknown is. Correspondingly, the concept of postmodernism itself is fraught with risk of the overrated mark of modernity, making it significant which is not. In reality that imaginary radical breakthrough appears to be more or less appropriate or at least predicted consequence of those things that occurred earlier. Philosophers talk about postmodernism as a kind of the intellectual fashion that can perhaps reflect the academic variant of the consumer ethics. Thereby according to the scholars' opinion the categories of modernism and postmodernism have some temporary aspect revealing permanently meaningful dimensions of interaction between them.

It should be noted that the awareness of culture is always done through the attempts to comprehend the historical process in the context of the social process and the more carefully and deeply realize all the complexity of both phenomena and corresponding discrimination displays. The life and freedom of people depends on the process of that sort of realization, especially in those cases where the matter is the cultural discrimination. The cultural discrimination is understood as either the cruel repressions because of racial and/or sexual discrimination, or the attitude to people which is called the cultural differentiation. Thereby a lot of scholars give an assumption that the discrimination is the very essence of the entire culture.

The scholars point out the fact that various studies devoted to the complex relationships between the centre and the periphery, dominant and subordinate cultures, conformism and anomalies took place earlier and lasted longer than (post)modernistic fashion exists. Owing to these studies there is some realization that the dominant culture is able not only to explain dissidence in general and sexual dissidence in particular but even to produce it. In its turn dissidence appears to be able to consolidate the forces at which it sets "the apparent" challenge later. As a result there is a kind of controversy between the destructive and restraining sources. This controversy is one of the most important fields in modern cultural

theory.

There can be no doubt that the cultural marginality of the subcultures depends directly on that cultural significance in the society. Moreover, as it is noted in various philosophical studies, the paradox is that different subcultures organically fit into those heterosexual cultures which subject them to criticism in exclusive succession. Eve Kosofsky Sedgwick has shown that “the whole range of the important points to be debated in the western culture from the very beginning of the XX century appears to be ... indelibly connected to the historical concreteness of the concepts of homosocial/homosexual though not only to the males”. These points can also include such oppositions as security/openness and private/public. Simultaneously there is the so-called epistemological reappraisal of these categories. This specific crisis of notions irreversibly has had an impact on other oppositions that are the basis of the modern cultural organization. These mentioned oppositions can be male/female, majority/minority, natural/artificial, identical/different, progress/decline, and sincerity/sentimentality (Sedgwick Eve Kosofsky Epistemology of the Closet). The crisis has become apparent in various aspects of life to indicate the greater saturation of the modern culture with the ideas and images connected with homosexuality to be taken as a kind of exaggerated and excessive thing, somewhat present somewhere “there”, but the thing which can not be finally defined. The approach to the homosexuality expresses prejudice, hysteria, paranoia, fear, hate, unforgiveness, indifference, intolerance, etc.

Nowadays the paradox is that the scholars actively discuss either the questions of destruction or the questions of strengthening of the present routine through the system of binary oppositions. The problems connected with the interaction between postmodernism and one of its most contradictory characteristic – the so-called disappearance of the profound model of the human individuality – are also being discussed. It is stated that the exclusion of the subject of the discussion, namely the issues connected with the sexual dissidence is politically committed or, on the contrary, politically neutral. These three problems are closely connected. In the context of postmodernism there is no subject for estrangement, there are no things which can help people alienate. Here «the authenticity is simply forgotten rather than estranged». The essence of the postmodernistic culture itself represents «the sprayed, substituted network of affection based on libido and deprived of the ethical substance and the mental health. Mostly these are the fast-moving functions either this or those act of consumption, the communication with the environment, the sexual relations, some tendencies or fashion» (Eagleton T. Capitalism, Modernism and Postmodernism, in Against the Grain).

ИССЛЕДОВАНИЕ ПОНЯТИЙ ФЕМИНИННОГО И МАСКУЛИННОГО В КАЧЕСТВЕ ОСНОВНЫХ КАТЕГОРИЙ ГЕНДЕРА

Костюк Н. П., ДНУЖТ имени акад. В. Лазаряна

Среди таких проблем, новых для украинской и в известной степени мировой науки вопросы пола и гендера занимают далеко не последнее место.

Непрекращающийся интерес к теориям о человеке – мужчине и женщине, обострение потребности переосмысления концептов маскулинности и феминности вызваны изменяющимися условиями социальной и политической жизни, тем новым состоянием, которое отражено в терминах «глобализация» и «постмодерн».

Пройденный за последние десятилетия украинским обществом путь демократического реформирования показал всю сложность этого процесса и необходимость теоретической разработки целой системы понятий, связанных с гендерными критериями, задачами и целями. В то же время уже очевидно, что развитие национальной гендерной теории стимулирует процессы трансформации украинского общества, в котором происходит смена представлений о роли и положении каждого пола как в публичной сфере, так и в частной жизни.

Важно также отметить, что становление такой новой проблемной области философии, как гендерные исследования, влияет в целом на развитие отечественной философской науки, свидетельствует о расширении сферы ее теоретических и аналитических изысканий.

В центре внимания гендерных исследований – социальные и культурные факторы, определяющие отношения общества к мужчинам и женщинам, конституирование субъективности в связи с принадлежностью к тому или иному полу, стереотипные представления о личностных качествах мужчин и женщин, то есть все то, что переводит проблематику пола из области биологии в сферу социальной жизни и культуры. Маскулинность и феминность рассматриваются таким образом не как имманентный природный фактор, а как концепт культуры и продукт развития общества.

Философский анализ влияния мужского и женского на конструирование общей композиции западноевропейской культуры, выявление роли феминного и маскулинного в создании ее базовых ценностей, а также вскрытие глубинных онтологических причин патриархатности и андроцентризма в философии и – шире – культуре приобретают первостепенное значение для понимания объективной логики развития культуры, прогнозирования перспектив трансформации "гендерного общества" в современном мире.

В ситуации радикальных изменений как в окружающем мире, так и в самосознании людей (мужчин и женщин), патриархатность мышления, институализация андроцентризма предстают как форма ложного сознания, преодоление которой начинается с момента сознательной постановки вопроса о ее существовании. И в этом также заключается необходимость и важность философского исследования понятий феминного и маскулинного в качестве основных категорий гендера.

Утверждая равенство возможностей в реализации жизненных программ людей вне зависимости от их половой принадлежности, современное постиндустриальное общество способствует развитию активной и свободной женской личности. Значительная роль в этих процессах принадлежит гендерным исследованиям, представляющим сегодня значительное философское направление, влияние которого постоянно увеличивается.

PHILOSOPHICAL-THEOLOGICAL INTERPRETATION OF PEOPLE'S DIVISION INTO SEXES

Tatyana Kuptsova, Dniepropetrovsk National University of Railway Transport

The Christian theologians solve the sex problem of the «first man» taking into account the study of Creation. In the Christian dogmatic texts two main approaches can be distinguished. The traditional, patriarchal one asserts that the God, being male, created Man first and then Woman was formed from his rib. The second approach is based on the Genesis. According to it the God created them to his likeness both man and woman and then gave his blessing to them: «Propagate...». The theologians came to the conclusion, that both man and woman were created at the same time, with common flesh and soul, so it follows that the first man was a bisexual creature – an androgyn. And the word «Adam», as a personal name, is used only three times in Old Testament, and, moreover, it is translated as «man» from Hebrew.

The Bible accounts for the division of people according to the sexes for loneliness of man in the animal world, in which animals were created as pairs. When Adam was sleeping the God took one of his ribs and coved its place with a body. The God changed Adam's rib into a woman and took her to Adam. In such a way woman was created, she differed from man and, at the same time, complemented him. With the creation of woman the function of bearing and giving birth to new life was distinguished and woman was referred to another part of the mankind. We come across similar interpretation in “Mission of the woman and heart priesthood” by Zh. Kruassan.

The secondary role of woman is distinguished not only in the fact that she was created after Adam as his helper but according to the Bible the God endowed the first person with a soul, i.e. man was given a soul. Was the creation of woman accompanied by giving her a soul or was the Adam's soul divided into two parts? This problem was being discussed for centuries in Christianity. Only in 480 A.D. in Makaonski Cathedral the church came to the decision that the woman also had a soul and that she was also man.

The second important aspect of Bible's attitude to the man's and woman's essence is revealed in the story about the Fall. By the way, complete study about the original sin was made by Apostle Paul. Philosophically he pointed out that the Fall opened the way to sin and death. After the Fall, (which often comes to the sexual act of first people) trying to justify himself before the Most High, man blamed woman in everything and woman blamed the dragon. But both of them performed sin and both were punished.

In the punishment, which Adam's and Eva's descendants still carrying, the emphasis is made on the functional peculiarities of each sex. According to the Scripture man and woman differ by their responsibilities, entrusted by the God. Before the Fall the God took woman to man, so the marriage was approved. In conjugal relationships the man has an active role. To populate the Earth he had to find his pair to initiate marriage and to create a family. The woman can induce a

man to a marriage only indirectly (with the help of clothes, adornments, rich marriage). Researchers underline the Fall is connected with final formation of sex peculiarities and predestination, so the sense of the woman's life is in family and marriage.

According to the Bible woman who performed sin first was punished through her main difference from man – the ability for giving birth to children: “Increasing, I'll increase your patience and pain...”, “in pangs you'll give birth to children” – these words determine the essence of the next punishment, which is realized in the woman's attitude to man – fervent, passionate desire. Woman's passion incites her to the man's arms, in such a way she increases her suffering connected with pregnancy and childbirth. Pain through children is also added and it accompanies her the whole life. Man, using her desire, rules her. Evidently that all functional peculiarities of a female sex are her punishment.

The punishment of man lies in the sphere of social relations. In contrast to woman, who lives for her family man is a wanderer in this world and lives out of family. The family is starving mouths for him. Work for his own survival and survival of the family is his predestination. For his exhausting work and hard destiny man got a reward, cognition of woman.

Y. Evola writes, that primarily sex was integral, all sufficient, full of existential value, that was divided later into two sources – male and female, in such a way the world has become halved being. The philosopher underlines that in spite of the division these two beginnings were the guides of the God's will they were in the state of harmony, happiness, craving for one another, so they didn't know hostility. After the Fall the attitudes between sexes were filled with self – will and mutual enmity.

It should be underlined that the Bible determined not only main sex displays, but also normative principles of the sex relationships, that lay the foundation for gender stereotypes of the Christian cultural worlds.

ЖІНОЧЕ КОЛО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ М. ПАВЛИКА

Остропольська М. В., ДНУ імені Олеся Гончара

Термін «глобалізація», як правило, вживається стосовно періоду після Другої світової війни. Але чи є це справедливим? Головною ознакою глобального суспільства на рівні буденних практик та свідомості людини є її відкритість до комунікації, незважаючи на кордони державні та перепони соціального, релігійного, національного і гендерного характерів. Та саме такий рівень зв'язків демонструє представник іншої епохи – рубежа XIX–XX ст. – М. Павлик.

Особливої актуальності у контексті історії формування єдиного європейського інтелектуального простору набуває дослідження зв'язків М. Павлика з жінками, які формували «обличчя» тієї доби, часу активної інтеграції жінки у громадське та творче життя, та були в певній галузі «величинами» європейського масштабу – Е. Л. Войнич та сестрами Крушельницькими.

У 1890 р. Е. Л. Войнич приїхала до Львова з революційним дорученням у

зв'язку з переправою підпільної літератури через кордон в царську Росію і прагла зустрітись з М. Павликом. Як довідалися вона пізніше, М. Павлик отримав листа з Парижа, у якому тамтешні революціонери попередили його, аби він не дав себе спровокувати, бо до нього хтось послав шпигунку-розвідницю, яка намагалася втягнути його в соціалістичну аферу, щоб його знову арештувати. У листі було сказано, що шпигунка буде в сірому одязі. Однак, склалося так, що Е. Л. Войнич також була в сірому одязі, коли завітала до М. Павлика. Отже, коли він відчинив двері письменниці, то відразу ж накинувся на неї обурливими словами, думаючи, що це була шпигунка. Саме такий був спомин про першу зустріч М. Павлика з Е. Л. Войнич, в подальшому вони листувалась з М. Павликом протягом п'яти років.

Ще одним прикладом вдалої міжінтелектуальної комунікації є зв'язки М. Павлика зі співачкою С. А. Крушельницькою. Слід зазначити, що вона, намагаючись систематично розширювати уявлення про гуманітарні знання, звернулася за порадою до М. Павлика. Листування з чоловіком, який був на 20 років старший за Соломію – стало для неї своєрідним університетом. Адже М. Павлик неодноразово надсилав до С. Крушельницької книги та газети із статтями про літературу, політику, мистецтво. Неодноразово давав поради щодо розвитку її таланту і світогляду. М. Павлик дуже допомагав С. Крушельницькій у плані професійного розвитку, зокрема, радив їй іти до Чеського театру, адже чеський театр і чеська музика були визнані світом. Також М. Павлик неодноразово говорив, що для кар'єри С. Крушельницької – треба співати у Києві, пройти школу української музики. На думку М. Павлика тільки б тоді ця співачка заімпонувала б на світовій сцені як співачка-українка по репертуару і по тенденціям. Розуміючи важливість постаті С. Крушельницької навіть на міжнародному рівні, М. Павлик намагався її залучити до кола поборників української справи, що відбито у їх листуванні. Цікаво, але М. Павлик переконував співачку, що вона повинна працювати на благо народу і не повинна одружуватися.

Спілкувався М. Павлик також з рідною сестрою Соломії – Г. А. Крушельницькою. Ганна читала, твори класиків світової літератури, які їй давав М. Павлик, під впливом радикала вона твердо стала на ґрунт демократичних переконань. Улітку 1906 р. М. Павлик та Г. Крушельницька з сестрами перебували на відпочинку у Карпатах. Саме тут перед від'їздом Г. Крушельницької на навчання до Італії, М. Павлик розмовляв з молодого співачкою, давав поради, які залишили добрий слід у її творчому житті.

ФОРМИРОВАНИЕ И СТАНОВЛЕНИЕ ИДЕНТИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Пантилеенко Е. С., ДНУЖТ имени акад. В. Лазаряна

Изменение места и роли женщины в обществе сопряжено с фрагментарностью и противоречивостью ее существования, когда множественность сфер ее деятельности дестабилизируют ее некогда устойчивую идентичность. Отсутствие единого социального значения, с которым женщина могла иден-

тифицироваться, порождает поиск новых смыслов, выполняющих условие стабильности и изменчивости одновременно. Учёные формулируют понятие женской идентичности в качестве женской идентичности – категоризации себя как представительницы женской группы и воспроизведение гендерно обусловленных ролей, диспозиций, саморепрезентаций. Признание и использование категоризации женщин по признаку пола зависит не только от индивидуального выбора, сколько биологически обусловлено и социально принудительно. Конструирование женской идентичности непосредственно связывают со специфичным для женщины «женским опытом». Он начинает создаваться благодаря особенностям социализации женщин с младенческого возраста. Особая роль в конструировании женской идентичности отводится периоду полового созревания. Нормативное и информационное давление относительно гендерных норм к данному периоду настолько велико, что большинство девочек, обладающих «отклоняющимися признаками», корректируют свои личностные особенности в сторону «традиционной женской роли». На первый взгляд, современное общество предъявляет к поведению женщин менее жесткие нормативные требования, чем к поведению мужчин; кроме того, с детства девочек окружают воспитатели-женщины, с которыми девочка может себя идентифицировать. Однако меньшая ценность «женского» в обществе затрудняет развитие позитивной Я-концепции девочки, рождая проблемы со становлением женской идентичности, особенно если девочка обладает высокими социальными способностями и склонна лидировать.

У женской идентичности есть собственная история анализа и исследований, уходящая своими корнями в ортодоксальный психоанализ. С точки зрения этого направления, мужская и женская модели диаметрально противоположны по своим качествам и для женской модели характерна пассивность, нерешительность, зависимое поведение, конформность, отсутствие логического мышления и стремления к достижениям, а также большая эмоциональность и социальная уравновешенность. Сохраняя неизменными базисные психоаналитические парадигмы, психолог Карен Хорни стремилась расширить представления о женщине. Она была одной из первых, кто стал искать «позитивное» описание психологии женщины.

Возникновение теорий о том, что культура концептуализирует тело, а не наоборот, а вслед за тем осознание того факта, что гендерная идентичность конструируется не наряду с расовой, классовой, этнической или национальной идентичностью, а внутри и через эти и другие отличия, позволили исследователям усомниться в том, что гендерная идентичность формируется на основе исключительно сексуального различия. И на появление, и на формирование этих представлений оказали влияние идеи таких видных теоретиков, как М. Фуко и Э. Гидденс.

ВПЛИВ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ РУХІВ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ

Чернова Ю. О., ДНУ ім. Олеса Гончара

Актуальність впливу західноукраїнських жіночих рухів на глобалізаційні процеси сучасності обумовлена необхідністю звернення до гендерних проблем та пов'язана з пошуканням процесів формування суспільства паритетної демократії в умовах глобалізації.

Звертаючись до обставин історичного формування та розвитку українського суспільно-політичного, культурно-інтелектуального життя варто зазначити патріархальну, за своєю суттю, ментальність українського суспільства. У свідомість твердо вкарбувався стереотип про суспільно активну й творчу роль чоловіків у публічній сфері та набагато скромнішу роль жінок як дружин і матерів у приватній сфері.

Жіночі організації формувались під значним впливом суспільно потужних політичних та організаційних структур. Основними напрямками діяльності жіночих організацій були: релігійно-добродійний, світський добродійний та опікунчий, культурно-просвітній, кооперативний та економічний, фаховий, освітній, феміністично-політичний, класово-політичний та партійний.

Розвиток жіночого руху у його феміністичному варіанті обумовлений пошуком відповіді на два запитання: чи жінки братимуть участь у роботі вже створених організацій і через них будуть обстоювати і суто «жіночі» суспільні інтереси, чи жінки віддадуть перевагу створенню окремих організацій?

Організаційно український жіночий рух став історичною реальністю з 1884 року – часу заснування першого світського жіночого товариства у Станіславі. Наталія Кобринська, очільниця «Товариство руських жінок на Буковині», поборниця глибоких соціально-психологічних змін патріархального суспільства. Емансипація жінки аж ніяк не зводиться до наміру «відчужуватися від мужчин на полі загальних стремлень і ізолювати жіноче питання від інших суспільних задач».

Суспільно-політичні реалії життя у контексті національно-визвольного руху на теренах України активізували діяльність жіночих рухів служінню національній ідеї.

«Коли в життю людства надходить епоха, в якій голос жінки буде вислуханий і зачне, більш чим досі впливати на розвиток суспільного поступу, хай же сей голос буде її природнім голосом, правдивим висловом її питомих думок і почувань»

На сучасному етапі формування суспільства паритетної демократії ми маємо можливість говорити про суто жіночий погляд та перспективи розвитку жіночої думки в філософсько-світоглядних аспектах становлення української державності в умовах глобалізації.

СЕКЦИЯ 3: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

ЧЕГО СЛЕДУЕТ ОСТЕРЕГАТЬСЯ В СОВРЕМЕННЫХ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССАХ?

Аврахов И. А., НМетАУ

Осознание глобализации как проявления общей исторической закономерности трансформируется в те или иные принципы деятельности различных социальных сил. В зависимости от этих принципов глобализационные процессы приобретают специфическую направленность, порождающую амбивалентное их восприятие и неоднозначную оценку.

Объединение производственных ресурсов и технологических достижений – это лишь одна из составляющих глобализации, лежащая на поверхности, но затрагивающая глубинные пласты общественной жизни, касающиеся духовно-практических и культурных ориентаций локальных общностей. Ключевой проблемой современной мировой цивилизации становится не сама по себе хозяйственно-экономическая деятельность, а связанные с ней трансформации и коллизии в национальном самосознании, самобытной культуре, духовности в целом. Сведение глобализации к экономическим и политическим процессам превращается в глобалистскую идеологическую и политическую доктрину, выставляемую под эгидой тех стран, которые стремятся доминировать в международных отношениях. Тогда народы оказываются в условиях конъюнктурной глобализации, при которой национальные приоритеты и стандарты в расчет не берутся. Глобализация не должна закреплять доминирование каких-то государств в мировых процессах, ослабляя суверенность других государств. Всем теперь понятно, что доминирование и сверхбогатство отдельных государств грозит усилением терроризма и социальными взрывами.

Диалог в современной международной коммуникации часто на деле оказывается монологом тех, кто претендует на исключительную (тоталитаристскую) истину и «единственно правильную» политику. Односторонняя рациональность в диалоге превращается в диктат, при котором обоюдоконструктивный диалог в принципе невозможен. Подлинный диалог в современных мировых отношениях (в условиях возрастания локальной и глобальной активности субъектов) возможен лишь как этический (гуманный) и взаимоответственный диалог, непременным условием которого является ценностно-ориентационная свобода его участников. Свободный конструктивный диалог в современном мире нужно противопоставлять не только монологическому тоталитарному диктату, но и «релятивистскому плюрализму» (Швырев В.С.), который порождает эгоцентристские позиции, препятствующие консолидации сил в решении глобальных проблем.

Недопустимой следует признать гуманитарную интервенцию, которая сопровождается попытками изменить ситуацию принуждением (военным, политическим, моральным, «культурным»). Нежелательна в международных

отношениях и крайняя толерантность как успокоительная терпимость ко всему, что происходит, а по сути как непозволительное безразличие к процессам, таящим в себе опасность, зло. Коммуникативная толерантность имеет свои границы, за которыми она превращается в безответственность, аналогично как гуманитарное вмешательство не должно превратиться в интервенцию своих (чуждых для других) интересов.

Дестабилизирующими факторами международного интеграционного процесса являются также последствия распада в минувшем столетии мировых империй и сверхдержав. В современной литературе к числу таких деструктивных элементов планетарного сообщества относят, как правило, криминальные государства («не сумевшие осуществить успешные модернизации в постколониальный и посткоммунистический период»). Кроме того, есть просто неуспешные и по-своему агрессивные государства, озадаченные тем, как бы успеть вскочить в последний вагон, чтобы не остаться на обочине быстроменяющейся конъюнктуры мирового рынка. И, конечно, международный терроризм как современная военизированная форма борьбы за идеологические и политические доминанты в регионах земного шара. Не упускаются из виду в этой войне и экономические интересы, их перераспределение с учетом стремительно сокращающихся ресурсов планеты и возможности контроля над ними.

ИДЕИ К. ПОППЕРА О ФИЛОСОФИИ ИСТОРИЧЕСКОЙ НАУКИ И АЛГОРИТМЫ ПРОЦЕССОВ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Айтов С. Ш., ДНУЖТ имени акад. В. Лазаряна

К. Поппер получил широкую известность как исследователь логики и методологии научного знания в области физико-математических и естественных наук. Кроме того, значительное внимание он уделял изучению логико-методологических основ исторического познания. Важной для К. Поппера интеллектуальной установкой, в части осмыслений им когнитивных особенностей исторической науки, была идея об отсутствии закономерности в историческом процессе.

В крупных работах «Нищета историцизма», «Открытое общество и его враги», и в ряде своих статей, ученый аргументировал невозможность выведения логических закономерностей из изучения событий и фактов прошлого.

Вместе с тем, анализ развития глобализационных проектов на различных этапах социально-политической динамики человечества, дает когнитивные основания для утверждения об их закономерном характере. Такие исторические и социо-культурно различные «глобальные проекты», как Эллинистическая империя А. Македонского, Древнеримская империя и Византийская империя, европейские колониальные империи Нового Времени и Российская империя, Советский Союз и США – в XX в., имеют сходные алгоритмы экономического, политического и общественно-культурного развития.

Все они прошли в своем развитии, последовательно, этапы расширения, которые начались от этнических границ «народов-родоначальников» и шли

через стадии «национальных государств» и колониально-глобальную, знаменующую их наивысший расцвет. Последний завершался у всех названных глобальных проектов, кроме американского, периодами застоя и последующей дезинтеграции, под влиянием углубляющихся внутренних противоречий и усилившегося внешнего давления. Аналогичный исход многие аналитики, в том числе и американские, предрекают и США. Приведенные выше идеи, основываются на концепциях А. Тойнби и Л. Гумилева, вполне подтверждаются исторической конкретикой.

Закономерными являются и историко-антропологические тенденции, которые привели к появлению определенных социально-психологических типов людей, создававших исторические глобализационные проекты. Так, согласно концепции М.Вебера, ментальной и общественной основой российского «глобализационного» проекта выступил социально-психологический тип человека, сформированный православной религией. Психологическую и общественную основу западно-европейского и американского «глобализационных» проектов составил социально-психологический тип человека, сформированный протестантскими религией и этикой.

Таким образом можно прийти к выводу о глубоких противоречиях между теоретической моделью исторического процесса К. Поппера (представлявшемуся ему набором почти не связанных событий) и реалиями истории, которые указывают на наличие закономерностей в исторических явлениях, например, в создании исторических предпосылок сегодняшней глобализации. Постигание их исторической наукой (и исторической антропологией в частности) является одной из важнейших задач последней.

О ФОРМАХ НЕИЗБЕЖНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЧЕЛОВЕКА

Бескаравайный С. С., ИМетАНУ

Проблема трансформации человека в контексте глобальных попыток переустройства общества – одна из самых острых в истории человечества. Идеи о радикальном изменении человека возникают на стыке исторических эпох. Они часто ошибочны – излишне оптимистичны и радикальны. Но еще более ошибочно воспринимать человека как константу. Человек должен рассматривать себя как элемент цепочки, идущей из бесконечного прошлого в бесконечное будущее.

Как база исследований возможных изменений в человеке достаточно хорошо себя показала триада человек-общество-техника. Трансформация человека становится возможной, когда в обществе и технике накапливается потенциал поддержки нового индивида. Но как определить *необходимость* трансформаций? Надо выявить, пусть и в самой приближенной форме, пределы независимого развития человека, техники и общества. Изоляция любого из элементов триады человек-общество-техника приводит к сложностям в развитии остальных. Однако, при качественных изменениях общества гармоничная трансформация всех элементов триады невозможна по определению. Сейчас индустриальное общество в кризисе. Попробуем в общей форме указать основные про-

тиворечия для каждого составляющего звена триады и обозначить, как потенциальный переход к когнитивному обществу может снять их.

Техносфера. Снятие экологической проблемы: техносфера должна использовать энергопотоки, не прошедшие через биосферу – атомную энергии, энергию солнечного излучения и т. п. Биосфера должна рассматриваться как технический объект, который можно спроектировать вплоть до генетических кодов отдельных существ. Снятие ограничений роботизации: использование «слабых» искусственных интеллектов, решающих узкий спектр задач.

Социум. Проблема увеличение темпа развития. Выход: воплощать самые адекватные оценки вне зависимости от авторства. Проблема бедности: возможное её решение требует обеспечение минимальных норм проживания во всех территориях, между которыми поддерживается открытое транспортное сообщение.

Индивид. Проблема становления личности: общемировой кризис системы образования. Снятие противоречия: независимость от *недостатков* окружающего общества в своём становлении, а так же периодическая учеба всю жизнь. Компьютерное образование изменит человека: с одной стороны произойдет отчуждение от общества (привычный школьный класс может исчезнуть), с другой – ребенок сможет получить такой объем знаний о социуме, который раньше был ему заведомо недоступен. Выработается принципиально новый набор навыков и рефлексов в отношении виртуальности, что приведет к изменениям в восприятии человеком собственной телесности. Работа с индивидуально подобранным интерфейсом, круглосуточное общение с собственным компьютером, восприятие и обработка информационного потока через его посредство, приведут к изменениям в структуре личности. Проблема: малый срок жизни. Требования продления трудоспособности связаны с ростом уровня образования ведущих специалистов, уже и потеря наработанного опыта индивида становится роскошью для общества. Снятие противоречия: качественный скачок в медицине, что позволит увеличивать продолжительность жизни быстрее календарного времени.

Итог: нерешенность противоречий, которые накопились в индустриальной фазе развития человечества, приведет к невозможности поддержания старых структур – социальных и технологических. Снятие противоречий даст не просто выигрыш в ресурсах, но и определит новые способы существования человека.

МОРАЛЬ И ПРАВСТВЕННОСТЬ В ПРОЦЕССАХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Билан Н. И., ДНУЖТ имени акад. В. Лазаряна

Как утверждают исследователи, современный глобализирующийся мир переживает продолжительный и тяжелый период глубочайшего экономического и духовного кризисов, изучению и освещению которых посвящается огромное количество материалов в средствах массовой информации и научных трудов в области гуманитарных дисциплин. В большинстве случаев эти кризисы исследуются изолированно, однако без признания необходимости

обращения усилий прежде всего на возрождение духовных устоев обществ выход из современных глобальных кризисов невозможен.

В очередной раз потребовалась катастрофическая ситуация для того, чтобы человечество вспомнило о первичности духовности и о важности руководства моральными принципами во всех сферах человеческой деятельности. Как только в силу обстоятельств разных исторических периодов середины XX века человечество отодвинуло на периферию своего сознания соображения духовности и морали, направляя все помыслы и силы на повышение материального благополучия, оно оказалось в сетях «консьюмеризма». Начало эпохи консьюмеризма обычно относят к 1950-м годам, когда возникло массовое производство и абсолютная зависимость от бытовых устройств, облегчающих ведение домашнего хозяйства, за чем последовала убежденность в необходимости по крайней мере одного автомобиля для каждого члена семьи и, следовательно, обоих работающих в течение полного рабочего дня супругов, зарплата которых позволяла приобретать больше.

Искушались мнимым материальным благополучием не только потребители, но и производители, сверхприбыли которых затмили всякое представление о моральной ответственности за качество производимых ими товаров и последствия порождаемых ими общественных явлений. Для обработки массового сознания ими создаются и финансируются научные школы, разрабатывающие методики рекламы и продвижения товаров. Современные потребители убеждаются в том, что для того, чтобы соответствовать требованиям времени, они должны в заданном производителями темпе покупать не только предметы, но и навыки зарабатывания денег; навыки убеждения работодателей в том, что они умеют работать; модный имидж; способы заставлять окружающих поверить в то, что они являются теми, кем теперь выглядят; способы приобретения новых нужных и избавления от нежелательных старых друзей; способы получения максимального удовольствия от любви и избежание зависимости от любимого или любящего партнера.

Этот безумный марафон покупок должен быть бесконечным по замыслу возомнивших себя кукловодами. Обществу потребления внушается неуверенность в личной компетентности, которая невозможна в нашем непрерывно и быстро меняющемся мире. Философы создают теории, убеждающие в том, что современность является «текучей», поэтому осознать окружающий мир и свою идентичность – это, по определению З. Баумана, равносильно попыткам придать форму бесформенному или сделать твердым и остановившимся бесконечный поток современной действительности.

Внушенное потребителям стрессовое состояние усугубляется экономическими факторами. Стремясь увеличить свои доходы, производители перевели большую часть производственных предприятий в страны дешевой рабочей силы, лишая потребителей Европы и Америки рабочих мест и возможности приобрести качественные товары.

Нельзя не согласиться с удивительно точной метафорой З.Баумана, представляющего «приобретаемые» современным человеком идентичности в виде

на мгновение застывающей и вновь плавящейся на поверхности вулканической лавы корки (З.Бауман *Текучая современность*). Созданные по образу и подобию Бога и позволившие себя убедить в том, что их идентичности определяется материальным предметам, в том, что они должны отказаться от истинных ценностей жизни – настоящих человеческих отношений, способности на жертву ради ближнего и в том, что единственным средством обретения стабильности являются одноразовые товары люди действительно являются мятущимися в агонии современного глобализирующего мира.

Выход нам указан и нашей христианской ответственностью является сделать свой выбор. По нашей вере и силе нашей молитвы Господь изымет нас из вулканической лавы, расступятся воды и будет дана нам твердь земная для преодоления земных искушений и испытаний.

СІМ'Я В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Глазунов С. В., ДНУ ім. Олесь Гончара

Минулі й сучасні суспільні трансформаційні процеси суттєво зачіпають таку соціальну структуру як сім'я. Упродовж останніх двох століть загальна цивілізаційна тенденція полягала в тому, що звужувалися функції сім'ї та змінювався характер їх вияву. Інші соціальні інститути поступово перебирали на себе частину певних видів діяльності сім'ї. Усе це так чи інакше послаблювало сім'ю як соціальний інститут. Поступово сім'я з важливого суб'єкта збереження життєздатності суспільства, його зміцнення, усе більше перетворювалася в об'єкт, який сам потребував поліпшення певних умов для розвитку та здійснення своїх функцій. Необхідність соціальної допомоги окремим громадянам та цілим сім'ям стала набувати немалих масштабів.

У нашому суспільстві є багато задекларованих заходів, спрямованих на підтримку малозабезпечених сімей та сімей із дітьми. Однак, вони значною мірою залишаються лише добрими побажаннями, адже економіка країни не може впоратися з потребами соціального захисту населення. З іншого боку, державна соціальна підтримка сім'ї має бути спрямована не тільки на допомоги, пільги для різних категорій громадян, сімей із метою подолання різного роду кризових ситуацій, вирішення проблем, що виникли в їх житті, з якими вони не в змозі впоратися самі, за рахунок своїх ресурсів. Такі дії дуже потрібні і нині вони так чи інакше відповідають логіці розвитку суспільства. Однак це так званий пасивний спосіб надання соціальної допомоги. Існує також і активний спосіб підвищення соціальної захищеності населення, який полягає в створенні працездатним верствам населення відповідних умов, за яких громадяни могли б самі ефективно підтримувати себе і родину.

Життя показує, що навіть у високорозвинених суспільствах закінчуються ресурсні можливості соціального забезпечення громадян. Особливо це видно на системі пенсійного забезпечення. Населення європейських та інших країн старішає, а молодому поколінню все важче утримувати попереднє покоління і в країнах, де існує однорівнева (солідарна) система пенсійного забезпечення, і в країнах, де функціонує трирівнева система з накопичувальними та ін-

шими пенсійними фондами. У таких умовах може підвищуватися роль сім'ї в соціальному захисті людини.

Одна з переваг громадянського суспільства якраз і повинна полягати в організації необхідних, нормальних обставин життя людей, які вможливають здійснення родинного укладу життя. Ідеться не про втручання у сімейну суверенність, а навпаки, забезпечення самодостатності сім'ї, сприятливих умов для її існування, розвитку. Дійсність же показує, що в нас існує немало явищ, спрямованих проти сім'ї (розповсюдження засобами масової інформації культу жорстокості та насильства, розпусти, аморального та безвідповідального стилю життя, безконтрольна торгівля алкоголем, у тому числі біля шкіл, дитячих садків, значне погіршення екологічної ситуації і багато іншого).

Схоже, що спіраль людського буття, можливо, вступає у фазу переосмислення пріоритету індивідуальних цінностей над колективними в бік останніх. Нашим далеким предкам заради виживання довелося підтримувати певні пропорції балансування індивідуального і суспільному розвитку, підпорядкувавши особну поведінку колективним інтересам (суспільним, сімейним нормам). Сімейна кооперація, коли хтось чимось поступається і водночас щось набуває, колись стала істотно важливим компромісом в історії людства. Можливо, сучасні люди змушені будуть згадати про це, і орієнтувати соціальну політику не тільки на усунення чи корекцію негативних наслідків спонтанної еволюції сім'ї, але й активніше зміцнювати сім'ю як соціальний інститут, сімейний спосіб життя.

СИЛА ТА СЛАБКІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ОСНОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ІНСТИТУТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Дорош Л. О., Національний університет «Львівська політехніка»

Наприкінці ХХ століття у соціально-гуманітарних науках окреслилась тенденція до розвитку досліджень, об'єктом яких є процеси ерозії та занепаду державних інститутів. У цих дослідженнях йдеться про процеси, пов'язані з «формальним», аніж «реальним» існуванням певних держав, які виступають просто географічними поняттями - країнами. До уваги також беруться труднощі функціонування державної машини з точки зору права та політики. Наприклад, Д. Дарбон та П. Куантен зазначають, що зі 100 держав, які впродовж 1990-х років вважалися «перехідними» (як у соціально-економічному, так і у політичному розумінні) лише менше 20 справді «просунулися» на шляху демократії. За оцінками інших вчених 14% світового населення проживає у 46 «слабких», неієздатних державах. Такі показники функціонування держав, як рівень виживання населення, доступ до якісної води, ефективність здійснення реформ, дають дослідникам підстави стверджувати, що феномен «слабких» і нереалізованих у політичному та правовому вимірах держав є досить стійким та не зникне у найближчому майбутньому.

Е. Лавуа, використовуючи науково-практичні розробки провідних міжнародних організацій, пропонує низку критеріїв, за якими можна оцінити «слабкість» держави. По-перше, слід враховувати здатність держави захищатися

від зовнішньої агресії, що включає показники її залученості у зовнішні конфлікти, співвідношення чисельності армії (включаючи резервістів) до чисельності населення, рівень заробітної плати військових, оціночні військові витрати на підтримку матеріальної бази армії, нове озброєння тощо. По-друге, важливими є показники підтримки внутрішнього миру та порядку в країні (для цього враховується ступінь криміналізації та небезпеки, наявність внутрішніх конфліктів, захист прав людини, розмір зарплат, що виплачуються міліції тощо). По-третє, аналізується рівень соціально-економічної безпеки (стан основних економічних показників, включаючи індекс людського розвитку, динаміку соціальної нерівності, показники стану навколишнього середовища). По-четверте, до уваги береться також взаємозв'язок влади та суспільства (показники ступеня довіри до державних інститутів та органів влади).

Успішність чи неуспішність, сила чи слабкість держави на міжнародній арені залежить також від наявних соціальних суб'єктів як всередині, так і ззовні неї, які зацікавлені в зміцненні чи послабленні і, навіть, у руйнуванні держави. До таких груп, яким не потрібна «сильна» держава, дослідники відносять: корумпованих політиків та бюрократів, які пов'язані зі «старими» режимами, молодь, для якої війна та кримінальна діяльність стали способами існування, бізнес-групи (місцеві чи закордонні, легальні чи мафіозні), діяльність яких пов'язана із торгівлею зброєю, наркотиками, рідкісними мінералами та коштовностями.

Отже, при аналізі держав як акторів міжнародних відносин особливо слід враховувати не лише рівень достатку та розвитку основних центрів міжнародного життя, а й інших, слабших його учасників. Дослідники часто критикують намагання американських політичних стратегів повсюдно встановити демократії «західного» зразка і забезпечити втілення їх розуміння прав людини. Водночас ці експерти рідко враховують реальні потреби населення бідних країн, намагаючись втиснути весь світ у «прокрустове ложе» Веберівського ідеального типу держави і суспільства.

ФРОНТИР - АМЕРИКАНСКАЯ МОДЕЛЬ ГЛОБАЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ

Иванченко Д. А., ДНУ имени Олеса Гончара

Наиболее сильное определение важности Фронттира предложено американским историком начала XX в. Фредериком Джексоном Тернером (1861-1932), который пишет о том, что «существование участка свободной земли, продолжительное снижение ее количества и продвижение американской экспансии на запад объясняет американское развитие». По мнению Тернера, американская демократия родилась не из теории; она не была привезена на корабле «Сюзан Констант» в штат Вирджиния, как и не была привезена в г.Плимут, штат Массачусетс на корабле «Мэйфлауэр», она заново обретала силу при встрече с каждым новым Фронтиром. Не конституция, а свободные земли и изобилие природных ресурсов доступных людям формировали демократический тип американского общества на протяжении трех столетий.

Идеи и ценности, которые сделали жизнеспособной демократию в Америке времен Фронтiera возникли не из книг и учений о демократии. Они возникли из опыта равноправной жизни. Наделенные свободой в передвижении, люди оставались на одном месте столько, сколько осознавали, что к ним здесь относятся должным образом. Таким образом, Фронтир, в добавок к его очевидной связи со свободой, опосредованно был способом сохранности равенства демократии. Но, в более широком смысле, как результат этой свободы, свободы к перемещению, движению вперед – не было выработано традиции разрешения серьезных проблем. Демократия Фронтiera не выработала нужное постоянство, нужную обязанность. Здесь всегда была возможность к движению на Запад: из штата Пенсильвания или Массачусетс, в штат Огайо или Кентукки, на Великие Равнины или в Калифорнию. Центральным для американского опыта было то, что свободная земля Фронтiera дала возможность людям избежать любых возникающих проблем.

Второй темой Тезисов Тернера о Фронтире является то, что, так как Фронтир сыграл такую роль в формировании американского общества таким, каково оно есть сейчас, потеря Фронтiera, которая согласно данным Бюро Переписей США имела место в 1890 году – явилась сильным социальным ударом. «Когда мы потеряли наши свободные земли и нашу изолированность от Старого Света», пишет Тернер, «мы потеряли наш иммунитет от следствий ошибок, трат, неэффективности нашего неопытного правительства». Американский опыт был укоренен в возможности начать все заново; и с утратой этой возможности возникла необходимость к выработке новых путей для поддержания американской демократии. В частности, американцам было необходимо разработать политические приемы для гарантии социальной стабильности. Тернер здесь пишет следующее: «Фронтир исчез и с его исчезновением завершился первый этап в истории Америки». Второй этап американской истории, каким бы он не был, должен был развивать новый способ защиты демократии. Важность Тезисов о Фронтире, как о специфической прослойке исторических фактов является достаточно существенной, но это является отдельной темой для научного исследования в области истории США.

Тем не менее, Фронтир выступил в качестве одного из аспектов философии американского прагматизма, одним из аспектов глобализма. Политико-культурная унификация и интеграция, привнесенная этой зоной освоения, стала моделью, локальным образцом будущих глобальных трансформаций, в которых был совершен переход от военной экспансии к экспансии экономической, историко-культурной. Имея ценный опыт Соединенных Штатов последняя смогла с легкостью распространить его на весь мир.

Таким образом, Фронтир, как феномен в истории США, стал американской моделью будущих глобальных трансформаций.

МЫШЛЕНИЕ КАК ЦЕННОСТЬ

Кострюкова Л. О., ДНУ имени Олеся Гончара

В эпоху пиаровских технологий умение самостоятельно выявлять скры-

тые в действительности смыслы, пользоваться словами в их подлинном смысле, участвовать в продуктивном диалоге становится одной из важнейших задач человека культуры. Однако, несмотря на мощный дух традиции, актуальным и значимым для реалий сегодняшнего дня является подход к рассмотрению мышления как ценности в системе общих ценностей, регулирующей многообразные отношения между Я и не-Я. Это связано с тем, что современный мир переживает потрясающую мутацию. И все больше и больше - даже на уровне жизни массового человека - происходит осознание того, что мир больше не является упорядоченным и устойчивым иерархическим целым, а посему не гарантирует стабильности в будущем.

Когда представители европейского просвещения XVII–XVIII веков провозглашали ценность разума, они имели ввиду его способность осуществлять мыслительные акты в соответствии с логикой вещей и процессов, что давало ему возможность быть свободным от предрассудков и стереотипов. И, соответственно, ориентируясь на поиск объективной истины, раскрывать закономерности предметного мира. Переход от одномерного к многомерному пониманию мышления выявил не только проблемы его эволюции, выделение типов мышления и разных способов их взаимодействия, но и сфокусировал внимание на кристаллизирующейся проблематике экологии мышления, обусловленной кардинально изменившейся культурной ситуацией в начале третьего тысячелетия. *Экология мышления* – это новая дисциплина разума, возникающая в зрелый период его развития, когда разум уже не может довольствоваться прикладной функцией жизнеустройства, но обнаруживает себя как самостоятельную и целостную сущность, цель которой – не в чем ином, как в ней самой.

Философы и ученые XXI века, подводя итоги века минувшего, констатируют, что человечество определилось в формировании качественно нового типа разума - *синергетического*. И в этой, определяющей будущее перспективе, движется главный его носитель – «человек культуры». Это человек, который в состоянии работать не только со знаниями как неким информационным результатом познавательного процесса, но и с различными культурными ситуациями, разными стилями мышления и разными ментальными структурами, с достижениями национальных и этнических культур исторических эпох и периодов. Этот новый тип разума практически неисчерпаем. И уже в определенной степени он нашел свое отражение как в выдающихся научных открытиях XX века, так и в новом типе философствования, в религиозных поисках и откровениях, хотя в силу развивающегося процесса, практически не исследован. Характеризуя его, можно обозначить следующие присущие ему свойства: диалогичность, открытость, нелинейность, антропность, ассоциативность, парадоксальность, метафоричность, толерантность и др.

Мышление кристаллизуется на стыке, где осуществляется «реконструкция» форм функционирования или изменения предмета, выходящая за рамки его непосредственной данности, где происходит расщепление бытия на сущее и должное, на реальное и желаемое, на наличное и возможное.

В самом общем значении ценности – это обобщенные, устойчивые представления о значимых для субъекта материальных или духовных объектах, как таких, которые отвечают потребностям, интересам, намерениям, целям, идеалам. Другими словами, это представление о чем-то как о благе и предпочитаемых объектах по степени их значимости в жизни субъекта. Мышление также выступает как ценность, поскольку, освобождая человека от давления слепых инстинктов и от необходимости непосредственных реакций на воздействия внешней среды, выступает и как путь к свободе, и как сама свобода, доступная каждому и неотъемлемая ни при каких условиях.

МОДУСЫ БЫТИЯ ЧЕЛОВЕКА В ЭКЗИСТЕНЦИАЛЬНОМ АНАЛИЗЕ Л. БИНСВАНГЕРА

Кострюкова М. С., ДНУ имени Олеся Гончара

Бинсвангер выделяет несколько способов (модусов) бытия человека: одномерный, дуалистический, плюралистический и анонимный. Каждый модус – это способ самопонимания, самоинтерпретации и самовыражения Dasein.

При **одномерном способе существования (сингулярный модус)** человек живет только для себя. Данный модус отражает способ отношения человека к самому себе как творцу самого себя, своей судьбы, где существование человека высвечивается через свободный выбор.

Одномерный способ существования можно также назвать модусом одиночества. Бинсвангер полагал, что индивидуализм ведет к внутренней пустоте, к ничто. Такое состояние впоследствии может вызвать ряд психических заболеваний.

Дуалистический способ существования (дуальный модус) может быть достигнут двумя людьми, любящими друг друга. Этот модус может включать в себя отношения матери и ребенка, брата и сестры, любящего и возлюбленного. При этом отдельные «Я» и «Ты» становятся общим и неразделимым «Мы». Поэтому данный модус еще называется «бытие-друг-с-другом». Бинсвангер подчеркивал, что именно дуальный модус является подлинным способом человеческого бытия.

Плюралистический способ существования (множественный модус) означает формальные отношения с людьми, конкуренцию и борьбу.

Анонимный способ существования (анонимный модус) выбирает человек, утративший себя и затерявшийся в толпе. Все действия такого человека растворяются в безликой массе, мы их не замечаем и не выделяем, как действия одного солдата в роте других солдат. Некоторые индивиды ищут в этом модусе прибежище, что для них является способом бегства или борьбы с другими людьми.

Человек по Бинсвангеру может жить в нескольких модусах бытия. "Задача науки о человеке (экзистенциалисты называют ее антропология) – понять тотальность человеческого самопроживания во всех модусах существования" (Binswanger, 1963, с. 173)

Возвращаясь к модусам бытия, следует отметить, что сингулярному модусу бытия Бинсвангер присваивает термин «**забота**», а дуальному и плюральному – «**любовь**». Бинсвангер полагал, что быть человеком – значит любить. Подлинное человеческое существование есть «бытие-в-любви» и «бытие-друг-с-другом». В отличие от «любви», «заботе» присуще противостояние друг другу.

Так вслед за Хайдеггером Бинсвангер рассматривает «заботу» в единстве трех ее модусов, соответствующих трем измерениям времени. Подлинное существование связано, прежде всего, с будущим, с трансцендированием собственных пределов. Если эта открытость будущему исчезает, то человек объясняет все происходящее с ним как причинно обусловленное прошлым, а не его собственными проектами и целями. Если доминирует модус, соответствующих настоящему времени, то человек «падает» в *das Man*, то есть обезличивается.

Бинсвангер также отмечал, что в разных модусах бытия время воспринимается человеком по-разному. Так заботе присуще забегание вперед в будущее, что в конечном счете приведет к смерти. Находясь в модусе любви, время растворяется в вечности! В связи с чем Бинсвангер писал: «Нет единственного пространства и единственного времени, а есть столько времен и пространств, сколько существует субъектов».

НАУКА І ВІРА: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ

Макарець М. Ф., ПДАБА

Однією із особливостей глобалізаційних процесів стає витіснення із життєдіяльності людини усвідомленого, зрозумілого *знання* про світ інформацією, як набором відомостей або повідомлень про щось, зміст яких не є осмисленим і зрозумілим. Тлумачення знання не є однозначним. К.Поппер виділив два його основні значення: по-перше, знання як стан свідомості або ментальний стан і, по-друге, знання як об'єктивний зміст мислення, «знання без пізнаючого суб'єкта», об'єктивоване знання. У другому значенні розуміється наукове знання, яке прагне розкрити причини, сутності, закономірності речей та процесів. У сучасному житті цього досягти дуже важко, оскільки в цілому людина переобтяжена знанням нормативно-рецептурного характеру, яке має вибіркового характеру – людина сама вибирає чи звертатися до нього чи ні, у яких випадках воно може бути потрібним. Таке знання є «станом свідомості» і приписує та дає людині настанови щодо подальших її дій: як користуватися комп'ютером, мобільним телефоном, автомобілем, кухонною технікою тощо. Воно не дає відповіді на питання «Чому?», тобто не є знанням про внутрішню будову, суть внутрішніх процесів та принципи дії. В повсякденному житті людина також широко використовує знання правил і дотримується їх за звичкою, проте знання того, які наслідки спричиняє такого роду дія – відсутні. Тим самим виробляються навички прилаштовуватися до того, що «прийнято», «так треба», не ставлячи питання, чому саме це так, а не інакше. Конкретна особа не прагне занурюватися у глибину предмета, не

виникає бажання зрозуміти й пояснити сутність явища, не хоче звертатися до могутності Розуму, включати механізм інтелектуальних пошуків. У подібних ситуаціях особа звертається до віри як суб'єктивної упевненості і достовірності. Мова йде не про релігійну віру, а про віру як визнання істинності твердження без раціонального обґрунтування і доказу.

В епістемології реальний факт існування феномену віри у пізнавальній діяльності людини приймається як даність, яку не можна заперечувати. Традиційно віра розглядається у зв'язку з достовірністю та сумнівом, у співвідношенні зі знанням, тлумачення яких не співпадає у різних філософських дискурсах. Досить плідним став підхід, який виходить із визнання віри як невід'ємної властивості людини, як необхідної властивості її буття і пов'язує віру з феноменом розуміння. При цьому розуміння не може бути репрезентовано законами логіки та формулами логічних операцій. Вони недостатні для пояснення феноменів розуміння і віри, є неповними. А тому необхідно звернутися до цілісної людини, її життєдіяльності, досвіду, мови та історії. Розуміння не можна тлумачити просто як процедуру мислення, воно виростає в першу чергу із інтересів практичного життя та спілкування. Сучасна людина все більше стикається з такими позанауковими формами освоєння дійсності як ідеологічні міфи, астрологія, екстрасенсорика, парапсихологія, медитація, сучасні релігійно-філософські вчення і т. д., які певним чином впливають на життя багатьох людей і знаходять деяке підтвердження на практиці. Вони не визнаються офіційною наукою, а тому зробити їх зрозумілими для себе (хоча дуже часто це буває хибним, надуманим розумінням) і досягти хоча б якоїсь упевненості та рівноваги особа намагається бездоказово за допомогою віри, яка є складовою «індивідуального смислового контексту», що забезпечує сприйняття без доказів і обґрунтування предметного світу. Віра може відігравати як конструктивну, так і деструктивну роль. Сутність останньої виражається у тому, що людиною, яка бездоказово, безсумнівно сприймає дійсність можна легше управляти і вона стає об'єктом різного роду маніпуляцій. Одним із засобів адекватного сприйняття і критичного ставлення людини до оточуючого світу може стати відновлення наукового просвітництва, в тому числі і в системі вищої освіти, сутністю якого є розкриття екзистенційно-антропологічного значення науки, як однієї з засад буття людини.

МЕСТО АЛЛЕГОРИЧЕСКОЙ ИНТЕРПРЕТАЦИИ В ФИЛОСОФСКОМ НАСЛЕДИИ ТЕРТУЛЛИАНА И ЕЁ СВЯЗЬ С ПРОБЛЕМОЙ СООТНОШЕНИЯ ТЕЛЕСНОГО И ДУХОВНОГО, ВЕРЫ И РАЗУМА

Мищенко А. В., ДНУ имени Олеса Гончара

Обращение к средневековой философской мысли особо актуально в наше время, характеризующееся религиозным Ренессансом.

Исследователи приходят к достаточно разнообразным выводам относительно позиции Тертуллиана по тем или иным вопросам, но они сходятся в одном: данный мыслитель негативно относился к аллегорическому методу

интерпретации Святого Писания (Майоров Г. Г., Соколов В. В., Преображенский П. Ф., Бычков В. В., Попов И., Михаэль фон Альбрехт и т. д.). Тем не менее, никто не утверждает, что Тертуллиан не прибегал к аллегорической интерпретации в своей деятельности. Таким образом, мы не можем просто признать Тертуллиана мыслителем, который применял исключительно буквальный метод интерпретации Библии. Представляется необходимым выяснить, что побудило Тертуллиана предпочесть буквальное толкование аллегорическому.

В философском наследии Тертуллиана есть ряд идей, которые повлияли на то, что он отдал предпочтение буквальной интерпретации. Речь идет о следующих проблемных полях: соотношение души и тела, соотношение веры и разума. Ни для кого не секрет, что в средневековой экзегетике устоялось обозначение буквального смысла как «телесного», а иносказательного как «духовного».

Проблема тела является одной из центральных в творчестве Тертуллиана. Важной являлась новаторская идея Тертуллиана, согласно которой воскреснуть может не только душа, но и тело. Тертуллиан не умолял значения души в земной и небесной жизни, он не ставил тело выше души. Тем не менее, он придал им равное значение. Таким образом, Придавая телу особенный статус, наделяя его чрезвычайным свойством – способностью воскресать, Тертуллиан если и не провозглашает примат «телесного смысла» над «духовным\душевым смыслом», то, по крайней мере, наделяет их равным значением.

Проблема веры и разума – одна из ключевых проблем не только в наследии Тертуллиана, но и во всем средневековье. Ни для кого не секрет, что Тертуллиану приписывают парадокс «Верую, ибо абсурдно». И он прекрасно демонстрирует отношение мыслителя к проблеме соотношения веры и разума. Христианам не нужно искать истину, они и так ею обладают. Значит, и в аллегорической интерпретации нет никакой необходимости. Христианская вера отвечает требованию простоты так же, как и буквальное толкование Святого Писания. Оно проще аллегорического, потому как не дает возможность возникнуть многовариантности. Нет ничего удивительного в том, что Тертуллиан избирал буквальное толкование, даже если оно противоречило здравому смыслу, избирал абсурдное, а не логичное. Ведь логика – изобретение языческое. Все, что необходимо знать о вещах невидимых, нам уже дано в вере. Потому лучше оставаться в области видимого, постижимого при помощи буквального истолкования, а не устремлять свой разум в область невидимого и прибегать к аллегорической интерпретации.

Тертуллиан настойчиво боролся с аллегорической интерпретацией Святого Писания. Но это на словах. На деле же, для подтверждения своих идей (в частности, в борьбе с язычниками), мыслитель обращается отнюдь не к буквальному смыслу Библии. Более того, Тертуллиан не только обращается к аллегорической интерпретации в своих работах, но и указывает на то, что символизм присущ самому Богу. Таким образом, аллегорическая интерпре-

тация занимала в творчестве мыслителя куда более важное значение, чем он сам пытался продемонстрировать.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА НІМЕЧЧИНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918–1939 РР.), ЯК РЕАКЦІЯ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЮ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Моїсєєнко С. О., ДНУ імені Олеся Гончара

Детермінуючими подіями, що спрямували вектори інтеграційних процесів ХХ ст. стали глобальні збройні конфлікти – світові війни, які характеризувалися тотальністю (глобальністю) ведення бойових дій, що нівелювало будь-які державні, економічні та морально-етичні кордони. Відтак теза про світові війни, як провісники сучасного глобалізаційного процесу є цілком виправданою, адже саме вони інтегрували міжнародні відносини на якісно нових засадах. У цьому сенсі міжвоєнний період був кумуляцією воєнно-політичної спадщини Першої світової війни, намаганнями утвердження «світового уряду» та наддержавного права, що стало важливим етапом глобалізації та неминуче призвело до нового світового конфлікту. Однією з причин краху Версальсько-Вашингтонської системи був спротив на породженні нею виклики глобалізації. Німеччина, як один з головних ініціаторів обох глобальних конфліктів, експлуатувала національну зовнішньополітичну традицію, яка була закладена ще Бісмарком, а саме – «*Not kennt kein Gebot*» (нім. «потреба змінює закон») та примат сили в міжнародній практиці, що в подальшому отримало концептуальне оформлення у цілому напрямку теорії міжнародних відносин – політичному реалізмі. Таким чином у контексті сучасних міждержавних суперечок вкрай актуальним є дослідження прецеденту зовнішньополітичної доктрини міжвоєнної Німеччини, як результат фатальних післявоєнних глобалізаційних змін. Питаннями генезису імперативів зовнішньої політики Німеччини міжвоєнної доби займалися ряд дослідників, зокрема Л. Безименський, В. Дашичев, Р. Еванс, С. Корф, Г. Нікольсон та інші. В той же час висвітлення даної проблеми, як реакції на глобалізаційні процеси у міжнародних відносинах, є недостатнім.

Міжвоєнний період характеризувався значною рефлексією до геополітичної спадщини Першої світової війни, зокрема до концепції «Серединної Європи» – союзу держав Центральної Європи під гегемонією Німеччини. Курс зовнішньої політики орієнтувався на те, щоб Німеччина з відносно невеликої області на «Континенті» (тобто Європі) сама перетворилася на «Континент» та мала б у своєму розпорядженні всі ліквідні фінансові ресурси Європи, створивши своєрідний континентальний митний союз задля забезпечення своєї експансіоністської доктрини розширення «життєвого простору». Не останню роль у цих рушійних процесах зовнішньої політики Німеччини зіграли намагання німецького монополістичного капіталу вийти за рамки державного кордону на транснаціональний рівень, але не шляхом інтеграції, а шляхом інкорпорації фінансових потоків європейських країн. Як антитеза глобалізації формується «німецька доктрина Монро», примат замкнутого ре-

гіоналізму та автаркії над універсалізмом. Звісно, подібний геополітичний наратив, який після встановлення нацистської диктатури почав форсовано набирати статус офіційної зовнішньополітичної доктрини, призвів до мілітаризації всіх сфер життя Німеччини, у тому числі і її дипломатії. Відбувалося усвідомлення того, що сила чи загроза сили – основні засоби переговорів, а отже «політика сили» та «дипломатія несподіваності» стають домінуючими імперативами у дипломатичній практиці. Такий підхід мав історичне підґрунтя, адже генштаб часів кайзерівської Німеччини мав більший вплив на політику, ніж міністерство закордонних справ. Ще Фіхте заявляв про те, що у відносинах між державами немає іншого права, ніж права сильного. Цей правовий нігілізм яскраво проявився у перманентній ревізії Версальського договору, який через вкрай жорсткі положення сформував у німецькій суспільній думці тезу про те, що право завжди несправедливе, натомість сила завжди правомірна. Опозиція до інтеграції своїх державно-політичних інститутів у глобальне суспільство та презирливе ставлення до наддержавного конвенційного права стали характерною рисою зовнішньої політики Німеччини, як реакція на глобалізацію та породжений нею антагоністичний стан післявоєнної доби.

СЛОВО «ІДЕНТИЧНІСТЬ» В СУЧАСНИХ ДИСКУРСИВНИХ ПРАКТИКАХ

Попов В. Ю., Донецький національний університет

Термін «ідентичність» у сучасних дослідженнях використовується настільки широко, настільки розпливчато, що, як слушно стверджують деякі автори, просто-таки «вислизає з рук» під час спроб вхопити та точно визначити його зміст. У світовій гуманітаристиці існує безліч денотацій та конотацій вказаного поняття. Первісне його значення – «тотожність» відходить на другий план. Справа ускладнюється тим, що значна кількість дослідників уживає термін «ідентичність» як щось самозрозуміле, таке, що не потребує визначень.

Саме це дає підстави ставити під сумнів евристичні можливості використання концепту ідентичності у філософських студіях. У 2000 році відомі американські дослідники Р.Брубейкер та Ф.Купер опублікували статтю «За межами ідентичності», в якій обґрунтовується необхідність відмови від поняття «ідентичність» як аналітичної категорії. Вони вважають, що соціальні та гуманітарні науки «капітулювали» перед цим поняттям. Термін «ідентичність» є занадто широким (у сильному сенсі) або занадто вузьким (у слабкому сенсі), або зовсім нічого не означає внаслідок своєї двозначності. А тому, вважають вони, треба все, що приписується ідентичності, краще висловлювати за допомогою інших категорій.

Однак більшість сучасних дослідників не заперечують аналітичної евристичності концепту «ідентичність». Наприклад, С.Холл підкреслює, що ідентичність є ідеєю, про яку не можна мислити у старій формі, але без якої деякі ключові питання неможливо осмислити взагалі.

Починаючи з середини 90-х років минулого століття слово «ідентичність» заповнило весь пострадянський інтелектуальний простір: від так званої «жовтої преси» до солідних академічних видань та докторсько-кандидатських дисертацій. Серед численних публікацій щодо «ідентичності» найбільш концептуальними можна вважати праці провідних пострадянських «ідентологів»: московського філософа та перекладача В.Малахова й білоруського культуролога Г. Мінакова. Згодом з'являються й дослідження українських учених, присвячені цій темі. Найкращими зразками таких праць є роботи філософа П. Гнатенка та психолога В.Павленка, історика Г. Касьянова та Я. Грицака, літературознавця М. Рябчука.

Дійсно, останнім часом слово «ідентичність» стає складником свого роду жаргону, несвідоме вживання якого перетворюється на норму наукової публіцистики та політичної журналістики. Поняття «ідентичність» навряд чи зробилося б таким популярним, якби його не доповнили предикатом «національна». Саме в такому поєднанні воно часто з'являється в російській і українській політичній риторичі. Особливо вживаним стає в Україні під час Помаранчевої революції: воно майже не сходило з вуст політиків, причому різноманітної ідеологічної орієнтації. Слово «ідентичність» набуває майже сакрального змісту, воно використовується як риторичний засіб «онауковлення» політичного дискурсу. Разом з тим цей термін починає різним чином інтерпретуватися філософами, соціологами, політологами, істориками, фахівцями з педагогіки та гендерних стосунків.

Таким чином, в українському інтелектуальному просторі слово «ідентичність» набуває досить різноманітних значень, причому, головним чином, у суспільно-політичній, соціологічній та психологічній площинах. Уже майже забуте його первісне значення – «тотожність», яке продовжує застосовуватися лише в математиці, логіці та історії класичної філософії. Втім, будь яка тотожність є ідентифікацію, а ідентичність – ототожненням. Етимологічний зв'язок між цими словами не є випадковістю. Розуміння тотожності в кожен епоху було, певним чином, обумовленим станом ідентичності (в сучасному її розумінні), що з наочністю доводить сучасна ера глобалізації.

ВІРТУАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЗАСІБ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ГЛОБАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ

Правдіна М. О., НМетАУ

В сучасному світі відбуваються докорінні перетворення, обумовлені взаємопов'язаними процесами глобалізації та інформатизації. Це перетворює на проблему усталені уявлення, ставить перед людством принципово нові завдання. Нестабільність соціального простору тягне за собою неможливість самовизначення, виступає передумовою кризи ідентичності як однієї зі світоглядних проблем сучасності. Під впливом інтенсифікації використання інформаційних технологій відбувається віртуалізація соціальної реальності. Людина отримує альтернативні традиційним способи самопрезентації, ідентифікації, але справжня роль інформаційно-комунікативних середовищ, можли-

вості формування в них особистості залишаються нез'ясованими.

Глобальна мережева структура змінює комунікативні стратегії, сприяє конструюванню нестійкої, «ситуативної» ідентичності, яка дозволяє індивіду оперативно реагувати на зміни соціальної реальності. Віртуальна (мережева, цифрова) ідентичність характеризується усвідомленням своєї належності до певної спільноти, що діє в інформаційно-комунікативних середовищах і не завжди фіксується в реальності. Така ідентичність дозволяє, не відмовляючись від своєї рідної культури та мови, при вході в мережу «представлятися» і реалізовувати себе відповідно до норм віртуального простору. Ідентифікація у віртуальній мережі – це певна кодифікація буття: створення облікового запису користувача, моделі власної особистості. Ідентичність у мережевих комунікаціях є мозаїчною, вона збирається із сукупності репрезентацій індивіда у віртуальній реальності, проявів ігрового начала в людині. «Ігрова» ідентичність передбачає входження в мережу в «масці» і створення міфу (набору бажаних уявлень) про самого себе, що може бути не лише способом самовираження, а й спробою компенсувати соціокультурні невдачі.

У глобалізованому, віртуалізованому світі ідентичність перетворюється зі «стану» в «процес», вона не має стійкого ядра, а є просто репрезентацією себе «в даний момент», «в режимі online». Проте моделювання ідентичності проводиться тільки в межах певного формату, з єдиних для всіх користувачів складових і обмеженої кількості варіантів. Програма підпорядковує людину «владі» віртуальної реальності, жорстко структурує і обмежує простір комунікації. Формат не передбачає повного самовираження, він моделює у віртуальному світі тільки користувача, споживача, цільову аудиторію. Через форматовану цифрову ідентичність індивід знаходить те, із чим можна було б ототожнитися хоча б тимчасово, «розшифрувати» себе для інших. У цьому знаходить своє продовження процес деіндивідуалізації та віртуалізації людини.

У постсучасності ідентичність вибудовується як сукупність кодів доступу в різні реальності, включаючи віртуальні. Персональний код – це символ сучасної соціальної реальності, умова соціалізації і самопрезентації у віртуальних мережах. Віртуалізація особистості перетворюється на життєву стратегію, у грі масок проглядається втеча індивіда від самого себе, від відповідальності за своє буття. Анонімність і вседозволеність у мережевих комунікаціях породжують відчуття свободи, проте нерідко обертаються перебуванням у додатковій залежності.

Свобода у поведінці з інформаційним ресурсом полягає не тільки в необмеженому доступі до інформації, а й у вільній організації своєї життєдіяльності. У ситуації перманентної «кризи ідентичності» з'являється можливість вільної «гри» своїми «Я», масками і репрезентаціями, і це є процесом становлення нового типу особистості, яка найбільш комфортно відчуває себе в духовній ситуації часу. Але свобода людини в умовах інформаційного суспільства повинна бути ціннісно мотивована, пронизана моральними ідеалами, щоб надати їй конструктивний і творчий характер.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ЗАСАДНИЧА ДУХОВНА ЦІННІСТЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сулим О. В., Одеський державний економічний університет

Поняття толерантності – одне з найпоширеніших понять у сучасній соціально-політичній і культурологічній думці. Інтерес до проблеми толерантності обумовлений потребою у знаходженні засобів забезпечення соціальної безпеки, подоланні конфронтації і насилля, егоїзму в умовах сучасного динамічного і взаємообумовленого світу. Загострення уваги до проблеми толерантності у сучасному українському суспільстві є актуальним як у теоретичному, так і у практичному аспекті, що зумовлено рядом чинників: унікальною ситуацією багатоманіття в усіх його різновидах - етнічного, расового, соціально-економічного, політичного, мовного, релігійного; загостренням мовних, національних, релігійних проблем; необхідністю становлення та розвитку демократії. Основними ознаками толерантної поведінки можна вважати наступні: гнучкість – відсутність жорсткості у поведінці, безконфліктність; емпатія – інтерес до іншої людини, здатність співпереживати, усвідомлювати особливості іншого; некатегоричність суджень, здатність не висловлювати різких суджень щодо інших поглядів, поведінки. Але толерантність не означає конформізму. Це пов'язано з тим, що в основі позиції толерантності лежить не потреба отримати схвалення, а прагнення зрозуміти іншого і знайти певні точки конвергентності. Тому толерантність, на відміну від конформізму, не передбачає відмови від власних переконань.

Виховання толерантності є необхідною умовою успішного формування і функціонування громадянського суспільства, що за своєю сутністю являє собою діалогічне співіснування суб'єктів, котрі відрізняються за різними характеристиками – походженням, соціальним положенням, інтересами, світоглядно-ціннісними орієнтаціями тощо. Тому, щоб запобігти конфліктам у суспільстві, основою якого є розмаїття, слід на чільне місце поставити впровадження толерантності. Толерантність містить у собі риси, які сприяють мирному вирішенню конфліктів, формують почуття єдності в різноманітті, пошук компромісів, поважливе ставлення до інших людей. Вона пронизує всі сфери соціального та індивідуального життя людини, є важливим виміром переважної більшості психічних процесів і станів, одним із ключових екзистенціалів людського життя. Толерантність передбачає налаштованість на розуміння й діалог з іншими, визнання й повагу їх права на відмінність. Основоположним принципом толерантності можна розглядати відмову від монополії на знання істини. В етичному плані концепція толерантності виходить з гуманістичних ідей, в котрих підкреслюється велика цінність різноманітних якостей людини, в тому числі якостей, що відрізняють одну людину від іншої і підтримують багатство індивідуальних варіацій єдиного людського роду.

Толерантність – важливий елемент діалогу. Діалогічність як засіб комунікації можна розглядати як вимогу часу і передумову виживання самої людини в сучасну епоху, як необхідний елемент, ланку утворення нової культури

співіснування людей. Діалог на принципах толерантності постає як гуманістичний спосіб буття людини серед людей, як спосіб їх єднання на будь-яких рівнях. У справжньому діалозі немає ставлення до співбесідника як до об'єкту повчання чи звинувачення, а має місце пошук спільних цінностей.

Одним з основних шляхів формування навичок діалогічного співіснування виступає система освіти. Освіта – сфера найбільшої толерантності. Вона як інститут соціалізації сприятиме формуванню громадянської ідентичності, громадянських цінностей. Особливу роль в цьому процесі має відіграти гуманітарна освіта, для якої ідея діалогу має бути засадничою.

СОФИЙНОСТЬ КАК АНТРОПОЛОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА ПОЗНАНИЯ МИРА

Тибайкина Т. Л., ДНУЖТ имени акад. В. Лазаряна

Будучи наукой, направленной на изучение мировых культур и выявление общих основ человечества, антропология в самых своих истоках рассматривала человека как часть живого космоса, обладающего Логосом и находящегося под действием мирового разума – Демиурга. В последующем своем развитии антропология, откликаясь на достижения, полученные человечеством в различных областях знаний, выделяла те или иные теории гармонического развития человека. До XIX века господствовала рационально-гуманистическая концепция, где человеческая сущность отождествлялась с деятельностью познающего разума, социальной и личной свободой. Кризисные явления в обществе конца XIX–начала XX века приводят к пересмотру образа человека как разумного и прогрессирующего существа. Теперь сущность человека видят то в его революционной деятельности и противостоянии существующему строю, природе, то воспринимают как бессознательно-аффективное существо, то играющее, то самоопределяющееся.

Эпоха постмодернизма, с одной стороны, ознаменовалась критикой западной антропологии с ее антропоцентризмом, а, с другой стороны, наметила поворот в сторону антропокосмических мировоззренческих идеалов, что свидетельствует о возвращении человечества уже на новом уровне к древним идеалам и представлениям об органической связи человека и его сознания с окружающими природными процессами, а также о его гармонизирующей или дестабилизирующей роли в глобализации. Не следует забывать, что человечество, оказывая свое мощное воздействие на социально-природную среду обитания с помощью современных наук и технологий, получает зачастую не всегда ожидаемый положительный результат.

В связи с этим особую актуальность приобретают теории гармонического слияния (фьюзинга) человека с природой, но, конечно, не на первобытном примитивном уровне, а на уровне идеи о соборной сущности человека, где его нравственное сознание в сотворчестве с другими «я» будет гармонизировать стихийные природные процессы и себя самого. Этим и объясняется столь живой интерес к русской философии XIX–XX века в лице таких выдающихся мыслителей как Н. А. Бердяев, В. С. Соловьев, П. А. Флоренский,

С. Н. Булгаков, что нашло свое продолжение в работах К. Э. Циолковского, В. И. Вернадского, А. Л. Чижевского.

В основе духовных практик философов той эпохи лежит концепт софийности или персонифицированной Божественной Мудрости, нашедшей свое воплощение в Иисусе Христе. В то время как западное христианство отошло от космоса, начиная с работ Фомы Аквинского, настаивавшего на естественной природе всех вещей, что привело к возникновению натуралистического направления в западной философии, восточное христианство, более тесно связанное с древней Грецией, проявляло четко выраженные космоцентрические взгляды.

В настоящее время некоторые ученые и философы под софийностью подразумевают науку о самых общих законах существования и эволюции человечества. И, будучи наукой, она формулирует структурные и функциональные законы существования. В естественнонаучном смысле идея Космоса или Божественной Мудрости получает развитие в утверждении о необходимости разработки конкретных средств управления земной эволюцией с позиций упорядочивания всего универсума, превращения его в сферу разума. Так В. И. Вернадский разрабатывает свое учение о ноосфере, где разум контролирует все околоземное пространство, гармонизируя отношения общества и природы, К. Э. Циолковский создает ракету как средство распространения разума от одной планеты к другой, а А. Л. Чижевский изучает влияние активности Солнца на глобальные изменения климата и массовые события в истории человечества, чтобы в дальнейшем нейтрализовать их негативное воздействие.

После столетий обособленных научных разработок в различных отраслях знаний мы достигли такого научного уровня, что софийность называет классом комплексных ассоциативных явлений. И все же точная наука и так называемая эмпирическая софийность не тождественны, поскольку последняя является наукой о мнениях и может включать противоположные и взаимоисключающие гипотезы, что особенно ценно для тех ученых, которые имеют дело с такими абстрактными понятиями как теория относительности Эйнштейна, черные дыры, Большой космический взрыв.

Такой выдающийся украинский философ как С. Крымский считает, что процесс познания является ни чем иным как трансцендентностью софийности. Он указывает на необходимость расширения процесса познания за пределы прагматических задач с целью преодоления конечности человеческого бытия, с целью его насыщения вечностью, величием духа, утверждения принципов истины, добродетели и красоты – модусов человеческого присутствия в мире.

АКТУАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ

Цимбал Т. В., Криворізький національний університет

Проблема буття людини як практична і теоретична набула актуальності та певного загострення в умовах глобалізаційних викликів, коли, з одного боку,

активізуються міграційні процеси, з іншого – посилюються релігійно-культурні протистояння між різними регіонами, народами, етносами. Під впливом локальних «межових ситуацій» та глобальних трансформацій життєві процеси все більше набувають характеру нелінійності та непередбачуваності, зростає варіативність життєвих стратегій, плюралізується стилістика соціокультурного життя людини. У цьому контексті проблема актуалізації національної ідентичності привертає все більше уваги науковців та політиків. Нагальною є окреслена проблема і для пострадянських країн, що позбавилися комуністичної ідеології та допоки не створили нової. І в умовах такого «ідеологічного вакууму», на думку У. Еко, народжується небезпечна нетерпимість.

Зауважимо, що поняття «ідентичність» не раз обиралося предметом серйозної філософської рефлексії, проте міграції як причина втрати ідентичності досліджуються переважно соціологами, демографами, істориками, залишаючись поза колом наукових інтересів сучасних філософів. Ми намагаємося розглянути ці дві проблеми комплексно в контексті авторської концепції буттєвісного укорінення людини та довести, що в умовах міграції людина надає великого значення збереженню відчуття власного «коріння», актуалізації національної ідентичності і навіть схильна до сакралізації останньої.

Взагалі проблема ідентичності сьогодні набула нової якості та нового рівня складності. Ідентичність в сучасному світі обіймає такі традиційні сторони, як персональна та культурна (локальна) ідентичність, а також і нову грань – знаходження свого місця в економічному просторі (фахова або професійна ідентичність). Таким чином, ідентичність – це і персональна самототожність, і соціальна інтегрованість. Недивлячись на те, що сьогодні утворилася плюралістична ідентичність, рівні якої можуть змінюватись, її основу складає національна ідентичність як сфера сакрального, в якій людина співвідносить себе зі смислоутворюючими складовими буття, найвищими цінностями.

Крім того, зміни статусу національної держави, полікультурні та транснаціональні утворення не позбавляють сучасну людину національної приналежності та прагнення зберегти локальну культуру. Попри глобалізацію, євроінтеграцію, або еміграцію певних груп чи окремих особистостей, зберігається історична пам'ять локальних спільнот.

Мігруючи, з метою досягнення економічної стабільності або з іншими цілями, знаходячи нові ідентичності, людина все більше прагне до актуалізації національного, того, що дає їй ґрунт, почуття культурної укоріненості. Причому здатність до географічної мобільності залежить від схильності до змін ідентичності та укоріненості. Представники деяких етносів досить легко змінюють місце проживання, пристосовуються до змін, інші емігрують лише у випадку відсутності вибору. До останніх належать і українці, які в еміграції традиційно зберігають елементи рідної культури, ставлячись до них як до священних. Адже саме національні традиції як найважливіший, глибинний елемент ідентичності дозволяють зберігати стан буттєвісної укоріненості, причому не за рахунок припинення значення інших культур, а на основі взаємоповаги та інтерсуб'єктивності.

Отже, ідентичність пов'язується з локальним, особливо в умовах мультикультуралізму, коли людина втрачає безпосередній зв'язок з батьківщиною. Емігруючи, позбавляючись національного ґрунту, людина все більше поціновує локальні традиції як єдиний зв'язок з власним корінням, основу актуалізації ідентичності та умову формування солідарності з іншими людьми на основі національної культури та принципу інтерсуб'єктивності.

АКСИОЛОГИЧЕСКАЯ СТРАТИФИКАЦИЯ В ПОСТМОДЕРНЕ

Шишкин Д. А., ДНУ имени Олеса Гончара

Аксиологическая стратификация – это система признаков и критериев аксиологического расслоения. Понятие аксиологическая стратификация показывает неоднородность ценностного восприятия как конкретного человека, так и общества в целом, которая так или иначе связывается с социальной стратификацией, показывает её зависимость и природу происхождения. Структура аксиологической стратификации в модерне и постмодерне имеет свои отличия.

Следует выделить общие, универсальные комплексы формирования аксиологической стратификации для модерна и постмодерна. Такими комплексами являются психологические, социальные и педагогические условия, формирующие ценности человека.

В модерне на все эти комплексы условий оказывают колоссальное влияние метанарративные установки, которые выполняют стабилизирующую, упорядочивающую роль. Благодаря чему ценности человека формируют доминанту, которую можно обозначить как аксиологический стержень. В модерне, как в допостиндустриальном мире, высоко размежевание в доходах, и по-прежнему для большинства актуальна проблема выживания, отсюда, аксиологическая стратификация имеет прямое отношение к социальной стратификации.

Постмодерн усложняет аксиологическую стратификацию потому как вносит в непропорциональную, разрозненную систему элемент размывания. В постмодерне вслед метанарративного коллапса хаотически образуется скепсис и недоверие к идеям человеческого и общественного совершенства, возможности и необходимости познания истины, что отразилось на структуре аксиологической стратификации. Ценности человека потеряли доминанту и получили форму аксиологической ризомы. По своей сути процесс размывания ценностного стержня стал деаксиологизацией. Проблема выживания стала для подавляющего большинства неактуальной.

Деаксиологизацию (рассматривая её как суть постмодерной аксиологической структуры) можно представить в виде нескольких плоскостей.

1. Усталость от метанарративной догматики.
2. Стихийное желание жить здесь и сейчас, а не ради чего-то будущего.
3. Артефакт пост-индустриальности.

Аксиологическая стратификация как вычленение и ранжирование ценностных основ противопоставлена деаксиологизации — размыванию, разрушению ценностного ядра. То есть аксиологическая стратификация в постмо-

дерне по своїй структурі являється аксіологічною де-стратифікацією. Наслідком розгрізання аксіологічної стратифікації як системи і як суті цієї системи. Поштому аксіологічна стратифікація в постмодерні має форму протилежну систему.

Затронем також аспект усвідомлення людиною аксіологічного стержня і аксіологічної ризомы: перша — метанарративно-обумовлена, отсюда усвідомлення йде через приверженність до певному Мета-Розповіді; друга — неієрархізована, отсюда, як правило, усвідомлення своєї аксіологічної домінуючої не походить.

Внаслідок того, що культура постмодерну поступово змінює модерну, можна говорити про певну векторність, тенденційність сучасного суспільства. Однією з таких тенденцій є те, що аксіологічна стратифікація прагне до більш складної, ризоморфної, багаторівневої структури з розмитою доміною.

СУЧАСНА ІНДІВІДУАЛІСТИЧНА МОДЕЛЬ СУСПІЛЬНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН ТА ПОНЯТТЯ ТРАНСМОДЕРНОЇ ОСОБИСТОСТІ (ПОЛЬ ВІТЦ, КАРЛЬ ВЕЙТЛ)

Якимець Н. Р., Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Найбільш характерною ознакою постмодерної епохи дослідники визначають секуляризацію соціальної дійсності, що є наслідком плюралізації моральних вимог та релятивізації етичних норм сформованих попередніми історично-культурними періодами. Яка частина в цій ситуації, припадає сфері людського духа, що в процесі інтелектуальної рефлексії над певними формами людської діяльності артикулювався в гуманітарній традиції, і як можливий його прояв у сучасній культурній моделі, згідно теоретичних постулатів персоналістичної (католицької) філософії.

Розуміння індивідуалізму як ідеологічної моделі, що виникла в контексті цивілізаційного розвитку західної моделі, можливе не лише завдяки його прояву як форми соціальної свідомості. Причини її формування та усталення вбачають зокрема у «боротьбі із існуючим порядком», що К.Мангайм називає другою формою утопічної свідомості, а саме ліберально-гуманістичну ідею. [Карл Мангайм. Ідеологія та утопія. К.Мангайм. /Пер. з нім. - Київ.: Дух і літера. 2008. - 370с. — ISBN: 3-465-02822-2, ISBN: 978-966-378-072-6]. В культурному просторі індивідуалістична настанова відіграла значну роль у формуванні особистості а також архітектоніки соціально-духовних зв'язків та форм їх інтерпретації.

У взаємодії даної секулярно-індивідуалістичної ідеології із широко застосованою психологічною рефлексією в сучасній культурі західного зразка виникає нова форма розуміння особистості, для якої є характерними ментальні схеми постсучасного суспільства. Це слугує своєрідним відображенням ціннісних орієнтирів епохи є також вираженням запиту на нову інтелектуальну рефлексію антропологічного та етичного характеру.

Сучасне розуміння особи пронизане впливом психологічних дослід-

дження. Важко визначити ще якусь сферу гуманітарного знання яка б мала більший вплив від психології на «філософію особистості» сьогодні. Саме в цьому контексті відбувається первинна перцепція поняття особи, що в контексті сучасного нам періоду, американський психолог П.Вітц визначає терміном полівалентна особистість. [Paul C. Vitz /From the modern individual to the transmodern person //The Person and the Polis, Faith and Values within the Secular State. / Edited by Craig Steven Titus/The Institute for the Psychological Sciences Press. Arlington, Virginia – 2006. P.-109-131 ISBN: 13-978-0-9773103-0-2]

Альтернативою модерністичної розуміння особи є поняття введене П.Вітцом – трансмодерна особистість. У порівнянні із концепціями психоаналізу та гуманістичної психології, що акцентують з одного боку само-реалізацію та само-актуалізацію «трансмодерна», як визначає сам автор, є новим розумінням особи, що тісно пов'язане із соціокультурною дійсністю проте не є детермінованим нею. Динаміка трансформації та трансцедентації є характерна поняттю «персоногенез», що виражає процес становлення людини особою. П.Вітц звертається до філософської та теологічної спадщини К.Войтили фундаментальною частиною якої є інтегральна антропологія. [Wojtyła K. Osoba i czyn, oraz inne studia antropologiczne / K.Wojtyła.: – Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubieckiego 2000. – с 533 – ISBN: 83-85291-67-9.] К.Войтила оперує поняттями самостановлення та самопізнання обґрунтовуючи діалогічний характер простору людського буття. Людина прогресує у своєму особистісному бутті через стосунки із іншимени. Продовжуючи томістичну традицію К.Войтила та П.Вітц визначають ознаки особи як субстанційність і реляційність. Зокрема К. Войтила розпрацьовує власну концепцію соціального персоналізму, що є підставою його соціально-етичної концепції. [Kołodziejczyk K. Etyka społeczna Karola Wojtyły/ Kazimierz Kołodziejczyk. – Torun: wydawnictwo adam marszalek, 2000. – 113 с. – ISBN: 83-7174-736-5]

СЕКЦІЯ 4: ПЕРСПЕКТИВИ ДІАЛОГУ ЦИВІЛІЗАЦІЙ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ

Гаркуша В. М., ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна

Глобальні зміни в політиці, економіці та культурі, які супроводжуються одночасно зближенням та роз'єднанням культур та народів, призвели до виникнення численних міжетнічних та міжконфесійних конфліктів та гостро поставили перед світовою спільнотою задачу забезпечення стійкого розвитку. Ця задача потребує наукового осмислення процесів розвитку в різних сферах суспільного життя.

В системі міжнародних відносин міжетнічні відносини набули особливо складного характеру. Конфлікти, що виникають в їх контексті, не тільки за-

грожують територіальній цілісності багатьох держав, але й стимулюють гострі міждержавні конфлікти. Неможливість прогнозування подій у цій сфері засобами етнографії, етнопсихології та етносоціології, які, як правило, обмежуються роз'ясненням причин таких подій, стимулює активний творчий пошук нових напрямків аналізу міжетнічних відносин, що вивчають та інтерпретують нові аспекти процесів, які відбуваються у суспільстві, та будують нові творчі моделі майбутнього людства.

У 80-90 роки минулого тисячоліття переважно соціологи та лінгвісти виявляли інтерес до цієї теми. Але у зв'язку з розпадом існуючої в ті роки системи соціальної ідентичності та переміщенням багатьох базових цінностей на етнічний рівень взаємовідносин зросла роль культурної ідентичності як основного виразника етнічності.

Процес глобалізації не залишив осторонь і Україну. Українці приймають сьогодні активну участь у міжнародних політичних, економічних та професійних організаціях, міжнародних форумах та конференціях, працюють у багатонаціональних компаніях, українські студенти навчаються за кордоном, українські туристи мандрують по всьому світу. Як свідчить досвід, для того, щоб підтримувати ці різноманітні та багаторівневі контакти та форми спілкування, необхідні знання не тільки відповідної мови, але й норм іншомовної культури. Кожний учасник міжнародних контактів швидко розуміє, що одного володіння іноземною мовою недостатньо для міжкультурного взаєморозуміння, що цей процес потребує знання всього комплексу форм поведінки, психології, культури, історії своїх партнерів по спілкуванню. І нарешті це потребує знання самого процесу спілкування, щоб передбачити можливість невірного розуміння та запобігти йому.

Але технічний прогрес та швидкий розвиток міжнародних контактів випереджають розвиток навичок комунікації між представниками різних культур. Тому не випадково, що актуальності набула тема взаєморозуміння культур, в якій все важливішу роль відіграє проблема специфіки та відмінності культур різних народів. Процес глобалізації, що веде до уніфікації культур, викликає у деяких народів прагнення до культурного самоствердження та бажання зберегти власні культурні цінності. З цієї причини значна кількість країн та народів демонструє своє категоричне неприйняття культурних змін, що відбуваються. Процесам відкриття культурних кордонів та розширення культурного обміну вони протиставляють різні форми заборон та обмежень, гіпертрофіроване почуття гордості своєю національною культурою та культурною самобутністю. Форми супротиву процесу глобалізації досить широкі – від пасивного неприйняття досягнень інших культур до активного супротиву їх розповсюдженню. В результаті ми є свідками численних етнічних конфліктів, дій екстремістів, активізації націоналістичних настроїв.

В таких умовах виникає потреба у більш ретельному підході до проблеми спілкування та взаєморозуміння різних народів та культур. Саме ця проблема і призвела до виникнення науки-міжкультурної комунікації (cross-cultural communication), що має своєю ціллю розвиток у представників різних куль-

тур навичок та умінь спілкування.

ДИАЛОГ И ПАРТНЕРСТВО В ЭКОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ЕВРОПЫ

*Гербильский Л. В., Совет организации «GreenFacts» (Брюссель),
Складановская М. Г., Староселецкая Е. М., ПГАСА*

Диалог – сверстник первых цивилизаций. Великий мастер диалога Платон и его ученик Аристотель заложили основы европейской диалогии – науки о диалоге. Перспективное диалогическое взаимодействие возникает при наличии двух условий – как конкретной общности, так и конкретных различий между участниками диалога. Существование двух родственных, но во многом различных цивилизаций – западной и православной христианской (Тойнби) на едином европейском материке – предпосылка для развития плодотворного диалога между европейскими цивилизациями по ряду общеевропейских и глобальных экологических проблем.

Исходя из сказанного, целью настоящего исследования явилось изучение общности и различий в экологическом сознании молодежи четырех европейских стран - Украины, Литвы, Германии и Австрии. Разработанный нами опросник (104 вопроса, русская, немецкая и английская версии) заполнили 1150 респондентов в возрасте от 15 до 25 лет. Математическая модель экологического сознания молодежи, построенная по результатам исследования, выявила как конкретную общность, так и конкретные различия между представителями различных регионов Европы. В частности, во всех странах-участниках проекта обнаружены гендерные особенности экологического сознания - девушки более мотивированы в плане решения экологических проблем, чем юноши. В то же время в регионах Европы с более высокими экологическими рисками степень мотивированности молодежи, к сожалению, оказалась более низкой. Мониторинг уровня сформированности экологической культуры, экологического сознания украинского студенчества в последние 7 лет (Складановская, 2004-2011) показал, что большая часть молодых людей осознает экологический кризис как угрозу существованию жизни на Земле. Однако, мотивация собственных действий, направленных на сохранение природы, присуща только трети респондентов.

Результаты проведенных исследований могут служить основанием для разработки конкретных проектов, направленных на организацию диалога между представителями западноевропейской и восточноевропейской общности, нацеленного на решение общеевропейских и глобальных экологических проблем, в частности, создание международной программы экологического образования. Этот диалог должен включать семь постулированных нами составляющих экологического сознания (информация, мотивация, интенция, волиция, акция, рефлексия и интеграция) и три диалогических компонента - интерактивный (совместные действия партнеров), коммуникативный (обмен информацией между партнерами) и перцептивный (понимание партнерами друг друга) (Gerbilsky, 1994-2011).

Становление личности происходит в процессе формирования специфического культурного пространства как условия ее существования и развития. Эта специфика проявляется в формировании своеобразия интеллектуальной активности, познавательного стиля личности, который отображает требования культуры того общества, в котором живут его представители. Изучение и использование экокультурных традиций разных народов – необходимое условие исследования как путей экологического воспитания отдельной личности, так и экологической культуры как феномена общественного развития. Таким образом, влияние культурной среды на формирование экологической культуры индивида мы считаем одним из основных факторов эффективности формирования экологического сознания, экологической культуры личности.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ: АСПЕКТИ ВЗАЄМОВПЛИВУ

Гордієнко А. В., Чорноморський державний університет ім. Петра Могили

Сьогодні повз поняття «глобалізація» не може пройти ніхто з серйозних теоретиків і практиків сучасних світових процесів. Актуалізація дискурсу мультикультуралізму в значній мірі обумовлена сучасною соціокультурною дійсністю, розвиток якої проходить під девізом «глобалізація». В цей період посилюється взаємозв'язок та взаємозалежність різних країн і регіонів світу, людство рухається до об'єднання – до створення єдиної системи цивілізації. У цих умовах особливу важливість набуває дослідження питань про можливі шляхи адаптації різних національних соціумів і цілих цивілізацій один до одного, аналіз механізмів, методів і шляхів регулювання взаємозалежності між різними народами і країнами. Мультикультуралізм як певна теорія і практика такої взаємодії набуває особливого значення: культурні відмінності народів більше не можуть ігноруватись, а навпаки, повинні ретельно і уважно досліджуватись. Мультикультуралізм є найбільш розповсюдженою концепцією взаємодії культур у глобалізаційному просторі, яка передбачає «інтеграцію без асиміляції». По своїй суті мультикультуралізм означає формування правил і норм співіснування різних культур і їх носіїв в одному, єдиному правовому, соціальному, економічному полі. Коротко можна сказати, що мультикультуралізм – це одна із відповідей на питання: що може відбутися з деякими національними культурами в епоху глобалізації.

Вивчення мультикультуралізму в умовах глобалізації супроводжується запеклими дебатами, і сама концепція, і ті результати, які має реалізація мультикультурних практик часто зазнають критики. Існують різні, іноді цілком протилежні точки зору на роль і перспективи мультикультуралізму. Одні вважають мультикультуралізм необхідною умовою, фундаментом мирного міжкультурного співіснування, другі говорять про надмірне захоплення ідеями мультикультуралізму, яке призводить до втрати самобутності культур, треті взагалі сприймають мультикультуралізм як новий тип «модернізованого расизму». До недоліків мультикультуралізму відносять: страх перед змішуванням культур, маргіналізація, втрата самобутності, культурна фрагментація суспільства, зро-

стання напруги в міжкультурних відносинах. Глобалізаційні процеси загострюють існуючі проблеми мультикультурних суспільств, провокують виникнення нових конфліктних ситуацій. Також на перший план виступає страх перед американізацією (вестернізацією), з якою часто асоціюють глобалізацію, і страх втратити свою культурну ідентичність.

Зважаючи на досить суперечливі оцінки мультикультуралізму сьогодні неминучою є проблема поєднання принципів мультикультуралізму і глобалізації. У.Бек виділяє чотири способи сприйняття людьми в локальних культурах глобального культурного змісту: 1) повстання; 2) паралельне співіснування; 3) пасивна інтеграція; 4) аутентичне засвоєння. В останній час все частіше можна почути про формування так званих «глокальних» культур, які не прив'язані ні до місця, ні до часу.

В контексті поставленої тематики також важливим аспектом є проблема збереження культурної ідентичності. Процес глобалізації не просто актуалізував цю проблему, а й змусив усвідомити існування своєї власної культурної ідентичності. Сьогодні все більше значення відіграє формування мультикультурної ідентичності, яка допомагає індивіду вийти за рамки своєї культури. Прототипом такої ідентичності є європейська ідентичність.

Отже, феномен мультикультуралізму є одним з характерних культурних проявів сучасності, що виник в контексті процесів глобалізації. Головною передумовою появи мультикультурної концепції стала необхідність теоретичного осмислення і прагнення пристосуватись до зростання культурних відмінностей в рамках єдиного багатонаціонального простору.

КОНЦЕПТ І МЕНТАЛЬНІСТЬ (ВІДПОВІДНІСТЬ ДЕЯКИХ БРИТАНСЬКИХ КОНЦЕПТІВ УКРАЇНСЬКИМ ЕКВІВАЛЕНТАМ)

Зеленська О. Ю., ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна

Починаючи з «лінгвістичного повороту» середини минулого століття, вивченню концептів приділяється все більше і більше уваги. Вони являють собою інтерес не лише для філософів, але також для філологів, культурологів та літературознавців.

Детальним вивченням концептів займалися такі російські дослідники, як Є. Кубрякова, Ю. Степанов, Д. Ліхачов та ін. Серед українських вчених можна назвати В. Андрієвську, О. Багацьку, Г. Вертієнко та С. Воркачова.

Як відомо, слово *концепт* є «калькою» латинського *concipere* – «зачинати», «зачаття», що дає підстави називати «концепт» синонімом «поняття» (від давньоруського «*пояти*», тобто «схватити»). Таким чином, «*пізнання*» (згадаємо біблійний вираз «пізнати» жінку) – дещо, пов'язане з поняттям «*взяти у власність*». Але при подальшому розгляді картина втрачає однозначність. У словнику «Longman Dictionary of Contemporary English» концепт визначається як ідея про те, як щось створене або як щось має бути створеним («an idea of how something is, or how something should be done»), тобто виникає вказівка на власника певної ідеї та точки зору. Концепт постає як по-

тенційне висловлювання.

Знання людини про навколишню дійсність і способи, за допомогою яких вона класифікує світ, виражені в її мові, з іншого боку, мова являється тим універсальним засобом, за допомогою якого ми можемо проникнути до прихованої від нас сфери ментальності. Кожній мові властивий свій засіб концептуалізації дійсності, який має специфічні національні та універсальні риси.

У широкому розумінні концепт – це значення. У філософії концепт – це контур, конфігурація, констеляція деякої майбутньої події. Власне, філософія – це мистецтво формувати, винаходити, виготовляти концепти.

Зіставний аналіз концептуальних структур дозволяє виявити спільне та специфічне в структурах еквівалентних концептів. Під еквівалентними концептами вчені розуміють такі концепти, за якими закріплені знання про подібні, схожі фрагменти світу в різних концептуальних системах.

У даній роботі здійснено спробу зіставного аналізу «ядра» й актуальних шарів чотирьох концептів англійського політичного тезауруса - «*awareness*», «*commitment*», «*privacy*», «*residence*» - та варіанти їх перекладу українською мовою.

Концепт «*awareness*» практично ідентичний українському еквіваленту, у той час, як «*commitment*» має два варіанти перекладу, що використовуються лише у деяких контекстах. «*Privacy*» не має рівнозначних еквівалентів в українській мові, що призводить до появи буквалізмів та описових ситуативних перекладів. «*Residence*» майже повністю відповідає «кальці» «*резиденція*», яка добре засвоїлась у мові та вже не є неологізмом.

Опис особливостей вербалізації концептів «*awareness*», «*commitment*», «*privacy*» и «*residence*» дозволило, з одного боку, продемонструвати відмінності концептуальної та мовної картин британської та української націй, а з іншого – виявити розбіжності в оцінці тих самих явищ у різних культурах.

ФИЛОСОФСКИЙ АСПЕКТ В ИНТЕРПРЕТАЦИИ РОМАНА АНДРЕ ЖИДА «ПОДЗЕМЕЛЬЯ ВАТИКАНА»

Коваль Н. Б., ДНУЖТ имени акад. В. Лазаряна

Роман Андре Жида «Подземелья Ватикана» выходит в свет в 1914 году. Это время, когда идеи А. Бергсона, Ф. Ницше, З. Фрейда занимают ключевые положения в литературном процессе начала XX века. С позиций модернистского мировоззрения мир предстает как утративший целостность, абсурдный и непознаваемый. «Бог умер», человеческое существование трагично, только искусство способно «заменить человеку религию и стать великой интегрирующей и смыслообразующей силой».

«Подземелья Ватикана» в авторском жанровом определении – *сотти* (франц. *sottie* - дурачество) – этимологически драматургический жанр, в котором сильны комическое, сатирическое и морализаторское начала. В романе А.Жид создает пародийную картину парижских нравов эпохи начала XX века (противоречия, странности, парадоксы). На страницах романа оживает время переломного периода, с ее духом, культурой. В сеть повествования искусно вплетены веяния эпохи - этические, антирелигиозные (сомнения в божест-

венное провидение), ницшеанские. Тон описания задан уже заглавием «Подземелья Ватикана» («Caves du Vatican»), которое включает различные коннотации, т.к. французское существительное «caves» имеет несколько значений: 1) подземелье, винный погреб; 2) простофиля, дурак; 3) банк, ставка в карточной игре; 4) Каве – имя одного из персонажей; 5) cave в переводе с латинского – берегись! В романе действительно проявляются все эти значения: есть легенда о заточении римского папы в подземелье, есть простофиля Флериссуар, который отправляется спасти папу и попадает в руки мошенников, и есть Каве, играющий роль якобы настоящего римского папы и оправданно звучит латинское предупреждение «Берегись!», т.к. Флериссуара убивает юноша с «видом ребенка». Подземелье ассоциируется также с темнотой, тайной, лабиринтом.

В романе упоминаются с иронией психологические направления, и роль научной Академии писателей, где основное значение играют связи, а не талант, но главный акцент ставится на ослаблении влияния Римского Папы, подмена которого ассоциируется с подменой Бога. Заглавие подземелье-лабиринт реализуется на всех уровнях. У каждого героя оказывается свое «подземелье» и каждый проходит свой лабиринт жизни. Внезапно приобретенная вера Антима становится химерной при первом возобновившемся признаке болезни (вновь хромает), Баральюль отказывается от своей идеи написать «свежий роман» с «новым героем», чтобы стать членом Научной Академии писателей, главный герой Лафкадио остается безнаказанным (убивает невинного Флериссуара), его желание пойти в полицию и сознаться остается нереализованным.

Формула «Бог мертв, значит все позволено» трансформируется в реальное немотивированное убийство невинного человека. Граница между «добром» и «злом» стирается. Главный герой Лафкадио не испытывает угрызений совести, более того, признаваясь в своем преступлении сначала Жюлиусу, затем его дочери Женевиэве он не видит какого-либо осуждения или порицания с их стороны.

После смерти Ф. Ницше в 1900 г. его основные идеи распространяются с невероятной скоростью среди молодых людей аристократических семей, также быстро меняется отношение не только к религиозным ценностям, но и к духовному наследию. Происходит нивелирование человеческой жизни, пусть даже мелкой и никчемной. В романе передан дух времени, подвижность перемен в общественных нравах.

ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ДОБРОБУТУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Кривошій В. В., Харківський державний університет харчування та торгівлі

Запропонована методика дуже корисна як для річного та оперативного планування на підприємстві ресторанного господарства, так і для стратегічного бізнес - планування. Після формування портфеля продукції та послуг

будується перспективний план реалізації, який передбачає реалізацію продукції і послуг з «портфеля», з урахуванням факторів, що впливають на збільшення показника добробуту підприємства. В цілому врахування витрат на управління при розрахунках показника добробуту підприємства ресторанного бізнесу показує, що організація управління підприємством ресторанного господарства не повинна бути складною, дорогою, тому що в цьому випадку вона починає знижувати його рентабельність. Точність розрахунку показника добробуту не виходить з інтервалу $\pm 20\%$, що цілком задовольняє процес проектування ресторанного підприємства і його організаційної структури.

Можна рекомендувати віднести роботу офіціантів до однієї позиції, якщо вони припускають набір функцій і обов'язків, спрямованих на обслуговування за однаковими методами та в однакових умовах; досягнення одних і тих же цілей, задоволення одних і тих же потреб (клієнтів або внутрішніх), що потребують східних знань, навичок та здібностей.

Можна рекомендувати для кожного підприємства ресторанного господарства розробити та виконувати певні вимоги для кожної посадової позиції. Такі вимоги посадових позицій не ставить за мету виділити характеристики трудового капіталу, замість цього описується зміст і умови роботи та компетенції, які необхідні для результативного, як для трудового капіталу. Так й для керівника або власника підприємства, виконання роботи. Запропоновано описувати позиції за такою формою: місце розташування в організаційній структурі ресторанного господарства; назва роботи (позиції); спільна мета існування позиції; основні обов'язки (у точу числі. періодичність виконання та% часу по кожній із обов'язків); додаткові обов'язки; кваліфікаційні якості (знання, навички, здібності); додаткова інформація про позицію.

З метою побудови динамічної факторної моделі коригування фонду заробітної плати, необхідно використовувати категорій факторів формування заробітної плати підприємств ресторанного господарства. Які наведені в табл. 2. Розглянуті фактори повинні описувати основні аспекти діяльності та дозволяти врахувати найбільш важливі внутрішні та зовнішні елементи, які можуть впливають на оплату праці як конкретного співробітника, так і всього підприємства ресторанного господарства.

Сутність процесу стратегічного планування зводиться до пошуку варіантів поведінки підприємства ресторанного бізнесу на ринку, де існує жорстка конкурентна боротьба. Як правило, довгостроковий бізнес-план коректується щороку, але можливі його коригування і всередині року, якщо необхідна швидка реакція підприємства на виникаючі проблемні ситуації в умовах нестабільної економіки. Коригування бізнес-плану, в кінцевому рахунку, реалізуються у змінах комплексу обраних стратегічних заходів та у відповідних змінах максимальної прогнозованої прибутку, отже до покращення показника добробуту робітників та підприємства в цілому. Розроблено алгоритм планування та блок-схема, що відображають специфіку виникають у сьогоденні і майбутньому часі проблемних ситуацій в послідовності дій планування.

З урахуванням результатів аналізу даних, отриманих за допомогою вище-

вказаних методик, запропоновані практичні рекомендації щодо підвищення ефективності стратегічного управління підприємствами ресторанного бізнесу за такими напрямками.

УСУНЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ РОЗРИВІВ У ВИМІРІ ПЕРСПЕКТИВ ДІАЛОГУ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Мельничук Н. Ю., Львівський державний університет внутрішніх справ

В умовах створення єдиного гуманітарного простору в контексті процесів світової глобалізації особливої актуальності набуває пошук шляхів знівелювання у сфері наукових та соціальних взаємодій комунікативних "розривів" як таких, що перешкоджають досягненню широкого міжнародного консенсусу. У категорійному вимірі передусім йдеться про пошук у полі оперування поліфункціональними категоріями інваріантів як консенсусних "платформ", здатних сприяти повноцінному науковому діалогу, розробці неконфронтаційних моделей взаємовідносин, партнерству цивілізацій.

Інноваційний підхід, який пропонується нами, націлений на те, щоб дати ключ до виявлення змісту категорій з виокремленням інваріантів як категорійних консенсусних площин. Авторська інновація полягає у тому, що категорія розглядається як абстрактна складна відкрита інформаційна система, яка взаємодіє зі "середовищем" на інформаційному рівні. Проникнення у внутрішній простір категорії відбувається у два етапи: 1. За результатами системного аналізу інформаційних потоків як упорядкованої множини інформаційних відомостей виокремлюються інформаційні "вузли". 2. На підставі інформації, що акумулюється в інформаційних "вузлах", та на засадах принципів синергетики (концепції Хакена) й теорії зв'язку декодуються внутрішньосистемні елементи категорії. Якщо категорія виступатиме як "приймач", то у ролі "передавача" фігуруватиме "середовище", а якщо категорія трактуватиметься як "передавач", то місце "приймача" займе "середовище". Якщо "середовище" фігуруватиме як "приймач", то (за тоталогічного бачення та холістського підходу) в цій іпостасі виступатимуть і всі його підсистеми. Це означає, що, зчитуючи інформацію з інформаційних "вузлів" як системних елементів, в яких відбувається класифікація потоків даних, зчитаних з інформаційних потоків, джерелом яких є така підсистема "середовища" як інтелектуальний ресурс, певною мірою можна дізнатися про інформацію, яка надійшла в "середовище" (трактоване як "приймач") від "передавача" (категорії), тобто фактично зчитати інформацію з внутрішньосистемних елементів системи-об'єкту. Конкретне застосування цього підходу з відповідними результатами щодо виявлення трансдисциплінарних інваріантів поліфункціональних категорій проілюстроване автором у праці "Категорії злочин та покарання у філософсько-правовому вимірі" (Львів, 2010) (моделі і схеми демонструватимуться під час доповіді).

Запропонована теорія категорій як складних інформаційних систем дає можливість виявляти не лише інформаційне наповнення категорій та інформацію, що міститься в трансдисциплінарних інваріантах, а й трактувати ме-

ханізм еволюції категорій як такий, що полягає у здатності інформаційних полів інваріантних ядер змінюватись у залежності від інформації, отриманої на "входах" у систему, а адаптативні властивості категорій пояснювати як здатність інформаційних полів пристосовуватися до різних дисциплінарних матриць. Це уможливорює макрокореляцію синтетичних категорій на засадах виявлення інформаційних консенсусних "платформ", здатних сприяти усуненню комунікативних розривів, розробці неконфронтаційних моделей наукових і соціальних взаємодій.

УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: ПОШУК ОСОБЛИВИХ ВАРІАНТІВ СПІВРОБІТНИЦТВА

Олійник Ю. Р., Національний університет «Львівська політехніка»

На сучасному етапі українського державотворення питання стосунків між Україною та Європейським Союзом стає все більш актуальним. Угода про асоціацію є новою запланованою угодою між Україною і Європейським Союзом, що готується на заміну Угоди про партнерство та співробітництво.

9 вересня 2008 у Парижі під час Саміту Україна - ЄС було прийнято компромісне рішення щодо назви зазначеної угоди як Угоди про асоціацію. 24 листопада 2009 року на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС було ухвалено Порядок денний асоціації (ПДА). Він передбачає створення Спільного комітету на рівні вищих посадових осіб для контролю за поступом в реалізації пріоритетів у процесі реформ, визначених у документах, та періодичного надання нової інформації щодо нього. Під час своєї першої зустрічі 26 січня 2010 року Спільний комітет схвалив Перелік пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС на 2010 рік. До цього переліку увійшли 78 пунктів, що належать до визначених у ПДА пріоритетних галузей. Проте питання про можливе приєднання України до ЄС сторони не піднімали. Як було зазначено в Спільній заяві щодо Угоди про асоціацію Україна - ЄС, документ має: оновити спільні інституційні рамки співпраці України та ЄС; сприяти поглибленню стосунків у всіх сферах; посилити політичну асоціацію й економічну інтеграцію на основі взаємних прав та обов'язків.

Сьогодні владна еліта України сміливо заявляє, що Угода про асоціацію може бути підписана уже в 2011 році. Тим часом безпосередні учасники переговорів визнають, що Україні у діалозі з ЄС доводиться «гаряче» відстоювати свої позиції, адже документ можна було б підписати хоч зараз, але тоді треба «здати» багато своїх інтересів.

Загальновідомо, що однією з найважливіших цілей зовнішньої політики України є вступ до ЄС. На думку багатьох європейських дослідників, ЄС сьогодні повинен займатися вирішенням власних проблем, ніж планувати прийняття нових членів, у тому числі й України. До того ж в Україні повинні відбутися численні реформи, щоб ЄС був готовий прийняти її. Надія України на вступ до ЄС поки що не здійснилася, але суттєві кроки в цьому напрямку відбуваються. Так, угода «Про асоціацію» між Україною та ЄС, переговори щодо якої тривають, має стати, з одного боку, інструментом поглиблення

відносин між Україною та ЄС, а з іншого – подальшої трансформації України в державу з плюралістичною демократією. Ця угода є важливим та логічним кроком на шляху до декларованої зовнішньополітичної мети – подання заявки на вступ до ЄС.

МЕЖЦИВИЛИЗАЦИОННЫЙ ДИАЛОГ КАК ДЕТЕРМИНАНТА ОПТИМИЗАЦИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА

Плаксына О. И., ПГАСА

Цивилизация выступает одним из ключевых макросубъектов современности, это собственно социальная организация общества, характеризующаяся всеобщей связью индивидов и первичных общностей в целях воспроизводства и приумножения общественного богатства (М. Барг, С. Крапивенский); основу ее составляет технико- технологический базис. Как любой общности людей, цивилизации имманентны определенные ценностное «ядро» и смысло- жизненные ориентации, а также свои приоритеты у разных цивилизаций.

Современный социум отличают такие характеристики: принципиальная неустойчивость развития общества, антропологический кризис, глобализация, переход от индустриальной к постиндустриальной ступени своего развития. Причем, наложение цивилизационных ступеней друг на друга обостряет отмеченную сквозную неустойчивость общества.

Будучи сложноорганизованной системой, общество развивается посредством разрешения разнообразных противоречий, причем отрицательная обратная связь является своего рода регулятивным «рычагом» обеспечения именно устойчивости его развития. В ряду противоречий уделим внимание противоречию между субъектами с противоположными социальными интересами и несовпадающими ценностями (например, антагонистические классы, цивилизации и т.д.). Данное противоречие имеет три варианта разрешения, из которых конструктивен лишь третий (и это особо справедливо в отношении цивилизаций):

1) изоляция конфликтующих субъектов - возможная в прошлом, но не в нынешнем глобализированном мире, в частности, для цивилизаций;

2) рознь, вражда их вплоть до порабощения одних другими или (взаимо)истребления (типичным воплощением второго варианта выступает квази- вестернизация, в ходе которой незападные народы, потребляя коммерциализированные культурные суррогаты, через них никак не приобщаются к высоким образцам культуры Запада, что ведет к культурно- цивилизационной деградации этих народов и нивелировке социума в целом. По К. Леонтьеву, на смену цветущему разнообразию приходит вторичное упрощение);

3) диалог участников. Диалог - это особое, субъект-субъектное взаимодействие (= не управление и подчинение, а **общение**), предполагает **встречу** субъектов, в ходе которой каждый из этих субъективных миров раскрывает свои смыслы (сокровенное). Важной составляющей диалога являются понимание как непосредственное постижение некоторой духовной целостности,

проникновение в духовный мир носителя (и автора) определенных ценностей и смыслов (раскодирование + вживание, сопереживание, вчувствование) и ВЗАИМНУЮ обратную связь. Таким образом, в диалоге происходит: формирование и упрочение толерантности людей; обогащение, а не уничтожение или подавление участников (не только духовное, ценностное, но разноплановое); углубление постижения ими друг друга (в том числе на уровне рефлексии + рост прогностических возможностей); определенное сплочение (интеграция) – как личностей, так и социальных общностей; умножение эвристично-созидательного потенциала участников и т. д.

Пример диалогического взаимодействия цивилизаций Востока и Запада представляют современные Япония, Китай и дальневосточные «тигры». Они сумели избежать отказа от своих ценностей ради западных и в соответствии с местными условиями и потребностями осознанно селективировать западные наработки и эффективно воссоединить свои цивилизационные основания и заимствованное по принципу адаптации второго к первому.

Произведенный анализ позволяет сделать вывод о том, что межкультурный диалог уже проявил себя в качестве действенного инструмента обеспечения устойчивого развития современного общества и выступает одной из детерминант его оптимизации.

ВИВЧЕННЯ ЛАТИНІ СТУДЕНТАМИ-ЕКОЛОГАМИ ЯК ДІАЛОГ ЦИВІЛІЗАЦІЙ І КУЛЬТУР

Попович Р. Г. , Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Латинська мова, що виникла декілька тисячоліть тому і сьогодні є мертвою, нагадує про себе численними запозиченнями у багатьох сучасних мовах, у тому числі в українській. Слова латинського походження зустрічаємо у побутовій сфері (олія, сокира, окуляри, вино, компот), в академічному середовищі (професор, доцент, студент, аспірант, факультет, університет), та особливо багато їх у мові різних наук (глобус, фінал, меліорація, ін'єкція, інфляція, синус, косинус, модуль, траєкторія). Справді, *Nulla est doctrīna sine lingua Latīna.* – Немає жодної науки без латинської мови.

У вигляді власне латинських термінів мова продовжує жити в таких науках, як медицина, юриспруденція, біологія. Активно використовують латинські назви видів рослинного і тваринного світу екологи (студенти – у процесі навчання, фахівці – у своїй професійній діяльності). Ці назви, затверджені Міжнародними кодексами ботанічної та зоологічної номенклатур, є інтернаціональними, спільними для різних мов та народів. Оволодіння ними не тільки сприяє вивченню фахових дисциплін, а й полегшує спілкування екологів різних країн. Тому у нашому вузі (НУВГП) розроблений та читається курс латинської мови для студентів-екологів.

При засвоєнні правил читання та написання латинських термінів, відібраних з фахової екологічної літератури, звертається увага на варіантність латині, пов'язаної з різними етапами її функціонування та розвитку, на роль гре-

цької мови у створенні латинської термінології.

Успішному оволодінню запропонованим термінологічним мінімумом сприяє ознайомлення з етимологією латинських назв, яка часто є свідченням їх зв'язку із культурою та наукою Древнього Риму та Древньої Греції, середніх віків, епохи Відродження, сучасного світу. Так, вводячи термін *Paris quadrifolia* при вивченні теми «Буквосполучення», знайомимо студентів із версією, що наукову назву рід *Paris* отримав на честь Паріса, сина грецького царя Пріама, який викрав прекрасну Елену, у результаті чого розпочалася Троянська війна. Назва *Achillea millefolium* походить від імені грецького міфологічного героя Ахілла, який, за легендою, вперше використав деревій для лікування ран.

Введення у кожний урок латинських прислів'їв, приказок, афоризмів не тільки сприяє засвоєнню теоретичного матеріалу, а й підвищує духовну культуру еколога, розширює його комунікативну компетенцію, адже багато виразів успішно використовуються студентами ще у процесі навчання: *Per aspera ad astra.* – Через терни – до зірок. *Homo ornat locum, non locus hominem.* – Людина прикрашає місце, а не місце людину. *Non scholae, sed vitae discimus.* – Не для школи, а для життя вчимося. *Finis coronat opus.* – Кінець – ділу вінець.

Програмою курсу передбачено вивчення студентської пісні «*Gaudeāmus*», слова якої приписують середньовічним студентам Гейдельбергу чи Сорбонни, а також перекладені на ноти нідерландським композитором XV ст. Ж. Оккенгеймом. Мандрівний поет Кіндлебен у 1781 р. підготував канонічний текст пісні, а П.І. Чайковський переклав мелодію для чотириголосого чоловічого хору з фортепіано. Сьогодні ця пісня виконується на святах і зустрічах студентів усього світу, це своєрідний міжнародний студентський гімн. При ознайомленні з текстом пісні пропонується порівняння її різних поетичних версій, зроблених представниками різних наукових шкіл, різних мов та народів.

Таким чином, при вивченні студентами латинської мови в повній мірі здійснюється реалізація принципу діалогу різних культур та партнерства різних цивілізацій.

САМОПОЗНАНИЕ И САМОРЕАЛИЗАЦИЯ КАК ФУНДАМЕНТАЛЬНАЯ ЗАДАЧА ОСОЗНАННОГО ЧЕЛОВЕКА

Раинская Р. С., НМетАУ

Оценивая положение человека в современном мире мы можем прийти к выводу: во-первых – человек достиг невиданных ранее высот развития в познании природы, мира материального, и во-вторых человек остается как и прежде совершенно беспомощным перед природой духа, мира сознания. Тем не менее современные научные открытия, такие как квантовая физика, психоанализ приходят к неожиданным открытиям, полностью разрушающие стандартные представления о природе Реальности и доказывающие полную обусловленность мира Матери от мира Мысли. К примеру, представитель

квантовой физики, немецкий ученый Вернер Гейзенберг отметил: «То, что мы наблюдаем, это не сама природа, а природа которая выступает в том виде, в каком она представляется нам благодаря нашему способу постановке вопросов». Удивительно то, что подобные открытия о значении мысли мы находим в различных мистических учениях всего мира. Восточная метафизика с древних времен напоминает человеку о важности сознания, единственно которое и требует особого внимания. «Все что мы есть – результат наших мыслей. Ум – это все» - утверждает буддизм. Исходя из этого, следует, что на протяжении нашей истории развития мировой культуры человек большей частью уделял внимания следствию (миру вне себя), но так и не осознал его причину (мир внутри себя). Таким образом, сегодня как никогда актуально – особо обратить внимание на содержание нашего сознания, структуру нашей мысли и нашего представления о том, кто есть «я» и что это «я» должно делать. Вопросы экзистенциального характера сегодня снова всплывают на поверхность глобально-значимых задач, решение которых определяет наше будущее.

И самое важное в этом решении, относительно статуса мысли человека, не просто приблизиться к пониманию, что есть истинное «я», что по сути дела уже сделал М.Хайдеггер («Вопрошающее сущее», или «Я» есть «Вот-Бытие»), но согласно принципам древневосточной мудрости – выстроить правильную модель поведения человека и начать действовать согласно этому пониманию. Это главная задача, т.к. знания не подкрепленные опытом – мертвы. Одними размышлениями – можно изменить Ум, но не Сознание. Сознание меняется регулярно повторяющимся действием (принцип восточной практики – абхьяса).

Напрашивается вопрос: каким образом мы можем решить задачу самопознания и более того выстроить модель поведения, согласно этому знанию, если уже более двух с половиной тысячелетия, начиная с древнегреческого философа Сократа, это проблема остается глубоко скрытой и казалось бы неразрешаемой? Ответ на этот вопрос есть, более того есть метод самопознания. Он кроется на самом видном месте – Священные писания, богооткровенные тексты, которые веками учат нас осознанию Истинной Природы мира. Если мы сможем преодолеть барьер религиозного языка и найти общие понятия в области религиозной философии, метафизики и научной мысли, возможно, что мы сможем приблизиться к Истине.

Для начала, предлагаю в данном докладе, сравнивая основные понятия Священных писаний двух различных культур Запада и Востока – Новый завет Библии и Бхагавадгиту, с современными открытиями в области философии и науки, подвести итог относительно того, что есть истинная природа человека. Это позволит нам по-новому, взглянуть на глубинный смысл богооткровенных текстов и, следовательно, смысла существования человека.

Однако, более важная для нас задача – это понять то, что еще не сказано современной научно-продвинутой культурой – как действовать нам согласно этому, вновь приоткрываемому, самопредставлению.

Человек есть Бог-Бытие, или Ничто, закрепощенный временем и пространством (Брахман-Атман, Бог-Душа, Сознание).

Следовательно, жизнь осознанного человека должна быть подчинена духовным законам. Все то, что утверждает Дух, и усмиряет плоть, ум и эго – ведет к пробуждению и утверждению Истинного Я.

ДИАЛОГ КАК СПОСОБ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОММУНИКАЦИИ (В КОНТЕКСТЕ ДИАЛОГИЗМА М.М. БАХТИНА)

Узун Л. В., НМетАУ

XX век был веком локальных и мировых потрясений. Глобализация как объективный процесс обнажила сопутствующие ей проблемы (на что правомерно обращают внимание антиглобалисты), без решения которых жизнь отдельных народов и регионов в настоящее время крайне осложняется. Необходимыми стали новая логика понимания процессов, иное мировоззрение и иная методология ценностных ориентаций и смыслополаганий. Парадигмой современного планетарного менталитета должно стать диалогическое мышление.

Начиная еще с XIX ст. «золотой век рациональности» безвозвратно уходит, а его место занимает эпоха нетрадиционных подходов в решении «земных» проблем человека. Диалогический подход становится сквозным методом, пронизывающим если не все, то почти все нетрадиционные философские направления. На сегодня монологический («диктаторский») рационализм утратил свои позиции, и философия ищет разумные основания жизни в диалогической структуре бытия.

Диалогизм требует взвешенных подходов, и надо помнить, что диалогическое противостояние различных точек зрения может быть чревато национальной замкнутостью и отчуждением. Предохранение отдельных наций от «монополии на истину» и диктата может обернуться враждой и конфронтацией. Поэтому диалогические отношения могут строиться на действительно разумной и конструктивной основе, когда диалог выступает не только формой «говорения», но и слушания – «вслушивания» в интересы другой нации. Диалог, согласно М.М.Бахтину, должен имманентно быть этическим и его императивом является «ответственность поступка».

Национальная замкнутость и рьяный антиглобализм часто вызваны настороженностью и недоверием к другому. Ведь диалог с Другим (Я – Ты) не обязательно предполагает, что другой может быть не только другом, но и не-гантропом (И. Левинас).

Когда говорят о диалоге, часто не вникают в сущность самого понятия «диалог», что не позволяет серьезно понять глубинные пласты человеческой коммуникации. Диалог обычно представляется как разговор (переговоры), ведущий к сиюминутному согласию и «конструктивному» решению. Такой суженный подход к сути диалога нередко сопровождается взаимным непониманием сторон. По большому счету диалог – всегда конструктивный, хотя бы потому, что он чем-то заканчивается. Но то, что реально «конструирует-

ся» в процессе диалогического общения, как правило, оценивается по-разному. Следовательно, «конструктивность» диалога может стать и разрушительной в плане «хороших» отношений. И ставятся вопросы: «А возможен ли вообще был диалог?», «Как найти основания для диалога и коммуникации?». Основания всегда были и есть, поскольку диалог, с точки зрения философов-диалогистов, - это не просто возможность, а постоянная действительность жизни (вступаем мы при этом в прямой разговор или нет). Если сейчас американцы состоят в конфронтации с Ближним Востоком, то потому, что прежний (и постоянный) диалог с арабскими странами (экономический, политический и культурный) был «неконструктивным», напряженным, «монологическим» и диктаторским, что, собственно, и стало причиной терроризма против Америки. Аналогично в отношениях, например, Англии и Ирландии: «английское вмешательство в Ирландии подготовило нападение ИРА на Лондон и даже королевскую семью» (З. Бжезинский). И это тоже диалог, имевший место и раньше, и теперь. Только теперь – в форме крайнего противостояния, непонимания и вражды, как следствие прежнего доминирования одной стороны над другой.

Основания диалога требуют постоянного осмысления и действенной обоюдодоступной корректировки, которая может обеспечить положительный конструктивный исход межнациональных и межгосударственных контактов, исключающих конфронтацию. В любом диалоге надо изначально занимать ответственную позицию, понимая другого как самого себя и смотреть на себя глазами другого («чужого»).

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННЫХ КУЛЬТУР И ЦИВИЛИЗАЦИЙ: ДИЛЕММЫ И ВЫЗОВЫ

Южанин М. А., Московский авиационный институт Национального исследовательского университета

Исследование процессов глобализации и их влияния на развитие человечества и присущих ему форм организации общественной жизни стало одним из ведущих направлений современного социально-гуманитарного познания. Вступив в третье тысячелетие, народы всех континентов пристально вглядываются в будущее, пытаются определить облик формирующегося глобального миропорядка. Не остается в стороне и социологическая наука, анализирующая сущность и закономерности происходящих процессов, выявляющая стратегические приоритеты национального, регионального и общемирового развития.

Никогда еще ставки не были столь высоки. Серьезнейшие глобальные вызовы и угрозы ставят под сомнение само выживание человечества, его благополучие и процветание. В то же время общепланетарное единение различных социумов, государств, культур и цивилизаций могло бы дать людям новые возможности и преимущества, позволяющие улучшить качество жизни, достичь плодотворного и всестороннего гуманитарного сотрудничества между народами. В связи с этим, чрезвычайную актуальность приобретает ком-

плексный социологический анализ происходящих глобальных трансформаций, который не только эксплицирует сущностные черты и закономерности последних, но и обозначает перспективные пути развития различных стран, этносов и социокультурных систем в глобализирующемся мире.

В настоящее время практически все страны и народы мира (превратившегося в единую, внутренне взаимосвязанную систему) активно вовлекаются в глобализационные процессы. С одной стороны, перед человечеством открылись принципиально новые возможности и перспективы. Развитие глобальных коммуникационных и информационных технологий, транснациональных экономических, геополитических и социокультурных связей, рост числа международных организационных структур и повышение их функциональной значимости закладывают объективные основы формирования невиданной прежде общепланетарной интеграции различных государств, этносов, культур и цивилизаций. Непрерывная интенсификация международного гуманитарного сотрудничества, активизация интернационального обмена передовыми достижениями в сферах культуры, науки и образования способствуют улучшению качества жизни многих народов глобализирующегося мира.

С другой стороны, современные реалии национально-государственного и этнокультурного развития в условиях глобализации характеризуются наличием целого ряда крайне негативных явлений и тенденций. Гигантская социально-экономическая поляризация мирового сообщества, многочисленные кризисы в мировой экономике, политике и духовной жизни, общее повышение конфликтности международных отношений, попытки навязывания всемирной социальной и культурной унификации, глобальные экологические угрозы, активизация транснациональной преступности, международного терроризма и экстремизма – все это далеко не полный перечень серьезнейших проблем, присущих жизнедеятельности человечества и затрагивающих каждую конкретную страну и народ. Особо следует выделить проблемный характер современных межэтнических и межкультурных взаимодействий в глобализирующемся мире. Необычайная активизация международных миграций, значительное увеличение степени интенсивности кросс-культурных отношений способствовали формированию (либо окончательному закреплению) полиэтнического облика подавляющего большинства нынешних государств – наций. Вместе с тем, реальный опыт межэтнического и межкультурного общения в современном мире оказался далеким от идиллии. Проявления этноцентризма и ксенофобии, систематической дискриминации по этническому (лингвистическому, конфессиональному, расовому) признаку, межэтнической (межкультурной) напряженности и открытых конфликтов сегодня распространены значительно больше, чем ситуации консенсусного мультиэтнического и мультикультурного единения.

В целом, актуализация глобализационных процессов и их неоднозначное влияние на развитие нынешних государств и этнокультурных сообществ заставили многих научных, политических и общественных деятелей всерьез задаться вопросами: сохранятся ли в новых условиях национальная государс-

твенность и этничность, геополитическое и социокультурное многообразие, следует ли каждому народу поддерживать и развивать свою самобытность, выбирать особый социально-исторический путь или, напротив, принять участие в формировании гомогенной общечеловеческой цивилизации и культуры? Ответы на данные вопросы, равно как и предлагаемые варианты национальной и этнокультурной политики, резко контрастируют между собой. Но все более очевидна растущая необходимость выработки конструктивной стратегии общественного развития каждого народа и всего мирового социума в условиях глобализации. В конечном счете, это должно позволить человечеству свободно пользоваться благами и преимуществами глобальной интеграции и минимизировать ее уже возникшие негативные проявления. Более того, от правильности выбора пути развития сегодня зависит само существование всех стран и народов, дальнейшее выживание всех людей на Земле.

Для принятия разумных, стратегически верных решений в первую очередь необходимо тщательно, с научной точки зрения разобраться, что же на самом деле происходит в области этнокультурной динамики и межкультурных отношений в современном глобализирующемся мире. Соответствующий теоретико-социологический анализ позволяет не только выявить сущностные характеристики и специфические тенденции общественного развития различных народов и этнокультурных фреймов в условиях глобализации, но и обозначить перспективные пути и способы его оптимизации. Данное обстоятельство свидетельствует о чрезвычайной актуальности подобных тематических исследований, одновременно приобретающих огромную научно-познавательную и социально-практическую значимость и образующих магистральное направление движения социологии XXI века.

СЕКЦІЯ 5: ОСВІТА В ІННОВАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Амеліна С. М., ДДАУ

Глобальна економічна криза охопила світові ринки. Складність ситуації вимагає внесення відповідних коректив у підготовку фахівців, які мають бути компетентними, володіти сукупністю професійних знань та певних комплексних умінь, орієнтуватись у мінливих умовах ринку праці, бути здатними адаптуватися до них. Перед сучасною педагогічною наукою й практикою у сфері професійної освіти стоїть складне завдання підготовки фахівців до успішної професійної самореалізації у принципово нових, складних, відмінних від традиційних, обставинах.

Концепція «навчання впродовж всього життя» передбачає цілком новий підхід до самого навчального процесу, який може здійснюватись різними засобами і у різних формах: формальне навчання (у навчальних закладах з отриманням свідоцтва), неформальне навчання (поза межами навчальних закладів, але за планом, хоч і без отримання свідоцтва), спонтанне навчання (стихійний досвід, що набувається у повсякденній діяльності). Такий підхід орієнтує людину на

постійне професійне і особистісне самовдосконалення, самостійний пошук нових знань, самостійний розвиток необхідних умінь та навичок.

Самоосвіта та самовдосконалення протягом всього життя набувають все більшої актуальності у зв'язку з появою нових сфер діяльності, нових професійних напрямків, яких ще не було в той час, коли фахівець здобував диплом. Дослідники відзначають зараз появу такого явища як професійна мобільність, яка означає володіння системою узагальнених професійних способів, умінь ефективно використовувати їх для вирішення задач у суміжних областях виробництва і легко переходити від одного виду діяльності до іншого. Професійна мобільність передбачає також високий рівень узагальнених професійних знань, готовність до оперативного вибору і реалізації оптимальних шляхів виконання різних завдань в області своєї професії. В умовах швидких змін техніки і технології виробництва професійна мобільність стає важливим компонентом кваліфікаційної характеристики фахівця.

Українські дослідники, які вивчали досвід країн-учасниць Болонського процесу, відзначають, що у Європі зусиллями представників майже 100 університетів уже зроблена спроба визначення основних компетенцій фахівців. Відібрано 30 загальних компетенцій з трьох категорій: інструментальні, міжособистісні і системні.

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Верейтіна І. А., Одеська державна академія холоду

Звернення до проблеми навчання іншомовного професійно-орієнтованого спілкування з використанням персонального комп'ютера, а саме за допомогою електронних навчальних посібників, зумовлено пріоритетами стратегічного вибору України, зорієнтованого на міжнародну співпрацю в усіх галузях виробництва. Глобалізований світ потребує спеціалістів нової генерації, озброєних не тільки фаховими знаннями для вирішення регіональних проблем, але й здатних до продуктивної міжнародної співпраці для подолання глобальних криз будь-якого характеру.

Ретроспективний аналіз методичних досліджень останніх років показав, що навчання англійської мови у вищих навчальних закладах будується на лінгвістичному професійно орієнтованому матеріалі і забезпечується цілями й завданнями тільки в межах навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)». Сучасні методи навчання усного і писемного професійно орієнтованого спілкування англійською мовою спрямовані на відмову від формального навчання студентів немовних вищих навчальних закладів іноземної мови та поглиблення професійних знань засобами іноземної мови. Підвищення мотивації майбутніх фахівців до вивчення дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» забезпечується посиленням її прикладного характеру шляхом введення в практику навчання рецептивних та репродуктивних форм ділового спілкування, при цьому використання засобів новітніх інформаційних технологій обмежується в кращому випадку використанням он-лайн словників та енциклопедій.

Проте якість мовного середовища, яке штучно створюється під час практичного заняття саме через використання професійно зорієнтованих електронних посібників з іноземної мови та їх роль в процесі набуття і вдосконалення професійних знань та вмінь студентів засобами іноземної мови недооцінюються, а навчання усного і писемного професійно орієнтованого мовлення майбутніх фахівців здійснюється переважно без орієнтації на використання технічних засобів навчання і саме таких посібників (обов'язково разом із друкованим варіантом) як засобу вирішення завдань професійної діяльності.

Електронний навчальний посібник «Your Computerland» як засіб організації англomовної професійно-орієнтованої навчальної діяльності студентів носить активний характер, включає мультимедійні засоби, є фахово та комунікативно спрямованим курсом з вивчення англійської мови та відповідає комбінованому типу комп'ютерних програм.

Курс має інтегрований характер і складається з умовно виділених навчального та інформаційно-довідкового блоків. Навчальний блок включає автоматизований професійно орієнтований курс англійської мови та тести для контролю рівня сформованості мовних і мовленнєвих навичок і вмінь студентів. Вступний та базовий курси складаються, відповідно, з 5 та 15 уроків. Кожний урок охоплює певний тематичний розділ, у межах якого на основі підібраних текстів вивчається лексичний та граматичний матеріал, здійснюється навчання усім видам мовленнєвої діяльності. Підсумкова рейтингова оцінка студента за роботу в циклі складається статистично з результатів виконання студентами окремих завдань.

Інформаційно-довідковий блок надає такі види інформації на запит користувача: загальну (характеристику-опис курсу, пояснення та зразки вправ) і мовну (граматичний довідник, вказівки, коментар щодо виконання окремих завдань).

Означені ресурси можуть скласти альтернативу традиційному друкованому підручнику англійської мови для вищих технічних навчальних закладів за рахунок актуальності, новизни та глибини спеціалізації матеріалів.

МАКРОПЕДАГОГІКА ЯК МЕХАНІЗМ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ

*Вікторов В. Г., Державне управління Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління Національної академії державного*

управління при Президентові України

Приходько В. В., НМетАУ

Актуальність. За роки незалежності загострилась наукова і практична проблема, яка визначається протиріччям між потребою модернізації цілей і змісту, форм та методів національної вищої освіти й відсутністю уявлень представників теорії педагогіки та менеджерів освіти щодо концепції та механізмів розвитку цього важливого соціального інституту.

Мета дослідження полягає в тому, щоб знайти відповідь на назріле пи-

тання про загальний вектор і механізми реформування вищої освіти.

Результати дослідження. Під «вектором реформування» ми маємо на увазі такий своєрідний «дороговказ» для подорожніх від чого і до чого треба рухатись. У якості маяка педагогічних зусиль повинні виступати вимоги до формування моральної і діяльної, не лише наповненої знаннями та вміннями, але й здатної до подальшого розвитку особи випускника. Як результат, «у місці його присутності» усім має бути краще від цього, а не гірше, чого б це не торкалось: моральної атмосфери, здатності взяти на себе відповідальність за непросте рішення, знайти шляхи подолання перепони що виникла, та здійснити відповідні культурі кроки по її усуненню тощо.

У практичній площині орієнтири якісних змін в діяльності ВНЗ повинні бути прописані законодавчо і віднесені до компетенції *макропедагогіки*. Уведення такого нового поняття, за аналогією з макроекономікою, пояснюється потребою пов'язати між собою область дещо відстороненої теоретичної роботи науковців, з безпосередньою діяльністю навчальних закладів та їхніх педагогічних колективів. Адже, якими б якісними не були напрацювання відомих нобелівських лауреатів у царині економіки, їхні розробки лише тоді починають використовуватись для регулювання економічної діяльності людей, коли вони уведені до змісту діючої в країні законодавчої бази.

Висновки. У середині 2010 р. Президент України В. Ф. Янукович поставив завдання, аби у найближчі роки два-три вищі навчальні заклади України потрапили до числа 500 кращих у світі. Але цього неможливо досягти, якщо «рухатись однією колоною», на даючи можливість вишам, які цього прагнуть, йти власним шляхом. Цей шлях як раз і мають показувати макропедагогічні регулятори, у вигляді основних орієнтирів визначеного поступу ВНЗ.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВЕБ-УПРАЖНЕНИЙ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Ижко Е. С., ДНУЖТ имени акад. В. Лазаряна

Бурное развитие компьютерных технологий за последние несколько лет, а также интенсивное их использование в учебном процессе уже привели к некоторым изменениям в системе образования. Эти изменения затронули не только структуру системы образования, методологию и технологию процесса обучения, но и ее стратегическую ориентацию. В условиях, когда человек вынужден учиться всю жизнь, главная цель системы образования - научить его учиться. Для этого необходима актуализация не только знаний, но, что особенно важно, способов деятельности, способов приобретения этих знаний и способов их применения. Поэтому поворот в развитии педагогических технологий в ходе реформирования систем образования во всех странах мира делается на обучение умению находить необходимую информацию, выделять проблемы и искать пути их решения, критически анализировать полученную и применять ее на практике. Теория обучения с использованием компьютера, положения о сущности информационных технологий, разработанные в педагогике, психологии, методике обучения представлены в трудах та-

ких учёных, как Машбиц Е.И., Лернер А.Я., Ильин Г.Л., Беспалько В.П., Пейпер С, Полат Е.С., Роберт И.В., Селевко Г.А., Войскуновский А.Е., Скибицкий Э.Г., Извозчиков В.А., Кувардина Т.А., Нортон П., Пиаже Ж. и др.

Современный преподаватель иностранных языков в вузе, помимо знаний по предмету, должен обладать знаниями в области применения информационных технологий. Эффективность использования Интернета в процессе преподавания иностранных языков зависит от своевременного решения следующих методологических проблем: классификации и каталогизации ресурсов; определении критериев оценки информационных ресурсов, их адаптации для учебных целей; способов внедрения информационных ресурсов в классно-урочную форму обучения; разработки методики веб-упражнений для развития языковой, речевой и социокультурной компетенций.

Существуют различные задания на основе Интернета такие, как тематический список ссылок (Hotlist), мультимедийный альбом (Multimedia Scrapbook), поиск сокровищ (Treasure/Scavenger Hunt), коллекция примеров (Subject Sampler). Одной из форм организации игрового пространства на базе телекоммуникационных проектов является Веб-квест (webquest). Он является наиболее сложным и для учащихся, и для преподавателя. Веб-квест направлен на развитие у студентов навыков аналитического и творческого мышления; преподаватель, создающий веб-квест, должен обладать высоким уровнем предметной, методической и инфокоммуникационной компетенции. Тематика веб-квестов может быть самой разнообразной, проблемные задания могут отличаться степенью сложности. Результаты выполнения веб-квеста в зависимости от изучаемого материала могут быть представлены в виде устного выступления, компьютерной презентации, эссе, веб-страницы и т.п.

Эффективность функционирования методики веб-упражнений обеспечивается наличием: развитой информационно-обучающей среды (ИОС); информационной компетенции у педагога и студента; устойчивой мотивации обучающегося; психологической грамотности и готовности у педагога и студента к использованию ИКТ.

AIMS OF CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING IN UKRAINE

*Kateryna Ilyeva, Vira Tiutiunnik, Maria Storoubel, Pridniprovs'ka State Academy
of Construction and Architecture*

For decades now, English has been used as the language of international professional life in all spheres; however, only recently it has become the most widespread instructional language in higher education. The rapid implementation of Content and Language Integrated Learning (CLIL) classrooms across Europe responds to academies' and universities' pressing need to attract international students, promote teacher-student exchanges and ultimately adapt higher education institutions to the new demands of the job market. In the specific case of Ukraine, academies are gradually incorporating English as the vehicular language mainly in postgraduate programs as well as in some bilingual degrees(PSACEA experience)

in an attempt to face the challenges of today's rapidly changing globalized world.

It is in the new CLIL academy context that the in-progress research described here operates, pursuing various objectives which have been articulated at both macro-and micro-levels of analysis. At the macro-level, a needs analysis was carried out using a questionnaire in order to a) examine the attitudes that both content teachers and students in PSACEA display towards the potential implementation of a CLIL approach, and b) identify the major linguistic and methodological adjustments that these two populations believe they would need to make in order to succeed in this new context. At the micro-level of analysis, the project has focused on the actual teaching of content subjects through English, by observation of content classes and concentrating on some of the most salient linguistic features of university and academy instructors discourse. This way of studying aims to assist non-native lecturers (specifically Russians or Ukrainians) in their delivery of content classes through a foreign language (English, French), while facilitating the comprehension and processing of lectures to non-native students who wish to enroll in programs where English is the language of instruction, delivery of content classes through a foreign language (English, French). Regarding teachers' responses to methodological adjustments in a CLIL context, three main changes were considered essential: material adaptation, slow down of classroom rhythm and slight reduction of content. Concerning students, the responses reported substantial improvement in the areas of subject-specific vocabulary, pronunciation and listening, whilst grammatical development ranked the lowest. Finally, as regards attitudes to a more extensive implementation of CLIL in a academy context, both teachers and students show a positive stance but differ in their level of willingness. Thus, while the former group demands more administrative recognition as well as financial and methodological support as indispensable conditions, the latter consider subject content complexity and foreign language competence (teachers' and students') as key factors for successful CLIL.

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА І РОЗВИТОК РЕАЛІСТИЧНОГО РОЗУМІННЯ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ

Крутась Ю. В., ДНУ імені Олеся Гончара

Питання, пов'язані з національною історією посідають провідне місце в порядку денному багатьох країн. Права людини і громадянина, навколишнє середовище також є важливими темами. Але, що стосується міжнародних питань, то дуже вузьке їх коло турбує тих, хто бачить громадянську освіту як головну галузь навчання, що має готувати людей до життя в глобальному світі.

Коли Марта Нуссбаум, професор правознавства й етики Чиказького університету опублікувала есе "Патріотизм і космополітизм", у якому переконувала, що центром громадянської освіти має бути громадянство світу, а не громадянство демократичне чи національне, вона викликала обурення в академічному середовищі. Нуссбаум обстоювала космополітичну освіту, яка передбачає, що діти мають стати громадянами світу.

Критики відповіли сильними контраргументами, мотивуючи тим, що ді-

тям, позбавленим освіти, що має культурні корені, часто стає важко відчувати будь-яку лояльність стосовно світу, їхньої громади чи родини. Також вважається, що людські прив'язаності починаються обмежено і тільки потім розширюються назовні. Ігноруючи це на користь безпосереднього космополітизму, ми ризикуємо закінчити в порожнечі.

Але не можна заперечувати і той факт, що сучасний світ постійно глобалізується. Економічні взаємозв'язки, фінансові потоки та структури, зрештою екологічні виклики давно набули загальнопланетного масштабу. Сучасна людина не може залишатися осторонь загальнолюдських проблем, замикаючись у світі питань вузьконаціональних. Проблеми кожної окремо взятої країни часто є складовою глобальної кризи.

Дуже часто ті, хто обговорюють комплексні глобальні питання та конфлікти, мають вкрай обмежені знання у цій сфері та досвід. Типовим є найвніше мислення – глибоке небажання подивитися на жорстокі реалії суперечливого світу. В освітніх системах питання, що торкаються добробуту людства, включаючи ті, що стосуються спеціальних підрозділів ООН та їх функцій, залишаються поза увагою.

Нещодавно опубліковане порівняльне дослідження громадянської грамотності, виконане Генрі Мілнером з університету Тафтс, наголошує на браку знань з міжнародних питань у багатьох країнах. Мілнер визначає громадянську грамотність як знання та здатність громадян розбиратись у їхньому політичному світі. На жаль, на даний час не існує стандартного тесту, що вимірював би рівень, на якому люди старші 16 років у кожній країні мають таку грамотність, яка потрібна, щоб бути діяльними громадянами в сучасному світі.

Одне із завдань, що стоять перед фахівцями з громадянської освіти, – допомогти не лише молодим, а й дорослим громадянам розвинути більш реалістичне розуміння сучасного світу. Немає сумніву, що елементарне розуміння світу, в якому вони живуть, вимагає ознайомлення з деякими базовими концепціями, зокрема з поняттями національна держава, міжнародне право, права людини, міжнародні норми. Крім того, громадяни мають знати основні конвенції та угоди, а також те, як національні та міжнародні урядові й неурядові організації впливають на їхнє життя.

В освітніх системах обов'язково мають знайти своє відображення питання, що розвивають розуміння міжнародної спільноти, неурядових та міжурядових організацій, що її представляють, а також розуміння того, як і чому від глобального стану залежить добробут окремого громадянина і незалежних держав.

Завдання громадянської освіти занадто складне для самих освітян, адже освіта для демократичної громади не обмежується певним віком чи якоюсь установою. Тому вони потребують тісної співпраці з людьми, урядами та міжнародною спільнотою.

ПРОЦЕДУРА ВСТУПУ ДО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Мироненко О. А., ДДАУ

Коли заходить мова про зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО), то його прихильники звертають увагу саме на те, що воно викоринить корупцію при вступі до вищих навчальних закладів. З цією тезою варто погодитися. Зовнішнє тестування створює можливість для цього. Інша справа, чи ця можливість стане дійсністю.

Процедура ЗНО має численних критиків. І ця критика викликає чималий суспільний резонанс. Інакше й бути не може. Адже воно багато що змінює в освітній системі України. Зовнішнє тестування, як і будь-яке реформаторське нововведення, породжує непевність і незадоволення. Здебільшого, критика зводиться до того, що воно недосконале, і тому може створити чимало проблем для абітурієнтів. Дійсно, пропонована система незалежного зовнішнього оцінювання далеко не ідеальна.

Хотілося б звернути увагу на інше – як впровадження процедури ЗНО вплине на нашу систему освіти. Тут є свої плюси і мінуси. Про плюси вже мова йшла – це ймовірно усунення корупції при вступі до ВНЗ. Звісно, якщо ця корупція не набуде нових форм.

Зовнішнє тестування має всі шанси суттєво вплинути на зміну освітніх пріоритетів. Нажаль, доводиться констатувати, що рівень знань випускників шкіл останнім часом знизився. На це є різні причини. Зверну увагу лише на один момент. Оцінювання знань у школі тепер перетворюється на переписування шкільних журналів успішності (для покращення середнього балу атестату). Звідси відсутність бажання «гризти шкільну науку» всебічно перетворюється на підготовку з репетиторами лише з тих предметів які будуть обрані при ЗНО.

Не будемо говорити про те, що тестова форма перевірки далеко не досконала. Вона зорієнтована на фрагментарне й формалізоване знання і не враховує деяких важливих моментів. За допомогою тестів важко визначити, наскільки знання є систематизованим, наскільки учень здатен їх творчо використовувати і т.д. Якщо буде збережена нинішня форма зовнішнього тестування, ми матимемо чималі проблеми з підготовкою учнів у середній школі. Чи потрібно це нам? І чи виграє від цього освіта?

І передостання пропозиція: варто проводити тестування не з кількох дисциплін окремо, а розробити один тест з переважної більшості предметів, які вивчаються в школі. Такі тести при відповідному врахуванні набраних балів з профільюючих дисциплін практикувалися при вступі в Острозьку та Києво-Могилянську академії. Можливо, варто більш уважніше поставитися до такого досвіду. Врахування багатьох моментів дасть не лише змогу більш об'єктивно оцінити знання вступників, а й стимулювати розвиток середньої школи.

Тепер декілька слів про інформаційно-пошукову систему "Конкурс" (вда-

лий експеримент 2008 року), яка створена з метою оперативного інформування абітурієнтів про надходження заяв на вступ до вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра (спеціаліста, магістра медичного та ветеринарно-медичного спрямувань) за напрямами підготовки (спеціальностями).

На веб-сайті <http://www.vstup.info> не перший рік вступники до ВНЗ отримують загальну інформацію про набір на окремі спеціальності та повний перелік усіх абітурієнтів, що подали заяви на кожний напрям підготовки, включно з їх іменем, кількістю набраних балів за результатами зовнішнього незалежного оцінювання, середнім балом атестата, додатковими балами нарахованими за навчання на підготовчому відділенні, відмітка про подання оригіналів документів та наявності пільг на вступ. Користувачам системи "Конкурс" надається інформація по кожному вищому навчальному закладу за кожним напрямом підготовки (спеціальністю) окремо за денною та заочною формами навчання про:

- загальну кількість поданих заяв;
- кількість заяв, поданих на місця державного замовлення;
- кількість заяв, поданих від осіб, які мають право на вступ поза конкурсом;
- кількість заяв, поданих від осіб, які мають право на цільовий прийом;
- максимальну, середню та мінімальну суму балів з конкурсних предметів за сертифікатами, поданими вступниками до вищого навчального закладу;
- ліцензовані обсяги прийому з кожного напрямку підготовки (спеціальності);
- обсяги державного замовлення з кожного напрямку підготовки (спеціальності);
- переліки конкурсних предметів з кожного напрямку підготовки (спеціальності);
- вартість одного року навчання з кожного напрямку підготовки (спеціальності) окремо за формами навчання.

Система «Конкурс» сприяє абітурієнтам в онлайн-режимі слідкувати за своїми шансами стати студентами обраного ними вищого навчального закладу, а приймальним комісіям дозволяє оперативно перевіряти подані абітурієнтами документи про освіту.

Представник Програми сприяння зовнішньому тестуванню в Україні Володимир Ковтунець (USETI) впевнений, що завдяки впровадженню системи "Конкурс" в Україні вперше забезпечено прозорість вступної кампанії. Розголошення інформації, що є на сайті, не є порушенням приватності, оскільки кожен абітурієнт власним підписом даватиме згоду на розголошення своїх даних, а у разі відмови - його дані заноситимуться до системи "Конкурс" без вказування імені. Також і цього року для уникнення проблеми з фальсифікуванням сертифікатів працювала виробничо-інформаційна система "Освіта", яка функціонує в мережі Інтернет за адресою <http://www.osvita.net>.

Порівнюючи з вдалою (на нашу думку) інформаційно-пошуковою системою "Конкурс" цього року проводився ще один експеримент який додав не тільки незручності при роботі приймальних комісій, але і витрачання коштів.

МОНмолодьспорту розіслав ректорам вишів листа з вимогою налагодити подачу документів абітурієнтів на вступ через Інтернет. На перший погляд, не зрозуміло, чому у листа саме такий адресат – адміністрації ВНЗ. Як пам'ятаємо, саме міністерство на початку вступної кампанії агітувало абітурієнтів користуватися системою «Електронний вступ» та рекламувало її інструмент, що мав би значно полегшити життя вступникам. Тепер їм не треба було вистояти черг в приймальних комісіях, а сидячи вдома подати усю необхідну інформацію на сервер. Після реєстрації в системі «Електронний вступ», дані абітурієнтів мали автоматично потрапляти до тих навчальних закладів, які обирав вступник.

Натомість, на практиці система не спрацювала. За повідомленнями членів приймальних комісій система електронного вступу постійно дає збій та не завантажується, через що створюються труднощі під час пакетної передачі даних від міністерського сервера до ВНЗ. Так, до прикладу, у НУ «Львівська Політехніка» спеціалісти, які працюють із системою ЕВ можуть «виловити» та завантажити дані не більше десяти зареєстрованих абітурієнтів на день. З інформаційних форумів інших вузів відомо, що у приймальних комісій тривалий час не було прямого доступу на сервер, хоча ВНЗ проплатив усі квитанції за підключення до електронної системи.

Наразі самі працівники приймальних комісій після того, як отримали документи особисто від вступників, здійснюють реєстрацію цих документів у системі «Конкурс», звідки дані автоматично потрапляють і в систему «Електронний вступ 2011». Вся інформація синхронізується і заноситься до Єдиної державної бази з питань освіти. Таким чином, приймальні комісії сприяють збільшенню кількості «абітурієнтів», які користуються можливістю подавати документи через всесвітню павутину, та підтверджують доцільність та ефективність міністерського експерименту.

ПЕРЕВОД ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ ПЕРЕВОДЧИКОВ В ВУЗЕ

Миронова Т. Ю., ДНУЖТ имени акад. В. Лазаряна

В связи с расширением экономических, научных и культурных связей Украины с государствами-членами ЕС и, соответственно, с увеличением объема литературы, документации для перевода, возрастает потребность в переводчиках в странах Европейского Союза. Стремление Украины к европейской интеграции, укреплению культурных связей нашей страны с другими странами включает также развитие художественного перевода и опубликование в Украине произведений как классического наследия так и произведений современных зарубежных писателей. В учебном процессе подготовки переводчиков в вузе недостаточное внимание уделяется поэтическому переводу. Концепция коммуникативного иноязычного образования говорит о познании языка через культуру и о познании культуры через язык и ставит своей задачей подготовку к межкультурному диалогу. Поэтический текст в языковом образовании заслуживает большого внимания и места, поскольку обладает

богатым культурным, и, следовательно, образовательным потенциалом в познавательном, воспитательном и развивающем аспектах. Поэзия – важный источник знаний об особенностях языка, об истории, философии, литературе, национальном своеобразии народа изучаемого языка. На сегодняшний день украинский читатель практически не знаком с современной англоязычной поэзией 60-90 годов XX столетия из-за отсутствия переводов на украинском языке. В образовательных учреждениях Западной Европы и США, например, изучается современная ирландская англоязычная литература на материале поэтических сборников одного из лауреатов Нобелевской премии по литературе 1995 года поэта Ш. Хини. Однако на Украине широкий читатель испытывает «информационное голодание» и осознает свою некомпетентность в вопросе о преемственности литературных традиций современных англоязычных стран. Поэзия Великобритании и Северной Ирландии после 1960 года тоже практически не являлась объектом художественного перевода на украинском языке.

Ряд видных филологов Украины (Коломиец Л. В., Емец А. В., Радчук В. Д.) обращают особое внимание на необходимость обучению поэтическому переводу при подготовке профессиональных переводчиков в вузе. Отбор поэтических произведений, этапы и приемы обучению художественному переводу поэзии основываются на принципе образовательной ценности и критериях познавательного, развивающего и воспитательного потенциалов. Методика обучению поэтическому переводу должна не только ограничиваться введением в стихосложение изучаемого языка и сопоставительным анализом поэтических произведений в оригинале и переводе на родной язык, но и практическому переводу стихотворных произведений малых жанровых форм различных периодов англоязычной литературы. На завершающем этапе целесообразно познакомить будущих переводчиков с художественным стилем современной поэзии, с основными чертами постмодернистской поэтики, где смешение художественных языков и способов выражения, мозаичность эстетических форм, отстраненность авторской позиции, целиком проникнутой «игровым отношением» автора к содержанию произведения, создают трудности при переводе на родной язык. В ходе практических занятий по поэтическому переводу студент может проявить не только свои языковые, но и творческие способности.

Художественный перевод поэтических текстов – сложный, но необходимый и важный аспект изучения в учебном процессе подготовки профессиональных переводчиков в вузе.

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

*Михайленко Н. А., Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка*

Успіх сучасних освітніх реформ залежить від вчителя, його професійної компетентності та готовності до творчої педагогічної діяльності. Професія

вчителя має свої специфічні особливості: велика соціальна значимість, перспективна направленість, мультифакторність навчально-виховного процесу, віддаленість у часі результату діяльності, постійна необхідність у саморозвитку та самовдосконаленні, творчий характер праці. Тому серед вимог, що суспільство висуває до особистості педагога, ключовими мають бути любов до дітей, потреба у спілкуванні з людьми та повага до їх особистості, висока моральність, творчий потенціал та педагогічний оптимізм.

Педагогічна практика займає важливе місце серед інших форм організації навчально-виховного процесу у вищій школі. Вона направлена на оволодіння майбутніми вчителями професійним досвідом, на перевірку їх готовності до самостійної педагогічної діяльності та виконує ряд функцій: адаптаційну, навчальну, виховну, розвиваючу, діагностичну, рефлексивну.

У формуванні творчої особистості майбутнього вчителя педагогічна практика має головну перевагу перед іншими компонентами освітнього процесу – відсутність необхідності моделювати педагогічну ситуацію. Зустрічаючись із реальними ситуаціями зі шкільного життя, студенти засвоюють необхідний педагогічний досвід: спочатку копіюють відомі їм зразки педагогічної діяльності, потім намагаються використовувати досвід інших, спираючись на власні знання та вміння, тобто "пропускаючи" його через власне Я. Згодом відповідальне відношення до завдань практики, рефлексія успіхів та невдач власної педагогічної діяльності орієнтують майбутніх учителів на прояв самостійності, інтелектуальної активності, оригінальності, на творче відкриття важною особистістю "істини для себе". Педагогічна інтуїція, яка розвивається в ході педагогічної практики, більш глибоке розуміння мотивів та вчинків учнів, прийняття оптимальних рішень у непередбачуваних ситуаціях, розвиток здібності до професійної імпровізації створює природні умови для формування творчої особистості майбутнього вчителя.

Ці думки втілені у віршовані рядки-поради з питання ефективного педагогічного спілкування студентів другого курсу, які йдуть на свою першу педагогічну практику:

Ось дитина. Щоб знайти підхід до неї,
Починай з питань: "Що?", "Як?", "Коли?" і "Де?",
"Що ти думаєш про це?", "Сам як вважаєш?".

Ця цікавість шлях до серця віднайде.

Завжди намагайся вловити їх настрій,

Їх міміку, жести і вираз очей.

Їх сльози і сміх, їх похмурість і радість –

Вчись себе бачити очима дітей.

Визнавати помилки не бійся,

Вибачайся, якщо ти не правий.

Діти розуміють набагато більше, ніж здається.

Щирість і порядність – шлях успішний у справі.

Отже, основна мета педагогічної практики – створення умов для самореалізації, самовизначення особистості майбутнього вчителя як суб'єкта профе-

сійної діяльності, який готовий до постійного творчого пошуку, використання в освітньому процесі сучасних наукових досягнень, інноваційних педагогічних технологій, що дозволяє виховувати гармонійно розвинену, творчу та активну особистість учня.

РЕЛІГІЙНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ОСВІТИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Мосюкова Н. Г., НМетАУ

Ми живемо в складний, протиречивий, сповнений проблем час. Серед них: втрата духовних орієнтирів, безвір'я, зацикленість людини на земних справах, депресія. Ці проблеми потребують скорішого вирішення. Подолання економічних, політичних, духовних криз є неможливим без звернення до Світла, яке дає Євангеліє. Якщо люди будуть і далі ненавидіти, кривдити, вбивати (в тому числі словом, думкою) замість того, щоб жити по Заповідях Божих, боротьба з будь-якими кризами буде безперспективною.

У сучасній Україні відношення держави до релігії і Церкви суттєво змінилося, спостерігаємо значний прогрес у порівнянні з Радянським Союзом у цій сфері.

Важливим пунктом діяльності будь-якої Церкви є можливість мати навчальні заклади для підготовки нових служителів культу. В Україні державна система освіти має світський характер, але бажаним дозволяється здобувати релігійну освіту. Громадяни, які навчаються у духовних навчальних закладах користуються правами і пільгами, встановленими для студентів державних навчальних закладів, але інтеграція духовної і світської шкіл заборонена. Це поставило духовні навчальні заклади поза компетенцією Міністерства освіти і науки України, що унеможливило отримання державної акредитації. Випускники означених навчальних закладів не вважаються фахівцями з вищою освітою. Така несправедливість повинна бути виправлена.

Незважаючи на те, що більшість мешканців України вважає себе людьми віруючими, лише незначна частина наших співвітчизників постійно відвідує Церкву і приступає до Таїнств. Така ситуація викликає занепокоєння, її необхідно змінювати, в першу чергу – шляхом виховання, починаючи з дитячого віку. Для цього необхідно (як мінімум) запровадити в Україні вивчення основ релігії (християнської етики) в школі хоча б на факультативних засадах, покращити якість викладання релігієзнавчих дисциплін у ВНЗ. Україна має такий історичний досвід і зараз необхідно до нього звертатися. В даному випадку маю на увазі досвід навчання українців в західноєвропейських середньовічних університетах і заснування на українських землях в ті часи навчальних закладів різних рівнів. І школи, і університети були тісно пов'язані з Церквою (зокрема Католицькою) і забезпечували освіту вищого європейського стандарту. Досвід співпраці школи і Церкви необхідно використовувати Україні XXI ст.

В незалежній Україні хоч і діють католицькі навчальні заклади, але їх замало. А долучитися до освіти високого рівня, яка ґрунтується на міцній пла-

тформі християнських цінностей, нашій державі буде корисно. Католицька Церква дбає про якість освіти, високий рівень викладачів у церковних навчальних закладах, збереження автентичності католицьких університетів навіть в умовах секуляризації, антиклерикальних настроїв, постійних нападів і жорстоких звинувачень на адресу Церкви. Але у разі потреби проводяться реформи, в тому числі і в сфері освіти. У 2003 р. Святий Престол долучився до Болонського процесу.

Не зашкодить Україні використання досвіду європейських держав у викладанні релігії в школі. Так, 10 європейських країн визначають обов'язковий правовий режим щодо означеного питання, 8 – факультативний.

Таким чином, вихід із духовної, політичної, економічної, а також інших криз нашого бурхливого сьогодення дає тільки Євангеліє. У сучасній Україні відношення держави до релігії та Церкви суттєво покращилося. Попри це існує проблема «воцерковлення» значної частини навіть тих людей, які вважають себе віруючими. Єдиний вихід із даної ситуації – це євангелізація, важливою складовою якої є налагодження якісного викладання в школах всіх рівнів релігієзнавчих дисциплін.

FORMING GRAMMATICAL COMPETENCE AS AN IMPORTANT PART OF FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION

Nosenko T. K., Dnipropetrovsk National University of Railway Transport

The all-round training of the students of non-linguistic higher educational establishments as future specialists envisages their mastering foreign languages, the knowledge of which they will need in their professional activities.

Forming the grammatical competence of the future highly qualified specialists is an integral part of this process, because grammar is like a skeleton on which the vocabulary is based. Grammar contains the code of rules that governs the composition of words to form different types of sentences distinguished by their grammatical structure.

The most important gain of FLT methodology in teaching grammar is to use a communicative approach that promotes learning grammar in concrete forms of speech communication, such as, for instance, situational dialogues and polylogues on the grammatical items studied. To make the process of teaching grammar more efficient and interesting, the instructor may include different types of resource materials like multimedia, tape recording, CDs, language dictionaries, grammar tables, posters and reading materials. All this facilitates to avoid teaching grammar in isolated, unconnected sentences (as it is often taught), to give a realistic picture of English and make it easy for students to apply what they have learnt in real situations.

With regard to the principle of communicativity, the contents of English practical grammar learning by the students of higher educational establishments should be divided into three stages: the first stage is aimed at acquiring the basic knowledge of grammar; the second stage envisages the development and improvement of the grammar skills acquired; the third stage is aimed at a

consecutive revision of the grammar material on a higher level. Particular attention should be paid here to the improvement of students' skills to use the grammar constructions in order to perform different communicative tasks. It is expedient to use the actual speech situations, and when preparing the grammar tasks for the students, it is necessary to take into account the principle of motivation – to raise the students' interest in their utterances. So the grammar structures for the revision should be based on the lexical material containing the interesting cognitive information, the questions and tasks directly concerning the students, the necessity to solve a certain problem.

The practical experience of teaching English grammar to higher school students shows that when choosing and organizing the grammatical material for the study, the instructor should follow such principles as: 1) to pay particular attention to the most frequently used grammatical forms and structures; 2) to exclude the obsolete forms; 3) to draw great attention to the constructions having no analogues in a native language, for instance, *Gerund*, *Complex Subject*, *Complex Object*; 4) to deliver the material, if possible, in the form of blocks showing by this the important distinguishing features of their constituents, for instance, to compare the tense forms of *Simple and Continuous*, *Perfect and Perfect Continuous*, etc.; 5) to distinguish the models characteristic of oral speech and a written language, of the official and unofficial styles; 6) to take into consideration the individual features of the students, their preparatory level and abilities to study English.

It should be taken into account that group work under the guidance of the instructor (making up situational dialogues and polylogues, delivering the reports and discussing them, etc.) is a very efficient and powerful factor in developing not only the students' grammatical competence, but also their strategic competence, as their interaction within the group creates a specific comfortable micro-world that enables the students to talk over and clarify the given tasks, correct each other when necessary.

АКСЕОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В СИСТЕМЕ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

Пальчик С. И., Военная академия г. Одесса

В современном украинском обществе наряду с процессами демократизации, гуманизации и гуманитаризации системы образования происходит сложный и неоднозначный процесс становления новой системы ценностей и ценностных ориентаций. В определенном контексте ведущее значение отводится процессу воспитания молодого поколения в духе преемственности наиболее конструктивных и патриотических традиций, которыми славится история становления нашего государства.

Непосредственно в условиях формирования Вооруженных Сил Украины, приоритетное значение имеет военно-патриотическое воспитание как составная часть общегосударственной программы национально-патриотического воспитания молодежи. Однако, следует заметить, что так называемый «совре-

менный» патриотизм, позиционируемый в демократически-модернизированном варианте в самых различных разновидностях, таких например, как «просвещенный», «гуманный», «социальный», «гражданский», «либеральный» и т.п. максимально вытесняет или вовсе исключает необходимость защиты Отечества и военной службы перед лицом тех возможных и реальных военных угроз, которые направлены против национальных интересов и безопасности Украины.

Этим самым прерывается величайшая традиция всей нашей драматической и героической истории, в которой высшим проявлением духовности всегда являлось выполнение воинского долга, служение своему Отечеству с оружием в руках. Высший патриотизм – это именно самоотверженная борьба с врагами Родины, что особенно проявилось в годы Великой Отечественной войны. Совершенно очевидно, что именно ВПВ является одним из важных факторов обеспечения военной безопасности Украины.

В соответствии с этим концептуальным подходом в понимании обусловленности и направленности ВПВ определяется его главная цель, которая может быть сформулирована следующим образом: формирование у молодежи патриотизма, готовности к достойному служению, защите Отечества и военной службе. ВПВ предназначено для использования всех условий для социализации позитивно направленной личности гражданина – патриота Украины, способной самореализоваться в процессе решения проблем, преодоления негативных явлений и тенденций, характерных для современного этапа развития нашего общества, главным образом, в его военной сфере, того духовно-нравственного и идеологического вакуума, который столь глубоко отразился на сознании и чувствах подрастающего поколения, на ухудшении его качественных характеристик.

Содержание воспитания, определяемое его целью и задачами, актуализирующими деятельность воспитательных структур, ее направленность на решение наиболее важных и насущных проблем, основывается на системе сформировавшихся на протяжении многих веков ценностей. Эти ценности, такие как преданность Отечеству, верность гражданскому и воинскому долгу, воинская честь, храбрость, стойкость, взаимовыручка и др., являлись важнейшим мотивом действий национальных войск, отличавшихся на полях сражений самоотверженностью, доблестью и мужеством.

С учетом развития современных тенденций в общественной и государственной жизни, особенно если иметь в виду ее духовно-нравственный компонент, важно правильно определить прежде всего ценностные основы ВПВ, обуславливающие его содержание и принципы. Эти ценности преломляются и видоизменяются в ходе общественного развития. Они выступают как исходное начало интеграции и обеспечения целостности Украины как главные ориентиры формирования гражданина-патриота-защитника Отечества.

ИЗМЕНЕНИЕ ПАРАДИГМЫ ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Переста Г. И., ДНУЖТ имени акад. В. Лазаряна

За последние годы относительная ценность материальных ресурсов значительно снизилась по сравнению с соответствующей ценностью интеллекта, знаний, информации. Широкий профиль, динамизм, творчество и способность программно-целевой оценки производственного процесса в деятельности инженера должны дополняться осознанием социальной ответственности за возможные последствия ошибок и просчетов в использовании современных технических средств. Современный и востребованный производством инженер – это не просто высококлассный специалист в своей области, но и всесторонне развитый человек с широким кругозором, который обязан одинаково хорошо разбираться и в экономике, и в политике, и в психологии. На железнодорожном транспорте это в первую очередь относится к специалистам, осуществляющим непосредственное управление перевозочным процессом. Инженерные работники оперативно-диспетчерского звена часто должны принимать эффективные управленческие решения в условиях ограниченного времени и нехватки информации; причем от характера принятого ими решения зачастую зависит эффективность работы других железнодорожных подразделений и служб.

За последние 15-20 лет условия работы железных дорог Украины существенно изменились: произошел переход от плановой экономики к рыночной, появилась острая конкуренция с другими видами транспорта, изменился характер и структура перевозок, широко внедряются современные информационные технологии управления и др. Это требует от диспетчерского персонала новых подходов в управлении перевозками, и соответственно, вызывает необходимость в изменении парадигмы железнодорожного технического образования, в т.ч. и при подготовке инженеров по управлению перевозками.

Факультет «Управление процессами перевозок» ДНУЖТ уже около 80 лет готовит инженеров по организации перевозок. Факультет всегда имел тесные связи с производством и учебные программы подготовки специалистов-движенцев всегда разрабатывались с учетом текущих потребностей железных дорог и их требований к инженерному персоналу.

В настоящее время на факультете «Управление процессами перевозок» подготовка инженеров-управленцев ведется по учебной программе, согласно которой обучение происходит по трем основным направлениям. Первое из них включает блок специальных дисциплин, направленных на формирование как теоретических знаний, так и практических навыков, связанных с профессиональной деятельностью, в т.ч. по управлению движением поездов, организации работы станций, выполнению грузовой работы и др. Второе направление имеет целью сформировать у будущих инженеров-управленцев широкий кругозор, научить принимать экономически обоснованные решения, а также привить навыки современного делового общения. Для решения этих

задач в учебном плане предусмотрен большой гуманитарно-экономический блок дисциплин. Третье направление связано с активным использованием при обучении на факультете современных информационных технологий. Значительная часть лабораторных работ по специальным дисциплинам выполняется на ЭВМ с применением специализированного программного обеспечения, которое позволяет моделировать и исследовать сложные технологические процессы, а также изучать современные информационные системы, используемые на железных дорогах Украины. Также при обучении широко применяются компьютерные тренажеры-симуляторы, разработанные специалистами факультета.

Таким образом, на факультете «Управление процессами перевозок» сформирована и внедрена в учебный процесс эффективная образовательная стратегия, позволяющая подготовить востребованного производством инженера, который умеет и может эффективно решать практические задачи в современных экономических условиях.

ПОТЕНЦІАЛ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ДУХОВНИХ ПЕРЕДУМОВ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сандюк Л. О., Одеський державний економічний університет

Система освіти є найважливішою сферою духовного виробництва і здійснює вирішальний вплив на весь хід економічного та соціального прогресу держави. Від неї залежить як якість майбутніх поколінь, так і життєздатність та ефективність подальшого розвитку самого суспільства. В Україні сьогодні відбуваються динамічні зміни суспільно-політичного характеру. Їх логіка пов'язана з цивілізаційним викликом демократизації. Головна мета реформування будь-якого суспільства, яке претендує на те, щоб вважатися демократичним, полягає в трансформуванні його у бік відкритості й справедливості, в чому громадянській освіті належить визначальна роль. Для української держави, що з моменту набуття незалежності проголосила принципи всебічного демократичного розвитку, становлення громадянського суспільства, і шукає оптимальні шляхи входження у загальноцивілізаційний простір, зміни в системі освіти набувають особливої актуальності.

Основою розвитку громадянського суспільства є людина, особистість. Але для цього вона має бути освіченою, культурною, багатогранною, з широким горизонтом мислення, яка вміє жити в альтернативному світі і усвідомлює свою відповідальність за наслідки своєї діяльності. Виховання людини, здатної жити в громадянському демократичному суспільстві та створювати своєю діяльністю гарантії стабільного демократичного розвитку, є однією з найважливіших проблем українського суспільства. Значна міра відповідальності у формуванні зрілого і гідного громадянина держави покладається на систему освіти і, зокрема - вищу школу.

Демократична освіта в Україні має формувати новітню систему ціннісних орієнтацій в площині громадянського суспільства. Тому виникає специфічне завдання, мета якого – навчання та виховання громадянина, його адаптація в

сучасному суспільстві, формування його громадянської компетентності й активної громадянської орієнтації, що ґрунтуються на досягненнях світового досвіду з урахуванням національної та регіональної специфіки. Сучасна освіта має бути цілісною системою навчальних і виховних форм педагогічної діяльності, орієнтованих на соціальне замовлення - розбудову громадянського суспільства.

Вищу освіту за її властивостями й ознаками, які відповідають критеріям цінності, можна розглядати як основний ціннісний чинник у цивілізаційному визначенні молоді. Система вищої освіти є також значним резервом для прискорення процесу демократизації і розбудови громадянського суспільства в Україні, найбільш стійким інститутом громадянської соціалізації. Громадянська зрілість передбачає формування таких соціальних якостей особистості як висока активність, мобільність, відповідальність, толерантність, повага до людини, шанування таких цінностей як свобода, рівність, справедливість, негативне ставлення до будь-яких форм насильства. Навчання та виховання громадянина, формування його громадянської компетентності й активної громадянської орієнтації потребує ґрунтового вивчення гуманітарних наук. Як свідчить історичний досвід людської цивілізації, помилки у соціальній сфері коштували людству куди дорожче, ніж технологічні прорахунки.

Формування громадянської особистості є не лише наслідком, але й передумовою становлення громадянського суспільства і правової держави. З цієї точки зору розвиток громадянської освіти стає одним з пріоритетних завдань сучасної вищої школи, що сприяє становленню кожної людини як особистості нового типу, формуванню її духовної культури, вихованню справжнього громадянина.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ КУРСАНТАМИ

(СЛУХАЧАМИ, СТУДЕНТАМИ) ВВНЗ

Сарафанюк Е. І., Військова академія, м. Одеса

Процеси інформатизації та технологізації, які відбуваються сьогодні у вищій військовій школі, вимагають переосмислення накопиченого світового психолого-педагогічного досвіду класичної вищої школи і адаптації його в контексті організації та проведенні навчальних занять з курсантами (слухачами, студентами) враховуючи інноваційні зміни. Сьогодні у світі немає таких досконалих технологій, які б були спроможні повністю ефективно замінити викладача вищої військової школи як суб'єкта викладання, та перейняти на себе його роль і функції, тому доцільно звернути увагу на психолого-педагогічні особливості сприйняття навчального матеріалу об'єктами учіння.

По даним ЮНЕСКО, коли людина слухає, вона запам'ятовує 15 % мовної інформації, коли дивиться - 25% видимої інформації, коли бачить і слухає - 65% одержуваної інформації. Викладачу вищої військової школи треба розширювати арсенал зорових і зорово-слухових засобів подачі інформації об'єктам учіння та раціонально залучати різні органи чуття щодо сприйняття

й осмислення навчального матеріалу тому, що пропускна здатність зв'язку рецепторів до центральної нервової системи людини зорового каналу в 3,5 разів швидше акустичного і тактильного каналу, в 5 разів швидше акустичного каналу та в 12 разів швидше тактильного або кінестетичного каналу.

Стійкість уваги, що навіть при активній роботі з об'єктом що досліджується може у людини зберігатися 15-20 хвилин, а обсяг уваги, кількість об'єктів, символів, сприйманих одночасно з достатньою ясністю в нормі становить $7(5) \pm 2$ (правило Д. Міллера).

Ефективність осмисленого запам'ятовування майже в 20 разів вище, чим при механічному заучуванні. Отже, для осмисленого запам'ятовування об'єктами учіння навчального матеріалу викладачу завжди потребується встановлення значеннєвих зв'язків нового з вже відомим матеріалом та між окремими частинами нової інформації. Також викладач вищої військової школи повинен пам'ятати про «ефект Зейгарника». Людина частіше згадує незавершені доручення, чим завершені. Пояснюється це тим, що людина вимушено утримує в своїй пам'яті і репродукує те, що відповідає її найбільше актуальним, але не задовільненим потребам.

Важливим моментом для зменшення забування курсантами (слухачами, студентами) навчального матеріалу, крім розуміння і осмислення, є його повторення. Викладачу, для міцного закріплення навчального матеріалу, потрібно враховувати що перше повторення навчального матеріалу потрібно проводити через 40 хвилин після завчання (через час залишається 50% механічно заученої інформації), перший день 1-2 повторення, третій та сьомий день 1 повторення, потім 1 повторення з інтервалом 7-10 днів (30 повторень протягом місяця краще чим 100 повторень за добу).

За даними Сидорова П. І., Парнякова А. В., систематичне, без перевантаження навчання, завчання маленькими порціями протягом семестру з періодичним повторенням через 10 днів більш ефективно ніж концентроване завчання великого обсягу навчального матеріалу у стислі терміни сесії, які викликають у курсантів (слухачів, студентів) психічне перевантаження і забування навчального матеріалу через тиждень після підсумкового контролю.

Таким чином, викладачам вищої військової школи та офіцерам навчальних відділів потрібно враховувати у своїй роботі ці психолого-педагогічні особливості сприйняття навчального матеріалу об'єктами учіння, що дозволить створити продуктивні умови, які впливають на ефективність процесу навчання та забезпечують підвищення якості професійної підготовки військових фахівців.

МОВНА ОСВІТА В ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В ІННОВАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*Скрипниченко Л. В., Масалова Л. В., Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

За останні роки в усіх сферах життя нашого суспільства відбулися великі зміни, які знайшли своє відображення також в глобалізації освіти європейсь-

ких країн, в тому числі в розробці інноваційних підходів в навчальному процесі.

Сорбонська (Париж, 1998) та Болонська (Болонья, 1999) Декларації проголосили створення єдиного Європейського освітнього простору, в якому національні ідентичності та спільні інтереси можуть взаємодіяти та зміцнюватись на користь Європи, її студентів та громадян взагалі. Отже, виникла нова та нагальна потреба у поліпшенні мовної компетенції, розроблено нові підходи до навчання та вивчення мов, а уряди різних країн узяли на себе нові зобов'язання. Європейська Комісія визначила головні напрямки дій щодо мовної освіти (Брюссель, 2002):

- покращення і поширення практики вивчення мов упродовж усього життя людини;
- підвищення ефективності мовної освіти;
- створення сприятливих умов для вивчення сучасних мов.

З цією метою розроблена нова національна типова програма з іноземної мови спеціального вжитку, яка є багатоаспектною і модульною в організації навчання та оцінювання і бере до уваги сучасні тенденції у вивченні та викладанні мов.

Шість головних рівнів, запропоновані Рекомендаціями Ради Європи (РРЕ) є відповідно розширеною вгору та донизу інтерпретацією класичного поділу на базовий, проміжний (середній) і просунутий рівні А, В, С.

Таке просте «глобальне» представлення полегшує сприйняття системи користувачами-неспеціалістами, а також забезпечує орієнтацію викладачів та авторів програм/навчальних планів.

Зробити процес навчання іноземній мові особливо продуктивним повинні на сучасному етапі навчальні комплекси, які поєднують інтегроване використання різноманітних засобів навчання: традиційних – навчальний посібник, який створено враховуючи інноваційний підхід до структури та змісту, і альтернативних – мультимедійні засоби. Використання комп'ютерних програм підвищує мотивацію студентів з різних точок зору.

Діяльність викладачів кафедри по створенню інтерактивних методик при навчанні іноземній мові здійснюється планомірно та цілеспрямовано в межах договорів про міжнародне співробітництво з мовним центром Магдебурзького університету ім. Отто фон Геріке (Німеччина).

Результатом участі в міжнародних проектах «Мультимедія у навчанні іноземним мовам», «Німецька мова - автономно», «Контроль знань та вмінь з аудіювання та читання згідно загальноєвропейським рівням володіння іноземними мовами з використанням електронних технологій» (2007-2009) та «Контроль знань та вмінь з говоріння та письма згідно загальноєвропейським рівням володіння іноземними мовами з використанням електронних технологій» (2010-2012) стали чотири навчальних комплекси, до яких належать *чотири навчальних посібника, два з яких з грифом Міністерства освіти та науки, а також п'ятнадцять навчальних та контролюючих комп'ютерних програм* до них. В межах цієї роботи до видання з грифом Міністерства освіти та

науки готується навчальний посібник «Людина у сучасному світі».

Матеріали навчального комплексу такого типу залишають великі можливості для проявлення творчого потенціалу викладача і дозволяє вести індивідуальну роботу з різним контингентом студентів.

CREATIVITY AND INNOVATION IN EDUCATION

*Tiurenkova V. Ya., Dnipropetrovsk National University of Railway Transport
named after academician V. Lazaryan*

Creativity and innovation are becoming increasingly important for the development of the 21st century knowledge society. They contribute to economic prosperity as well as to social and individual wellbeing and are essential factors for more competitive and dynamic countries of the world. Education is seen as central in fostering creative and innovative skills. It is necessary to encourage the development of students' creative and innovative potential for several reasons: 1) the upsurge of new media and technologies that learners use in their everyday lives can be exploited in creative and innovative ways and contribute to formal and informal learning; 2) the immersion in this media-rich environment leads new cohorts of students to learn and understand in different ways, therefore teachers need to develop creative approaches and find new methods, solutions and practices to grab their attention; 3) creativity is a form of knowledge creation, therefore stimulating creativity has positive spillover effects onto learning, supporting and enhancing self-learning, learning to learn and life-long learning skills and competences.

Creativity is a product or process that shows a balance of originality and value. It is a skill, an ability to make unforeseen connections and to generate new and appropriate ideas. *Creative learning* is therefore any learning which involves understanding and new awareness, which allows the learner to go beyond notional acquisition, and focuses on thinking skills. It is based on learner empowerment and centeredness.

Innovation is the application of such a process or product in order to benefit teaching. Therefore, *innovative teaching* is the process leading to creative learning, the implementation of new methods, tools and contents which could benefit learners and their creative potential. Creativity in education has more to do with the process than with the product, and focuses therefore on the development of thinking and cognitive skills. Creativity and innovation have strong links with *knowledge* and *learning*. Creativity is seen by many researchers as a form of knowledge creation and of construction of personal meaning: it is therefore an essential skill for enhancing the learning process. *Creative learning* can be seen as a form of learning that favours understanding over memorisation. Hence any learning that does not imply mere content acquisition entails a component of creativity.

Creative learning requires *innovative teaching*. Innovative teaching is both the practice of teaching for creativity and of applying innovation to teaching. Both aspects call for an educational culture which values creativity and sees it as an

asset in the classroom. Teachers are key figures in constructing a creative climate. Curricula should undergo a skilful and thorough development, giving the same importance to every subject, taking creativity into consideration and defining it coherently throughout the curriculum, allowing freedom and time for discovery, and taking learners' interests into account. Assessment should also allow creativity to flourish by valuing it both at everyday level and at exam level.

Technologies play a crucial role in learners' lives and can enable educational change towards an innovative and creative school environment. They could act as a platform to foster creative learning and innovative teaching and are currently offering a variety of opportunities for constructive change. However, access to technology is not enough. Both teachers and learners must acquire the critical skills in their use of technologies to be able to benefit from them in an effective, innovative and creative way. Educational systems should also take into account the empowerment culture brought about by new technologies, putting the learner at the centre of the learning process. Otherwise, there is the risk that education policies and systems become irrelevant for students' real and future needs.

ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Тютюнник В. Ю., ПГАСА,

*Кондрашева О. В., Днепропетровский региональный институт
государственного управления Национальной академии государственного
управления при Президенте Украины*

В свете глобализационных и интеграционных процессов одной из важнейших задач для Украины, как страны стремящейся занять достойное место в образовательной сфере Европы и мира, является обеспечение качества подготовки специалистов на уровне международных требований. Определяющие тенденции развития мировой образовательной системы – это углубление фундаментализации, усиление гуманистической направленности, духовной и общекультурной составляющих образования.

Вследствие усиления демократических тенденций в жизни общества образовательные системы, как его значимые составляющие, начали переносить акцент с массовых педагогических явлений на личность студента, изучение возможностей и обстоятельств его индивидуального развития, условий самораскрытия и самореализации личности на разных этапах ее жизнедеятельности. Это предполагает существенную переориентацию сознания преподавателя, его взгляда на личность студента и себя как на ценность и самоценность. В соответствии с этим еще с 90-х годов прошлого столетия в педагогике сначала средней, а затем и высшей школы все более утверждается новая методологическая концепция, а именно личностно ориентированный подход. Личностно ориентированный подход стал сегодня одним из приоритетных направлений современной лингводидактики, в том числе и в практике обучения иностранным языкам. Одной из важнейших тенденций современного обучения языкам является стремление к личностной ориентированности при

створенні нових технологій. Данна концепція, ґрунтована на пріоритеті принципу індивідуалізації, вирішує проблему домінуючої ролі студента в процесі засвоєння мови на ґрунті зміцнення його автономності, відносної самостійності та розвитку навичок учня. Саме прагнення дослідників розробити засоби управління навчальним процесом при збереженні відносної автономності кожного учня обумовлюють інтерес до мотиваційно-стратегічних аспектів особистісно орієнтованого підходу, до таких його характеристик як стратегічна компетенція та мотиваційна сфера особистості.

В лінгводидактиці та методіці навчання іноземними мовами як ніде актуальні такі змістові аспекти застосування ЛОП, як суб'єктний досвід учасника, шляхи та способи його аналізу та самоаналізу, актуалізації та самоактуалізації, збагачення та саморозвитку; організаційно-діяльнісні та відносні аспекти використання, як прийоми та методи педагогічної підтримки, домінування суб'єктно-суб'єктних допоміжних відносин. Повністю застосовні та дієві його основні принципи: принцип самоактуалізації, принцип індивідуальності, принцип суб'єктності, принцип вибору, принцип творчості та успіху, принцип довіри та підтримки. Те саме можна сказати й про останній компонент особистісно орієнтованого підходу – його технологічної складової, що включає в себе діалогічність, діяльно-творчий характер, спрямованість на підтримку індивідуального розвитку учасника, надання учаснику необхідного простору, свободи для прийняття самостійних рішень, творчості, вибору змісту та способів навчання та поведінки.

ІНФОРМАЦІЙНО-СИНЕРГЕТИЧНІ ІДЕЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Шаталович І. В., НМетАУ

Суспільство третього тисячоліття у своєму глобалізаційному розвитку зіткнулося з низкою освітньо-пізнавальних проблем. По-перше, існує необхідність пошуку універсальних принципів для досягнення лавиноподібного зростання кількості знань, так як «інформаційний вибух», пов'язаний з щорічним подвоєнням загального обсягу світового знання, змінює пріоритети: від накопичення знань до оволодіння набутистю. По-друге, актуальною залишається проблема міждисциплінарної роздробленості природно-наукового та гуманітарного знання. Дихотомія «наук про природу» і «наук про дух» (В. Дільтей) породжує протистояння двох культур (Ч. Сноу), конфронтацію західної (техногенної, «екофобної») і східної (традиціоналістської, «екогармонічної») цивілізацій. Рішення вказаних проблем сьогодні відбувається за рахунок активного розвитку та використання інформаційних та синергетичних ідей, що впливає на формування нової моделі освіти, яку можна охарактеризувати як «інформаційно-синергетичну». Її головними рисами є *інформатизація, відкритість, інтеграція*.

Інформатизація освіти пов'язана зі збільшенням інформаційної ємкості й можливостей віртуального пізнання та комунікації, що призводить до зміни

функцій та структури освіти, яка із системи навчання «еталонному знанню» перетворюється в особистісно орієнтований процес «пошуку знання», в якому звична конструкція «вчитель–учень» змінюється системою «вчитель–комп'ютер–учень». Цей момент тісно пов'язаний із збільшенням відкритості освітнього процесу, інтеграцією різноманітного типу інформації, що сприяє розвитку та самоорганізації системи. Переробка та інтеграція інформації різного роду веде до виникнення нових форм організації та впорядкованості, що і представляє процес самоорганізації. Навпаки, нестача та неповнота використаної інформації призводять систему до загибелі.

Головним досягненням звернення наукового співтовариства до інформаційно-синергетичних ідей являється можливість формування єдиної наукової картини світу. Базисним принципом, який складає основу сучасної наукової картини світу є універсальний еволюціонізм. Суть цього принципу полягає в синергетичному розгляді неживої, живої та соціальної матерії як єдиного універсального еволюційного процесу. Крім нього всі три головні сфери наукового пізнання (неорганічний, біологічний та соціальний світ) поєднуються за рахунок категорії інформації. Це пов'язано з тим, що інформація, як «міра впорядкування структур та їх взаємодії» являє собою об'єктивну характеристику, загальний параметр (рівень організації) на всіх етапах організації матерії. Інформаційними агентами на рівні неорганічної природи виступають елементарні частинки, в біологічних істотах – генетичний апарат, в соціумі – культура, її базові цінності та мова.

В перспективі подальшого зростання інформатизації в сфері вивчення еволюційних систем буде відбуватися збільшення міждисциплінарної інтеграції знання, поглиблення синтезу природничих та гуманітарних наук за рахунок необхідності додержуватися аксіологічних та етичних норм стосовно «людиновимірних» систем (сучасним прикладом є зростання ролі біоетичних досліджень стосовно проблем генної інженерії та штучного інтелекту).

Таким чином, інформатизація, відкритість та інтеграція освітньо-пізнавальних процесів, потреба в цілісній природничо-гуманітарній картині світу призводять до модернізації освіти, сприяють формуванню її нової «інформаційно-синергетичної» моделі.

ДЕГУМАНИТАРИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ КАК ФАКТОР КРИЗИСА ИНСТИТУТА СЕМЬИ

Шаталович А. М., НМетАУ

Кризис института семьи – одна из актуальных проблем современной европейской цивилизации. Постиндустриальную парадигму семейно-брачных отношений формируют такие социальные феномены как ранняя половая жизнь и внебрачное сожитие («гражданский брак»); брачные контракты и разводы; неполная семья и социальное сиротство; однополые и транссексуальные браки. Традиционная семья постепенно утрачивает роль базовой ячейки общества, что может привести к катастрофическим социальным последствиям. В первую очередь это касается вопросов репродуктивности об-

щества и социализации личности. Современному «обществу потребления» не стоит забывать, что воспроизводство новых поколений физически и психически здоровых людей возможно только в рамках полноценной семьи, благодаря которой человек появляется на свет, обучается социальным ролям, получает основы образования, навыки поведения, во многом обуславливающие его дальнейшее развитие. Девальвации семейно-брачных отношений взаимосвязана также с проблемой межличностной коммуникации. Потребность людей в близком доверительном общении, интимности, эмоциональном выражении чувств является жизненно необходимым элементом существования. В обществе, в котором люди не стремятся построить глубоких отношений, психологическое одиночество становится настоящей эпидемией. Таким образом, разрушение семьи таит опасность деградации общественного бытия. Данный кризис, по мнению исследователей, порождается разными проблемами: общественно-политическими, нравственными, духовными. Мы же акцентируем внимание на проблемах образования, в частности на его дегуманитаризации.

Дегуманитаризация – одна из существенных проблем современного высшего образования. В качестве примеров ее проявления за последние годы назовем, во-первых, резкое сокращение числа гуманитарных предметов для студентов негуманитариев; во-вторых, уменьшение количества семинарских занятий; в-третьих, переход к тестовой форме оценивания знаний. Данные процессы, как показывает педагогический опыт, пагубно сказываются на развитии коммуникативных и творческих способностей обучаемых, а также усугубляют мировоззренческий разрыв «физиков» и «лириков». Наряду с этим отметим существенный вклад дегуманизации образования в усугубление кризиса института семьи.

Создание семьи – это один из наиболее важных шагов жизненного пути, который от молодого поколения требует весьма серьезной и тщательной подготовки. Семейная жизнь – это настоящее искусство или целая наука, которая не дана нам от рождения, а потому требует обучения. К сожалению, эта наука не входит в традиционный круг изучаемых предметов, ей мало уделяется внимания в системе образования. Возникшую лакуну заполняют средства массовой информации. Формируемый ими «архетип семьи» имеет существенно противосемейную направленность, одержимость идеей свободы во что бы то ни стало. Поэтому не удивительно, что крепкие и счастливые семьи оказываются в наше время такой редкостью. Более того, по данным статистики, каждый второй брак в нашей стране распадается.

Одним из путей решения указанных проблем может стать увеличение доли государственного участия. Во-первых, в ограничении засилья антисемейной пропаганды. Во-вторых, в возрождении культа традиционных семейных ценностей. Этому будет способствовать гуманитаризация системы высшего образования, в частности, за счет введения курса семейведения или через интегрирование проблематики семьи в базовый курс философии.

АКСІОСФЕРА ОСВІТИ В ІННОВАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Юшкевич Ю. С., Одеський державний економічний університет

Ми живемо в час не лише хронологічної зміни епох, а й динамічної зміни структури і якості людської цивілізації, що набуває статусу інноваційної. Визначальними тут є процеси глобалізації, трансформації, інформатизації, демократизації, індивідуалізації і тому, в першу чергу, виникає переоцінка цінностей, а побудова нової системи цінностей є досить складним і відносно довгим у часі процесом.

Транслятором найважливіших та історично сталих норм і цінностей буття виступає освіта, яка з категорії національних інтересів високорозвинених країн переходить у категорію світових пріоритетів; вона відіграє вирішальну роль в контексті тих соціокультурних змін, котрі переживає сучасний світ. Саме освіта має найбільші можливості впливати на формування духовного світу та цінностей особистості, а для цього вона сама повинна змінити свої пріоритети. Повинно змінитися ставлення до людини, яка має стати змістом сучасної освіти. Усі цінності освіти можна поділити на цінності збереження – консерватизму – та цінності перетворення – розвитку та росту. Так, у сучасній українській філософії освіти, поряд з орієнтацією на збереження консервативних цінностей, також розвивається підхід, який в якості центральних у сфері освіти розглядає антропоцентристські, демократичні та національні цінності.

Для реалізації цієї нової парадигми розвитку не лише освіта повинна утверджувати ті цінності, які є визначальними для становлення інноваційного суспільства, а й суспільство має розглядати людину як вищу цінність. В умовах глобалізації соціальних та культурних процесів, розвитку інформаційної цивілізації вимогою часу є переорієнтація сучасного суспільства на гуманізм. Для досягнення цього необхідно здійснити поворот до реалізації нової стратегії освітньої політики, стрижнем якої є гуманітаризація.

У цьому контексті необхідно окремо розглянути цінності гуманітарної освіти. Першою і основною освітньою цінністю є відповідальність за загальнолюдські цінності. Незалежно від тих змін, що відбуваються в сучасному українському суспільстві та системі освіти, враховуючи те, що людина з інноваційним типом мислення зорієнтована на свободу, самовизначення та самоактуалізацію, освіта повинна формувати таку особистість, яка завжди пріоритетним для себе буде вважати збереження загальнолюдських цінностей.

Визначальною цінністю освіти є також вільне самовизначення кожної людини, тобто забезпечення умов для її власного самоствердження у світоглядному просторі. Дійсно, не слід недооцінювати значення освіти у формуванні аксіосфери окремого індивіда, його цілей та мотивів.

Освіта має спиратись на особистісний індивідуальний підхід до кожної людини; це дозволить уникнути протиріччя, що може виникнути у процесі соціалізації особистості, яка усвідомлює загальнолюдські цінності і формує

власні. Тому, важливою освітньою цінністю є особистісна самоактуалізація у культурі та житті.

Не менш значимою цінністю освіти є загальнокультурна компетентність; лише ту людину можна вважати культурно компетентною, яка може адекватно осмислити, знайти правильне рішення та комунікативний вираз у ситуації, що не обмежується лише її професійними інтересами.

Виходячи з соціальних та економічних потреб українського суспільства, освіта має формувати всебічно розвинену креативну особистість, здатну до самопізнання, конструктивного діалогу, прийняття відповідальних рішень. Це може бути забезпечено лише на основі утвердження ліберальних цінностей та гуманітаризації сучасного освітнього простору.

ТЕЗИ
Міжнародної наукової конференції
ЛЮДИНА І СВІТОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА МЕЖІ РОЗВИТКУ
(24–25.11.2011)

Українською, російською та англійською мовами

Друкується в авторській редакції

Комп'ютерна верстка *Т. Л. Тибайкіна, Т. В. Шевченко*

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 6,21. Обл.-вид. арк. 6,55.
Тираж 100 пр. Зам. № _____.

Видавництво Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту імені акад. В. Лазаряна
Свідоцтво суб'єкта видавничої діяльності ДК № 1315 від 31.03.2003
Адреса видавництва та дільниці оперативної поліграфії:
вул. Лазаряна, 2; Дніпропетровськ, 49010, www.diitrvv.dp.ua